

2 KRONIKA 70

2022

70
2022

KRONIKA

kronika.zzds.si/kronika

IZDAJA ZVEZA ZGODOVINSKIH DRUŠTEV SLOVENIJE

<https://zzds.si>

Kronika 2022, letnik 70, številka 2

Odgovorni urednik/ Managing editor:

dr. Miha Preinfalk (Ljubljana)

Tehnična urednica/ Technical editor:

mag. Barbara Šterbenc Svetina (Ljubljana)

Uredniški odbor/ Editorial board:

mag. Sonja Anžič-Kemper (Pforzheim, Nemčija), dr. Aleš Gabrič (Ljubljana),
dr. Stane Granda (Ljubljana), dr. Katarina Keber (Ljubljana), dr. Miha Kosi (Ljubljana),
dr. Harald Krahwinkler (Celovec), Irena Lačen Benedičič (Jesenice),
dr. Tomaž Lazar (Ljubljana), dr. Hrvoje Petrić (Zagreb), dr. Vlasta Stavbar (Maribor),
dr. Imre Szilágy (Budimpešta) in dr. Nadja Terčon (Piran)

Za znanstveno korektnost člankov odgovarjajo avtorji.

© Kronika

Redakcija te številke je bila zaključena:

31. maja 2022

Naslednja številka izide/ Next issue:

oktober/ October 2022

Prevodi povzetkov/ Translations of Summaries:

Manca Gašperšič - angleščina (English)

Lektoriranje/ Language Editor:

Rok Janežič

UDK/ UDC:

Breda Pajšar

Uredništvo in uprava/ Address of the editorial board:

Zgodovinski inštitut Milka Kosa ZRC SAZU / Milko Kos Historical Institute at ZRC SAZU
Novi trg 2, SI-1000 Ljubljana

Letna naročnina/ Annual subscription:

za posameznike/ Individuals 25,00 EUR

za študente in upokojene/ Students and Pensioners 18,00 EUR

za ustanove/ Institutions 30,00 EUR

Izdajatelj/ Publisher:

Zveza zgodovinskih društev Slovenije

Aškerčeva cesta 2

SI-1000 Ljubljana

Transakcijski račun/ Bank Account:

Zveza zgodovinskih društev Slovenije 02010-0012083935

Sofinancirajo/ Financially supported by:

Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije/ Slovenian Research Agency
ZRC SAZU, Zgodovinski inštitut Milka Kosa/ ZRC SAZU, Milko Kos Historical Institute

Računalniški prelom/ Typesetting:

Medit d.o.o.

Tisk/ Printed by:

Fotolito Dolenc d.o.o.

Naklada/ Print run:

320 izvodov/ copies

Revija Kronika je vključena v podatkovno bazo/ Kronika is indexed in:

Scopus; Historical Abstracts, ABC-CLIO; MLA International Bibliography; PubMed; ERIH Plus;
Bibliography of the History of Art.

Na naslovni strani/ Front cover: Mesto Ljubljana, okoli leta 1660 / The city of Ljubljana, around 1660
(SI ZAL LJU/0337 Zbirka zemljevidov in kart [The collection of maps], št. [Nr.] 587)

Na zadnji strani/ Back cover: Cesarski dvoglavi orel / The imperial double-headed eagle
(Mestni muzej Ljubljana [City Museum Ljubljana], 510:LJU;0031100, foto / Photo: M. Paternoster)

KAZALO

Razprave

Julijana Visočnik:	Nova rimska napisna plošča iz Celeje v luči tam že dokumentiranih grških imen.....	253
Žiga Oman:	<i>Vmb sölichen müßwillen</i> – napoved sovražnosti Sigmunda pl. Weißpriacha z Mute samostanu Šentpavel v Labotski dolini. Prispevek k raziskavam fajde ter Dravske doline v 15. stoletju	267
Vanja Kočever:	Ljubljana kot prizorišče dedne poklonitve cesarju Karlu VI. leta 1728. Raba javnih prostorov za vladarsko inscenacijo na primeru kranjske prestolnice.....	285
Boris Golec:	Slovenska toponimika Ljubljane do prvega tiskanega popisa toponimov iz leta 1787	307
Daša Ličen:	Zbližati, izobraziti in razvedriti slovanski živelj. Članstvo Slavjanskega društva v Trstu ob pomladi narodov	363
Uroš Košir:	Ruska kapelica in grob neznanega ujetnika med mitom in resnico.....	375
Eda Belingar:	Od Banke Italije do Upravne enote. Palača Gregorčičev drevored 3 v Postojni	387
Mirjana Kontestabile, Jurka Lepičnik Vodopivec:	O uporabi učil pri poučevanju bodočih učiteljev na Učiteljski šoli Portorož-Koper (1947–1968).....	403
Jelka Piškurić:	»Kot primestni se čutimo večkrat zapostavljene«: urbanistični in infrastrukturni razvoj Iga, 1961–1989	419
Matija Zorn, Blaž Komac:	»Soča najlepša reka v Evropi« – med hidroenergijo in naravovarstvom.....	447

Ocene in poročila

Marija Počivavšek: Lepo mesto. 150 let Turističnega in kulturnega društva Celje (<i>Aleksander Žižek</i>)	475
Mitja Kapus: Hiše v Kamni Gorici, njihovi lastniki in prebivalci (<i>Mojca Peternel</i>)	476
Bernik in njegove Domžale: o župniku Francu Berniku in Domžalah v prvi polovici 20. stoletja (<i>Miroslav Stiplovšek</i>)	477
Emilijan Cevc, umetnostni zgodovinar in pisatelj (ur. Milček Komelj) (<i>Ignacij Voje</i>).....	480
Daniel Siter: Rogaška Slatina pod kljukastim križem. Zdravilišče med okupacijo 1941–1945 (<i>Klemen Kocjančič</i>)	482

Borl v 20. stoletju. Knjižna zbirka: Svet Belanov, zvezek 5 (ur. Mira Petrovič in Sonja Golc) (<i>Matjaž Grabornik</i>)	484
---	-----

1.01 Izvirni znanstveni članek

UDK 811.163.6'373.21
930.2(497.451.1)

Prejeto: 22. 4. 2022

Boris Golec

prof. dr., znanstveni svetnik, ZRC SAZU, Zgodovinski inštitut Milka Kosa, Novi trg 2, SI-1000 Ljubljana

E-pošta: bgolec@zrc-sazu.si

ORCID: 0000-0003-0367-0141

Slovenska toponimika Ljubljane do prvega tiskanega popisa toponimov iz leta 1787*

IZVLEČEK

Starejša slovenska toponimika Ljubljane, nekdanje prestolnice vojvodine Kranjske in danes Republike Slovenije, je bila doslej deležna le sporadične obravnave. Glede na to, da sta bila v osrednjeslovenskem prostoru pisna uradovana jezika nemščina in v cerkveni sferi latinščina, slovenščina pa je bila pred 19. stoletjem potisnjena na obrobje, se slovenski toponimi in mikrotoponimi pojavljajo v virih z veliko zamudo. Samo eden je dokumentiran še v poznem srednjem veku, večina pa prvič šele v 18. stoletju, največ v slovensko vodeni oklicni knjigi ljubljanske stolne župnije. Celo slovensko ime Ljubljane v izvirni obliki ni dokumentirano pred drugo polovico 16. stoletja. V nasprotju s pričakovanji se prvič ne pojavi v rokopisnem viru, ampak v eni najzgodnejših v slovenščini natisnjenih knjig (1566). Prispevek obravnava vire za slovensko toponimiko Ljubljane in njihovo izpovedno vrednost, podaja nekaj opazanj o razvoju slovenskih toponimov ter sistematični pregled njihovih pojavitev do vključno prvega tiskanega popisa uličnih imen v nemščini in slovenščini (1787).

KLJUČNE BESEDE

Ljubljana, slovenska toponimika, ulična imena, cerkvene matične knjige, oklicne knjige

ABSTRACT

SLOVENIAN TOPONYMY OF LJUBLJANA UP TO THE FIRST PRINTED LIST OF TOPONYMS FROM 1787

Early Slovenian toponymy of Ljubljana, the capital of the Republic of Slovenia and formerly of the Duchy of Carniola, has so far only received sporadic research attention. With German and Ecclesiastical Latin being official written languages in the central Slovenian territory and Slovenian remaining marginalized until the nineteenth century, Slovenian toponyms and micro-toponyms did not appear in sources until a very late stage. Whereas only one Slovenian toponym dates back to the Late Middle Ages, the vast majority were first recorded no earlier than the eighteenth century, mainly in the register of banns kept in Slovenian by Ljubljana's cathedral parish. What is more, not even the Slovenian name of Ljubljana was documented in its original form until the second half of the sixteenth century. However, contrary to expectations, it did not first appear in a manuscript source but in one of the earliest

* Prispevek je nastal v okviru raziskovalnega projekta J6-9358 (Zgodovinski atlas slovenskih mest) in raziskovalnega programa P6-0052 (Temeljne raziskave slovenske kulturne preteklosti), ki ju sofinancira Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije iz javnega proračuna.

books printed in Slovenian (1566). The contribution discusses sources for the Slovenian toponymy of Ljubljana and their explanatory value, it presents a few observations regarding the development of Slovenian toponyms, and brings forth a systematic overview of their appearances up to and including the first printed list of street names in German and Slovenian (1787).

KEY WORDS

Ljubljana, Slovenian toponymy, street names, church civil registers, registers of banns

O starejših slovenskih toponimih v Ljubljani, preden so se ulična imena proti koncu 18. stoletja začela standardizirati in ustaljevati,¹ so zgodovinarji doslej pisali le sporadično, kar je v znatni meri posledica dejstva, da je (bilo) védenje o ljubljanskih (mikro)toponimih v slovenščini zaradi šibke dokumentiranosti zelo omejeno. Valvasor nam je, denimo, v *Slavi vojvodine Kranjske* (1689) poleg slovenskih imen za vseh šest mestnih vrat in za dve predmestji² razkril samo eno ulično ime, in še to v predmestju.³ Slovenska ulična imena, dokumentirana na prelomu iz 18. v 19. stoletje, je zbral in v kratkem članku predstavil Ivan Vrhovnik (1896). Oprl se je na Vodnikove *Lublanske novice* in oklicne knjige treh ljubljanskih predmestnih župnij, šentpeterske, trnovske in frančiškanske, ki vsebujejo vrsto slovenskih toponimov.⁴ V prvi polovici 20. stoletja je več objav doživela slovenska različica uradnega razglašila iz leta 1787 o novi župnijski razdelitvi Ljubljane s predmestji, ki naveda večje število uličnih in tudi nekaj hišnih imen.⁵ Razglas ponuja prvi tiskani popis mestnih in predmestnih toponimov, pri čemer ne gre za sistematični prikaz čisto vseh imen ulic, trgov in mestnih predelov – tak je šele seznam iz leta 1848⁶ –, ampak njegovo vsebino omejuje namembnost. Nasprotno je bilo do konca 20. stoletja komaj kaj znanega o ljubljanskih slovenskih toponimih iz stoletij pred jožefinsko dobo. Na izjemno redke slovenske označbe, začeniši z imenom Starega trga v latinsko pisani listini iz leta 1345, je v monografiji o zgodovini ljubljanskih uličnih imen sproti opozoril Vlado Valenčič (1989), ne da bi vprašanje kontekstualiziral.⁷ Sam sem v obravnavi pozno odkrite zakladnice slovenske toponimike – v slovenščini vodene oklicne knjige ljubljanske stolne župnije sv. Nikolaja za obdobje 1737–1759 – predstavil precej zapisov slovenskih (mikro)toponimov (1999), vendar prav tako ni šlo za prikaz celote, ampak za opozorilo na uporabno vrednost knjige kot zgodovinskega vira.⁸ Omenjena najstarejša oklicna knjiga stolne župnije, ki je v celoti pisana slovensko

in edina ohranjena iz 18. stoletja, je tudi najpomembnejši vir za pričujočo razpravo.⁹

Tako kot za Ljubljano še nimamo sistematičnega pregleda starejše slovenske mestne in predmestne toponimike, pogrešamo raziskavo o pojavljanju samega krajevnega imena Ljubljana. V slovenskih besedilih je dokumentirano od druge polovice 16. stoletja, prva desetletja v veliki večini primerov v protestantskih tiskih in šele v 18. stoletju v večji meri v zapisih uradovne narave. Zato skuša pričujoča obravnava zapolniti tudi to vrzel.

Vprašanje, zakaj je starejša slovenska toponimika prestolnice Kranjske, osrednje in po jeziku najbolj slovenske med zgodovinskimi deželami našega prostora, tako skromno dokumentirana, se tesno navezuje na vprašanje vloge slovenščine v pisni uradovni praksi do srede 19. stoletja. Zelo dolgo so bili skoraj vsi slovenski uradovni zapisi namenjeni samo ustni rabi, in sicer priseganju in javnemu razglašanju, razlogi za njihov nastanek pa strogo praktične narave.¹⁰ Tako so ljubljanske toponime v slovenščini zapisali le tedaj, kadar ni bilo pri roki ustreznega nemškega ali latinskega imena oziroma kadar so hoteli nagovoriti širšo javnost, zlasti s cerkvenimi oklici in oblastnimi javnimi razglasi. Do prve polovice 18. stoletja jih je razen redkih izjem mogoče najti samo kot »tujejezične« navedke v nemških in latinskih uradovnih zapisih svetne in cerkvene provenience.

Namen pričujočega prispevka ni prikaz ljubljanske toponimike kot takšne in njene etimologije, temveč predstavitev dokumentiranih slovenskih toponimov v večstoletnem časovnem razponu do jožefinske dobe. Za zgornjo časovno mejo je bila iz več razlogov izbrana letnica 1787: prvič zato, ker je tega leta v nemščini in slovenščini izšel prvi uradni razglas, katerega vsebina, ne pa tudi primarni namen, je mestna in predmestna toponimika; drugič, ker se po sredi osemdesetih let 18. stoletja viri za toponimiko zgostijo in je bila na njihovi podlagi že obravnavana; in tretjič, ker se je mestna toponimika ravno tedaj precej spremenila s predruženostjo nekaterih objektov in odstranitvijo drugih (porušenje mestnih vrat in obzidja, ukinitve pomembnih starejših samostanov, preselitev gimnazije in liceja idr.).

¹ Prim. Valenčič, *Zgodovina*, str. 22–30.

² Valvasor, *Die Ehre XI*, str. 667.

³ Prav tam, str. 729.

⁴ Vrhovnik, *Slovenska imena*.

⁵ Gl. seznam objav: Valenčič, *Zgodovina*, str. 31, op. 18.

⁶ Prav tam, str. 43.

⁷ Prav tam, str. 8–21.

⁸ Golec, *Slovenica*, str. 142–143.

⁹ NŠAL, *ŽA Ljubljana – Sv. Nikolaj*, Razne knjige, šk. 30, oklicna knjiga 1737–1759.

¹⁰ Prim. Golec, *Uradovna slovenika*, str. 215–217 in 231.

Naša obravnava čez zgornjo časovno mejo poseže le izjemoma, zlasti ko gre za dopolnitev védenja o že dotlej dokumentiranih imenih. Prostorsko je omejena na mestno pomirje, ki je segalo na jugu do potoka Rakovnik, na zahodu do potoka Glinščica pod Vičem, na severu do pobočja Rožnika in nekdanje cerkve sv. Krištofa za Bežigradom, na vzhodu pa do Vodmata in prvotne ljubljanske župnijske cerkve sv. Petra.¹¹ Izjemoma so upoštevane še vasi onstran pomirja, tiste tik ob njegovi meji in one, ki so dale ime poznejšim ljubljanskim četrtim – Vič, Šiška in Moste – ter suknarna na Selu.

V prispevku so najprej obravnavani viri in njihova izpovedna vrednost (v kronološkem zaporedju glede na začetek nastajanja), nato pojavljanje slovenskega imena Ljubljane in Ljubljanice, opažanja o slovenski toponimiki z nekaterimi njenimi posebnostmi ter nazadnje pregled vseh evidentiranih toponimov.

Viri za slovensko toponimiko Ljubljane in njihova izpovedna vrednost

Najzgodnejša slovenska toponima, povezana z Ljubljano in njeno bližnjo okolico, srečamo še v poznem srednjem veku v listinskih virih, a gre za osamljeni izjemi. Prvi in tudi edini toponim, ki se nanaša na območje mesta, je bil zapisan leta 1345 in se je ohranil v knjigi tržaškega vicedomina. V slovenščini je omenjen eden od treh delov mesta, Stari trg, od koder je prihajal Pere, upnik nekega Tržačana: *Pere de Starigaterch de Glubiana*.¹² Četrto stoletja mlajša je slovenska omemba Šiške (*Chisschia*) blizu meje mestnega pomirja,¹³ kjer je bil pred cerkvijo sv. Jerneja leta 1370 sklenjen habsburško-beneški mir. V listini je izrecno navedeno, da se vas tako imenuje v slovenskem oziroma slovanskem jeziku: *in villa [...] in sclauonico appellatur Chisschia ante ecclesiam sancti Bartholomei dicte ville*.¹⁴

Poleg teh dveh evidentno slovenskih imen v poznosrednjeveških in poznejših nemških in latinskih besedilih najdemo tiste slovenske toponime iz predmestij in primestja, ki niso imeli nemških ustreznice in so jih v zapisu samo prilagodili jeziku besedila. Pred letom 1500 so takšni Krakovo (*Krakaw*, *Croca*),¹⁵ Poljane (*Polan*, *Pölan*),¹⁶ Prule (*Pruol*)¹⁷ in

Vodmat (*Vdmod*, *Vdmat* ipd.),¹⁸ ne pa, denimo, Gradišče (*Purchstal*, *Purgstal* ipd.).¹⁹

Ko se okoli leta 1500 začnejo v virih redneje pojavljati tudi ulična imena,²⁰ ni med njimi nobenega slovenskega, zato pa v urbarjih srečamo predmestne in primestne (mikro)toponime. V urbarju šentpeterske župnijske cerkve iz let 1517–1519 so taka imena njiv: na Prulah, »bey dem Pruel«,²¹ pri Kuclu, »bey dem kutzel« oziroma »bey dem Kuzel«,²² na jezu ali ježi, »Nagesy«,²³ pri Friškovcu, »bey Brischkhawitz«,²⁴ na Rakovniku, »in Rakhonickh«,²⁵ idr. Omenjeni Kucel (*kutzel*, *Kuzel*) je skoraj brez dvoma identičen z nemškim toponimom Püchel (*Am Pubell*, *Am Puchl*, *Am Pübel vor dem vizdom thor*), ki v sočasnih urbarjih vicedomskega urada za Kranjsko (1496, ok. 1515 in 1527)²⁶ označuje območje vrtov in njiv pred Vicedomskimi vrati²⁷ oziroma celotno zemeljsko ježo z vrtovi in hišami, ki je tekla vzporedno z Ljubljanico od Blatne vasi (Kolodvorska ulica) do Gradišča.²⁸ Izvorno slovensko ime te lokacije doslej ni bilo znano, ampak ga je v literaturi nadomeščal prevod »Grič«.²⁹

Medtem ko smo za srednji vek vezani na listine in urbarje, se število virov s podatki o ljubljanskih krajevnih imenih – ne glede na jezik – z novim vekom občutno poveča. Z letom 1521 se začenjajo ohranjeni zapisniki mestnega sveta, v katerih so dokumentirani številni prenosi lastninske pravice (dedovanja, kupoprodaje idr.) pri hišah in drugih nepremičninah. Te so označene po legi: večkrat z imenom ulice in poleg tega največkrat še z imenoma obeh sosedov. Včasih so ulična imena omenjena tudi v računskih knjigah, tj. knjigah mestnih prejemkov in izdatkov, sklenjeno ohranjenih od leta 1581 dalje, od začetka 17. stoletja pa lahko toponimom sledimo še po davčnih knjigah (od 1600) in mestnih urbarjih (od 1620).³⁰ Poleg tega jih srečujemo v opisih nepremičnin v zapušćinskih inventarjih meščanov, plemičev, uradnikov in duhovnikov.³¹

¹⁸ Prav tam, str. 1683.

¹⁹ Prav tam, str. 811–812.

²⁰ Valenčič, *Zgodovina*, str. 11.

²¹ *Gradivo za zgodovino Ljubljane XII*, XII/4, str. 9.

²² Prav tam, str. 7 in 9.

²³ Prav tam, str. 7.

²⁴ Prav tam, str. 8.

²⁵ Prav tam, str. 9.

²⁶ Prav tam, XII/2, str. 7; XII/3, str. 4; XII/5, str. 6. – Kucel se v urbarju šentpeterske župnijske cerkve 1517–19 nanaša na dve njivi, popisani v razdelku Činž od njiv in oštator; za njuno lociranje je uporaben podatek, da je lastnik sosednje njive prebival na bližnjem Novem trgu (prav tam, XII/4, str. 7 in 9).

²⁷ Valenčič, *Zgodovina*, str. 11. – Toponim je prvič izpričan leta 1374 (*an dem puehel zu Laybach*) (prav tam, str. 19, op. 20; *Gradivo za zgodovino Ljubljane I*, I/79).

²⁸ Mal, *Stara Ljubljana*, str. 188.

²⁹ Valenčič, *Zgodovina*, str. 11; Mal, *Stara Ljubljana*, str. 188.

³⁰ Valenčič, *Zgodovina*, str. 11; SI ZAL LJU 488, Mesto Ljubljana, rokopisne knjige, popis fonda.

³¹ Zlasti v: SI AS 309, Zbirka zapušćinskih inventarjev Deželnega sodišča v Ljubljani.

¹¹ Opis pomirja po zapisu iz srede 16. stoletja v: Kos, *Srednjeveška Ljubljana*, str. 39. Prim. kartografsko upodobitev v: *Historischer Atlas*, Landgerichtskarte, Bl. 31, Laibach.

¹² *Gradivo za zgodovino Ljubljane V*, V/71, Trst, 1345, junij 24. Prim. Valenčič, *Zgodovina*, str. 8; Kosi et al., *Historična topografija Kranjske*, str. 789.

¹³ Opis meje mestnega pomirja iz srede 16. stoletja pravi, da meja teče od Apfaltrerjevega stolpa (na Rožniku) proti sv. Jerneju v Šiški na potoček (Kos, *Srednjeveška Ljubljana*, str. 39). Prim. *Historischer Atlas*, Landgerichtskarte, Bl. 31, Laibach.

¹⁴ Kosi et al., *Historična topografija Kranjske*, str. 1319.

¹⁵ Prav tam, str. 812.

¹⁶ Prav tam, str. 812–813.

¹⁷ Prav tam, str. 813.

Iz virov ljubljanskega mesta, nastalih v 16. stoletju, za zdaj poznamo le en nov slovenski toponim v obzidanem mestu. Gre za majhen trg Žabjak na njegovem južnem obrobju, za katerega dolgo ni bilo nemške ustreznice; to so namreč začeli uporabljati šele v 18. stoletju (*Froschplatz*, *Froschgasse*).³² Žabjak je prvič dokumentiran leta 1581 v najstarejši ohranjeni knjigi mestnih izdatkov,³³ sicer pa v mestnih sejnih zapisnikih najdemo dva slovenska primestna toponima – Rakovnik (1547) in Friškovec (1587)³⁴ –, ki smo ju srečali že v začetku stoletja v urbarju šentpeterske župnijske cerkve.

Zelo pomemben vir za slovensko toponimiko v samem mestu je **slovenska protestantska književnost**. Čeprav bera novih (mikro)toponimov zaradi njene nabožne naravnosti ni velika, gre za sploh najstarejša slovenska besedila, ki govorijo o Ljubljani. Kot bomo videli v nadaljevanju, sta izpod peresa Primoža Trubarja prvič dokumentirani imeni Ljubljana (*Lublana*) in Ljublanica (*Lublanica*), izvemo pa tudi za stolno cerkev sv. Nikolaja, dve zasebni hiši, mesnice in (Špitalski) most. Skromni primeri slovenske mestne toponimike, omejene na prostor med stolnico in Ljubljano, so naslednji.

Primož Trubar (1566): »... fufeb vtim ufteklim, neframnim, lashniuium Menihu per *S. Miclaushu V= lublani* inu vnega touarishih ...«. ³⁵

Isti (1575): »Vtim 1562. leitu, sem v *Lublani pri Poshoui hyshi* bil, *Sa Poshouo hisho* pruti vodi od sada, ie eniga *Meffaria hisha* ...«. ³⁶

Isti (1575): »... de iest te Otroke *Vlublanici pod Mefnizami* kerszhujem ...«. ³⁷

Matija Trost (1588): »... po kriuizi dolshili, kakor da bi kriuu vuzhili, [...] otroke *pod Mustom v Lublanizi* karftili ...«. ³⁸

Spoznanje, da je prvi vir za slovensko ime Ljubljane prav Primož Trubar, ima tako rekoč simbolno vrednost. Oče prve slovenske knjige je zapustil tudi najstarejše slovensko pričevanje o Ljubljani, o ljubljanski stolnici, kjer je bil pred prestopom v luteransko vero kanonik, in prvo slovensko poimenovanje za katero od ljubljanskih meščanskih hiš – Poschevo. Še več, ta hiša, v kateri je Trubar krajši čas prebival, zaradi letnice 1528 nad vhodnim portalom velja za najstarejšo datirano ljubljansko hišo. ³⁹

Dejstvo, da za slovensko ime mesta, reke, stolnice in posameznih hiš prvič izvemo iz nabožne književnosti, je obenem nazorna potrditev, kako zanemarljivo vlogo je imela pisana slovenščina v poznem

srednjem in zgodnjem novem veku v uradovni sferi, kjer bi pojavitev takšnih imen pričakovali najprej, precej bolj zgodaj, kot jih dejansko zasledimo. V nepopolno ohranjeni matični knjigi ljubljanske protestantske občine iz let 1578–1596,⁴⁰ ki jo lahko prav tako štejem med uradovne evidence in so jo vodili v nemščini, ni, denimo, nobenega izvorno slovenskega (mikro)toponima iz mesta ali predmestij, z roba mestnega pomirja pa je v slovenščini omenjen le Rakovnik, in sicer leta 1591 s slovenskim predlogom *iz: is Rakovnika*.⁴¹

Prelomnico v kvantiteti zapisovanja slovenskih toponimov v Ljubljani pomeni začetek vodenja **cerkvenih matičnih knjig katoliške Cerkve**. Krstne, poročne in mrliske matice stolne župnije Sv. Nikolaja ter predmestne oziroma okoliške župnije Sv. Petra imajo sicer v tem pogledu zelo različno izpovedno vrednost. Precej bogat vir je prva krstna matica stolne cerkve sv. Nikolaja za obdobje 1588–1602,⁴² ki je bila za raziskovanje toponimike doslej vse pre malo upoštevana.⁴³ Vanjo so vpisovali krste za celotno šentpetersko župnijo, iz katere se je stolna izločila šele v dvajsetih letih 17. stoletja z imenovanjem prvega stolnega župnika.⁴⁴ Knjigo so vodili v latinščini – tako kot do jožefinske dobe matice nasploh –, vendar s krajšimi nemškimi pasusi in redkejšimi slovenskimi besednimi zvezami. Slovenščina je bogato zastopana s krajevnimi imeni ljubljanskega podeželja, srečamo pa tudi dragocene zapise toponimov iz predmestij in samega mesta. Način vodenja prve krstne matice naj ponazorijo trije primeri z njene prve strani (pag. 1) z začetka leta 1588, ki omenjajo predmestji Poljane in Trnovo ter vas Glince na meji mestnega pomirja.

den 18 dits Baptizatus Sebastianus Pater Jacob Maidit/jch an der pelandt . Comp: Thomas Noukakh et Matheus Pleh ...
den 10 febr: est Baptizata Gerdrud pr. Michel Kramer. Comp. Laur... Prenner, is Ternou ./.
Eodem die est Baptizata Gerdrud pr. Jurj Nouak is Glinize . Comp: Bast des Vodopiuiuz Millner ./.

V knjigi pri redkokaterem vpisu krsta ni navedbe kraja bivanja krščenca, večkrat srečamo domovanje botrov in pri mestnih ljudeh včasih še oznako poklica ter bivališča v nemščini. Občasno se pojavijo tudi mestni (mikro)toponimi, ki so večinoma zapisani v nemščini in gotici, nekaj malega pa je vendarle slo-

³² Valenčič, *Zgodovina*, str. 20, op. 31.

³³ Prav tam, str. 19, op. 31.

³⁴ Prav tam, str. 20, op. 46.

³⁵ ZRC SAZU, ISJFR, Lastnoimenska kartoteka, geslo Ljubljana, Trubar, Psalter 1566, bVIa.

³⁶ Prav tam, Trubar, Katehismus z dvejma izlagama 1575, 189.

³⁷ Prav tam, 190.

³⁸ Prav tam, Trost, Ena lepa inu pridna prediga, 116.

³⁹ Suhadolnik in Anžič, *Mestni trg*, str. 26 in 117.

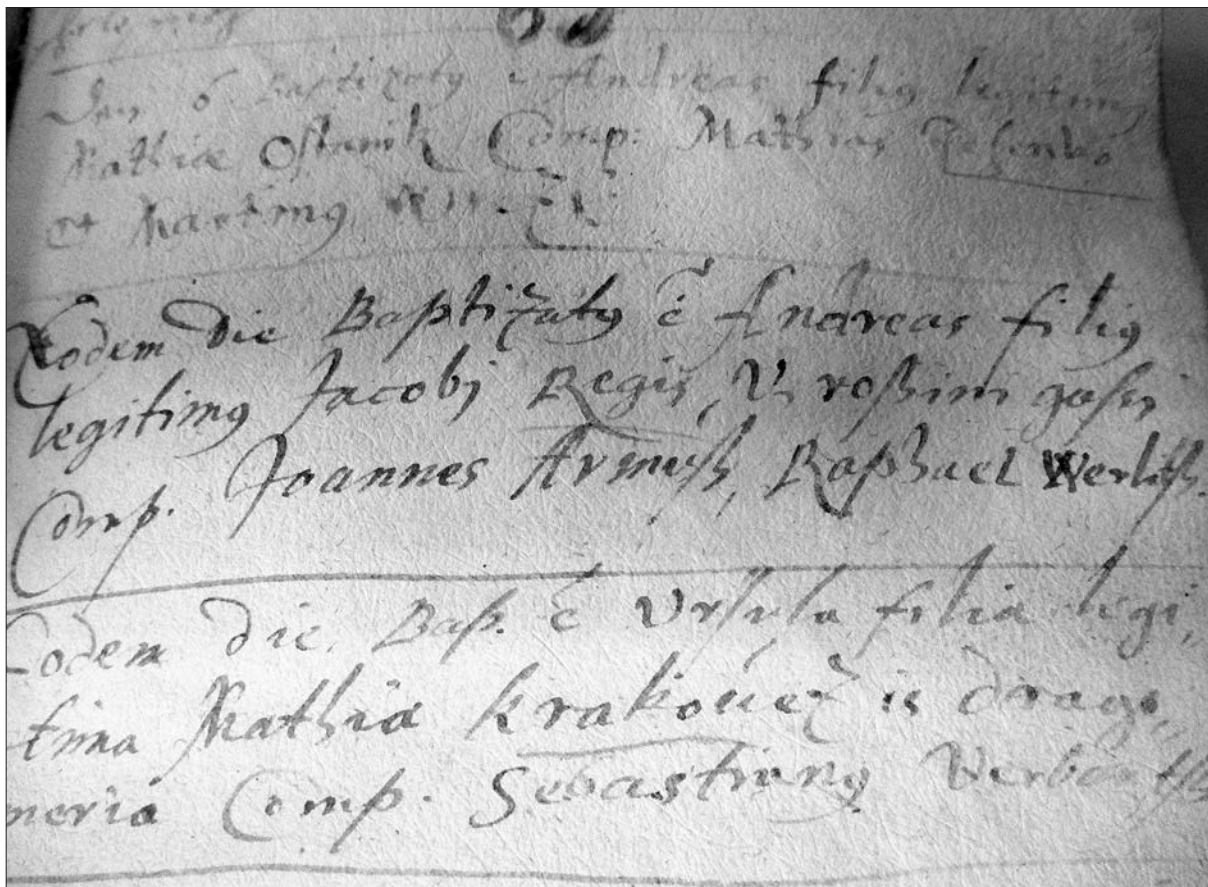
⁴⁰ SI AS 2, Deželni stanovi za Kranjsko, I. reg., šk. 91, fasc. 54/5, sn. 6. Rekonstrukcija knjige na podlagi poznejših izpisov v: Žabota, *Protestantizem v Ljubljani*, str. 106–251.

⁴¹ Žabota, *Protestantizem v Ljubljani*, str. 241.

⁴² NŠAL, *ŽA Ljubljana – Sv. Nikolaj*, Matične knjige, R 1588–1602.

⁴³ Iz te in drugih matic stolne župnije je toponime z območja župnije Trnovo črpal Ivan Vrhovnik (Vrhovnik, *Trnovska župnija*, str. 35–36).

⁴⁴ Znidaršič Golec, *Kapiteljski arhiv Ljubljana*, str. 8; prim. Höfler, *Gradivo*, str. 119.

Slovenska omemba Rožne ulice (V rošini gassi) leta 1592 v najstarejši krstni matični knjigi ljubljanske stolne župnije sv. Nikolaja (NŠAL, ŽA Ljubljana – Sv. Nikolaj, Matične knjige, R 1588–1602, pag. 65).

venskih. Toponimi imajo pogosto slovenski predlog, ki mu praviloma ustreza slovenski sklon (*is Vurliga, isfshishke, na Jami*), a ne vedno (na primer *is Ternou*). Lahko gre tudi za kombinacijo latinskega predloga in slovenskega sklanjanja toponima (*ex Smreke, ex Dobruna*).⁴⁵ Neredka je kombinacija latinske oznake *de villa* in slovenskega toponima, ki je naveden bodisi v imenovalniku (*de villa Vizh, de villa Rasori*) bodisi z dodanim slovenskim predlogom (*de villa is Gorize, de villa od Dobrunnina*).⁴⁶ Nekajkrat je ime kraja tudi v latinskem prevodu (*de S: Martino, de Villa S: Martini*),⁴⁷ največkrat samo delnem, z latinskim pridevnikom (*de superiori shishka*).⁴⁸

Mesto kot takšno se v vpisih krstov pojavlja redko (na primer *ex civitate Labi, In urbe Labaco*),⁴⁹ pogostejše pa srečamo predmestja (na primer *auß der Vorstatt, de Suburbio nomine Pola=[ne], extra Labacum ad S: Johannem, prope S: Petrum extra Labacum, in suburbio, de loco Suburbij, ex suburbio Noua vafs, extra civitate*

apud. S. Jahanni, extra muros).⁵⁰ Posamezni deli obzidanega mesta, njegovi trgi in ulice ter mestna vrata so navedeni samo izjemoma. Ta vrsta toponimov je zapisana nemško, latinsko ali slovensko. Ker je vseh skupaj zelo malo, si jih oglejmo v celoti. Nemška ulica, današnja Križevniška, ima enkrat nemško ime: *in der Theitschen gasen* (1590)⁵¹ in nekajkrat latinsko: *in platea Teutonica* (1598),⁵² *ex platea Theutonica* (1599).⁵³ Špitalska ulica je zastopana le v nemški obliki: *ex Spitalgassen* (1598),⁵⁴ Novi trg pa v latinski: *ex foro nouo* (1599).⁵⁵ Edina mestna ulica, ki jo najdemo tako v nemščini kot slovenščini, je Rožna: *in der Rossengassen* (1590),⁵⁶ *V rošini gassi* (1592),⁵⁷ *In Rossen gassen* (1597).⁵⁸ Od šestih mestnih vrat⁵⁹ je dokumentiranih troje: v nemščini Klostrska ali

⁴⁵ Vsi primeri so vzeti z začetka knjige (NŠAL, ŽA Ljubljana – Sv. Nikolaj, Matične knjige, R 1588–1602, pag. 1–5).

⁴⁶ Prav tam, pag. 94.

⁴⁷ Prav tam, pag. 16.

⁴⁸ Prav tam, pag. 30.

⁴⁹ Prav tam, pag. 12 in 37.

⁵⁰ Prav tam, pag. 12, 22, 29, 37, 44, 142, 167, 179, 234.

⁵¹ Prav tam, pag. 34.

⁵² Prav tam, pag. 181.

⁵³ Prav tam, pag. 188.

⁵⁴ Prav tam, pag. 183.

⁵⁵ Prav tam, pag. 186.

⁵⁶ Prav tam, pag. 38.

⁵⁷ Prav tam, pag. 65.

⁵⁸ Prav tam, pag. 153.

⁵⁹ O mestnih vratih: Kos, *Srednjeveška Ljubljana*, str. 37–38; Valvasor, *Die Ehre XI*, str. 667.

Francišškanska (*Thortwartl beim Closter Thor*, 1595),⁶⁰ v slovenščini pa Pisana (*pred pissanimi vrati*, 1592; *pred pißsanimi Vrat*, 1593)⁶¹ in Vicedomska (*pred Fiftamlj Vrat*, 1598).⁶² Za Pisana ali Karlovska vrata je izpričana tudi latinska različica: *ante portam pulhram* (1591).⁶³ Pri slovenskih navedbah vrat sta mišljeni predmestji, ki so ju v živi slovenski govorici tako označevali tudi pozneje: pred vrati. Bastijo ob obzidju blizu Vicedomskih vrat srečamo skupaj z edino slovensko oznako Ljubljane: *Sa Wofhtio per Lublanij* (1598),⁶⁴ medtem ko je Grad vsakokrat naveden samo v latinščini: *In Arce* (1596), *Labaci Sub Arce* (1596), *Vigili de arce* (1600).⁶⁵

Razumljivo je, da so veliko pogostejše kot posamezni deli znotraj mesta zastopana predmestja, saj so enako kot mesto, vasi in zaselki štela za krajevne enote. Večje ko je bilo predmestje, večje je bilo število tamkajšnjih krščencev in pogostejši slovenski zapisi toponima. Majhnih predmestij pred Vicedomskimi vrati in Pisanimi vrati (Karlovska predmestje) ter njihovih skupno treh slovenskih omemb smo se že dotaknili. Neprimerno pogostejše sta v prvi stolni krstni matici zastopana Trnovo in Krakovo, kar nekaj pa je tudi slovenskih in siceršnjih omemb Gradišča in Poljan, pri čemer so od teh štirih napol vaških, napol predmestnih naselij samo Poljane enkrat izrecno označene kot predmestje. Prvi zapisi slovenskih predmestnih toponimov so skoraj vsi z latinskimi predlogi, na primer *ex Chrakou* (1589), *de Krakeuo* (1589),⁶⁶ *de villa Ternouo* (1590),⁶⁷ *De Suburbio nomine Pola=[ne]* (1589), *in Polana* (1590), *de Polana* (1590),⁶⁸ *de Gradisch* (1590).⁶⁹ Do zgodnjih devetdesetih let ima slovenski predlog le eden: *is Ternou* (1588),⁷⁰ nato pa sledi vrsta slovenskih predložnih zvez, kot so: *if Krakoviga* (1592), *is Krakounu* (1594),⁷¹ *is Ternouiga* (1593), *na Ternouim* (1595),⁷² *Is gradifhe* (1594), *V gradifshi* (1596),⁷³ *is Polane* (1590), *na Polanni* (1595).⁷⁴ Šentjansko in Šentpetrsko predmestje sta v slovenščini izpričana le redko: *od S. Jansha* (1591), *per S. Janschi* (1593),⁷⁵ *od S. Petra* (1591).⁷⁶ *Forstat*, kot so s sprejetim nemcizmom imenovali širše predmestno območje onstran Špitalskih

vrat in Ljubljance, pa je naveden samo z latinskim predlogom: *in Forstatt* (1592), *In forstat* (1597).⁷⁷ V imenovalniku in z latinsko predložno zvezo se enkrat pojavi tudi predmestje Nova vas (*ex suburbio Noua vafs*, 1598),⁷⁸ poznejša Blatna vas,⁷⁹ ki je prav tako ležala na tem območju. Od toponimov v neposredni okolici mesta srečujemo še Rožnik (*Mefnariou Sin is Roshenpoha*, 1589; *is Rosenpoha*, 1592)⁸⁰ in dvorec Podturn, današnji Tivolski grad (*pod Turnam*, 1595),⁸¹ v zapisu *ex pago Halefi* (1600) pa se skriva Kolezija,⁸² ki je dobila ime po priimku mlinarja s preloma iz 15. v 16. stoletje.⁸³

V prvi krstni matici za obdobje 1588–1602 navedimo tudi na posamezne navedbe zgradb in drugih mikrotoponimov, kar je v poznejših maticah precej bolj redko. Gre predvsem za nemška poimenovanja, manjkrat za latinska, od objektov pa največkrat za predmestne pristave (na primer *in das Hoffspital*, *auf der Wag*, *in des Hallers Morhoff*, *in Viztdumb Mahrhoff*, *in domo Ebondii in Lab*, *vor dem Teutschem Hauß*, *in des Freinkhouizh Müll*, *Domus Teutonica Lab*).⁸⁴ Slovenskih poimenovanj je le za pokušnjo: Fornaža, Cegelnica in Wazova pristava. Največkrat je zastopana Fornaža, za katero se ne skriva frnaža (opekarna), ampak neka steklarska delavnica, kot je pri prvih dveh pojavitvah jasno razvidno iz omembe steklarne in steklarja: *filiolus M.[agistri] Francisci ex domo Vitrearia, vulgo Far= Nasha dicta* (1589); *Sebastianus Glössermacher in der Fornascha* (1592).⁸⁵ Opekarna, nekje v Trnovskem predmestju, kjer je bila ta dejavnost potrjeno doma pozneje, je izpričana kot Cegelnica: *Od Zegelnice* (1598).⁸⁶ Tudi edina v slovenščini omenjena pristava, Wazova, je stala v enem od predmestij: *Wazaui pristavi* (1598).⁸⁷

Po letu 1600 je tovrstnih natančnih geografskih navedb v maticah zelo malo. V matičnih knjigah stolne župnije, omejene na obzidano mesto in del predmestij, je tudi nasploh veliko manj navedb krajev in njihovih slovenskih oblik kakor v maticah šentpetrske župnije, katere prva krstna matica se za-

⁶⁰ NŠAL, ŽA Ljubljana – Sv. Nikolaj, Matične knjige, R 1588–1602, pag. 113.

⁶¹ Prav tam, pag. 61 in 80.

⁶² Prav tam, pag. 181.

⁶³ Prav tam, pag. 52.

⁶⁴ Prav tam, R 1588–1602, pag. 176.

⁶⁵ Prav tam, pag. 127, 141 in 223.

⁶⁶ Prav tam, pag. 11 in 22.

⁶⁷ Prav tam, pag. 37.

⁶⁸ Prav tam, pag. 22, 33 in 37.

⁶⁹ Prav tam, pag. 44.

⁷⁰ Prav tam, pag. 1.

⁷¹ Prav tam, pag. 68 in 99.

⁷² Prav tam, pag. 85 in 112.

⁷³ Prav tam, pag. 102 in 139.

⁷⁴ Prav tam, pag. 43 in 118.

⁷⁵ Prav tam, pag. 53 in 76.

⁷⁶ Prav tam, pag. 52.

⁷⁷ Prav tam, pag. 66 in 153.

⁷⁸ Prav tam, pag. 167.

⁷⁹ Prim. Mal, *Stara Ljubljana*, str. 189.

⁸⁰ NŠAL, ŽA Ljubljana – Sv. Nikolaj, Matične knjige, R 1588–1602, pag. 16 in 58.

⁸¹ Prav tam, pag. 109.

⁸² Prav tam, pag. 214. – Kolezija je malo zatem dokumentirana tudi v dveh mestnih urbarjih iz let 1620–1623 (*an der Collesia*); od tamkajšnjega mлина je leta 1620 plačeval dajatev mlinar Jakob Hallossa (Fabjancič, Nekaj o ljubljanskih uličnih imenih, str. 44).

⁸³ Vrhovnik, *Trnovska župnija*, str. 272–273; Kos, *Srednjeveška Ljubljana*, str. 41. Prim. Valenčič, *Zgodovina*, str. 15 (z napako: okrog leta 1600 namesto 1500).

⁸⁴ NŠAL, ŽA Ljubljana – Sv. Nikolaj, Matične knjige, R 1588–1602, pag. 6, 7, 13, 15, 30, 31, 32, 93.

⁸⁵ Prav tam, pag. 21 in 60. – Pozneje še: *Francisci Muran de Fornasba*, 1592 (pag. 60), *Francisco Ninket in fornassa*, *Sebastiano Zinbal in fornassa*, 1595 (pag. 130).

⁸⁶ Prav tam, pag. 171.

⁸⁷ Prav tam, pag. 179.

čenja leta 1629 in kjer je navajanje enih in drugih iz praktičnih razlogov ostalo pravilo.⁸⁸

Sistematično iskanje po maticah obeh župnij iz 17. in 18. stoletja bo gotovo navrglo še kak prej nedokumentiran slovenski toponim. Naša raziskava se je osredotočila na mrliške matice šentpeterske župnije, ki se začnajo leta 1690⁸⁹ in v katerih je mogoče najti slovenske zapise ne le predmestnih, ampak tudi nekaj mestnih toponimov. Pojavljanje slednjih je posledica dejstva, da sta imeli obe župniji vse do leta 1779, ko so začeli pokopavati pri Sv. Krištofu (za Bežigradom),⁹⁰ skupno glavno pokopališče pri Sv. Petru in da so zlasti revnejše prebivalce mesta pokopavali šentpeterski duhovniki, zato so jih tudi imatrikulirali v tamkajšnjih mrliških knjigah, ne v stolni župniji.

Gledano v celoti v 17. stoletju srečamo malo novih slovenskih mestnih in predmestnih toponimov, vsega skupaj skoraj za polovico manj kot v 16. stoletju in neprimerno manj kakor v 18., ko se obstoječim pridružijo še nove vrste virov. V prvi polovici 17. stoletja sta, denimo, prvič dokumentirana Tranča – leta 1611 v razglasu mestnih oblasti kot Kamaun (*Pod Khamaunam*)⁹¹ – in Mestni trg, ta s sprejetim nemškimi izrazom Plac v prisežnem obrazcu za nadzornika žitne trgovine: *netem Plazu, tukaie Vlubnani* (1620–36).⁹²

Valvasor je v *Slavi vojvodine Kranjske* (1689) naše poznavanje mestne in predmestne toponimike obogatil predvsem s slovenskimi imeni za vseh šest mestnih vrat in dve predmestji, Trnovo in Krakovo.⁹³ V topografskem orisu Ljubljane v XI. knjigi *Slave* so njeni nemški in slovenski toponimi sploh prvič dokumentirani iz domoznanskih nagibov, pri čemer se je Valvasor v zvezi z ulicami, trgi in mestnimi predeli zadovoljil s pavšalno navedbo, da je v mestu okoli 30 ulic, ne da bi vsaj glavne navedel tudi poimensko.⁹⁴ Pomembnejši objekti, skupaj 22, so z izključno nemškimi poimenovanji prikazani in oštevilčeni na veduti mesta,⁹⁵ ulična imena in posamezni objekti pa se pojavljajo raztreseno, zlasti v zvezi z zanimivimi dogodki.⁹⁶ Med temi je s slovenskim imenom naveden samo predmestni toponim Galove ulice (*Galove ulce*), za katerega očitno ni obstajala nemška ustreznica in ga je Valvasor povzel iz opisa požara oziroma zapisal iz lastnega vedenja.⁹⁷ Slovenska imena vasi in

dvorcev v mestni okolici so dokumentirana pri opisih vasi v II. knjigi *Slave* ter v topografiji gradov, mest in trgov v XI. knjigi.⁹⁸

Začetek 18. stoletja je prinesel novo vrsto virov – **župnijske oklicne knjige**, iz katerih je mogoče črpati daleč največji nabor ljubljanske toponimike obravnavanega obdobja. Neskljenjena vrsta latinsko vodenih oklicnih knjig župnije Sv. Petra se začnjo leta 1706,⁹⁹ pri stolni župniji Sv. Nikolaja pa se je iz 18. stoletja ohranila ena sama oklicna knjiga za obdobje 1737–1759,¹⁰⁰ vendar je za našo problematiko prvovrsten vir, saj so jo v celoti pisali slovensko.

V oklicnih knjigah najdemo podatke, ki jih v matičnih ni oziroma jih v njih srečujemo le v omejenem obsegu. Ker so bili oklici namenjeni javnosti, ne nazadnje preprečevanju zlorab pri sklenitvah zakonskih zvez, so morale biti oklicane osebe iz oklica jasno prepoznavne. Tako so standardna vsebina oklicev tudi takšni podatki: natančno bivališče, poklic, očetovo ime in status, nedavne spremembe bivališča in navedbe, pri kom je oseba bila oziroma je še vedno v službi. Vpisi porok v poročnih maticah nasprotno precej skoparijo s podatki o poklicih, bivališča navajajo samo pri osebah od drugod, ne vsebujejo navedb ljubljanskih predelov, ulic in hiš, redki so tudi podatki o službovanju. Oklicne knjige so tako v primerjavi s poročnimi maticami kot s krstnimi in mrliški veliko bogatejši vir podatkov o posameznikih, omenjena slovenska oklicna knjiga iz srede 18. stoletja pa prava zakladnica slovenskega besedja za spoznavanje socialne strukture, antroponimike, toponimike in delov življenjskih poti.

Slovenske toponime srečujemo raztresene po vseh latinsko pisanih oklicnih knjigah šentpeterske župnije od leta 1706 dalje, vendar v večjem številu šele od sedemdesetih let 18. stoletja. Tako kot v matičnih knjigah so pogosto zapisani z latinskim predlogom, na primer *in Cravie Dolini* (1717),¹⁰¹ *extra pifsanah urat* (1784),¹⁰² njihovemu zapisu pa je botroval povsem praktičen razlog: da duhovnik med oklicevanjem ne bi imel težav in pomislekov, kako latinsko zapisan toponim prevesti v slovensščino. »Ex antiquo foro« je z lahkoto poslovenil v »s Starega trga« ali »in Ripa« pravilno prevedel »na Bregu«, pri katerem drugem imenu pa bi se mu lahko zataknilo.

V slovenski oklicni knjigi stolne župnije Sv. Nikolaja za obdobje 1737–1759, ki vsebuje več kot 2300

⁸⁸ NŠAL, ŽA Ljubljana – Sv. Nikolaj, Matične knjige; ŽA Ljubljana – Sv. Peter, Matične knjige.

⁸⁹ NŠAL, ŽA Ljubljana – Sv. Peter, Matične knjige, M 1690–1748, M 1715–1748, M 1749–1779.

⁹⁰ Pokopališče pri Sv. Krištofu je bilo posvečeno 3. maja 1779 (prav tam, M 1779–1812, fol. 1r).

⁹¹ V.[rhovec], Slovenski listič, str. 254.

⁹² Golec, *Mestna prisežna besedila*, s. p., Ljubljana 1. del, LJU-4.

⁹³ Valvasor, *Die Ehre XI*, str. 667.

⁹⁴ Prav tam, str. 673.

⁹⁵ Prav tam, med str. 666 in 667.

⁹⁶ Prim. prav tam, str. 708 sl.

⁹⁷ Prav tam, str. 729.

⁹⁸ Gl. na koncu prispevka Pregled slovenskih toponimov, 9. Primestni toponimi.

⁹⁹ Iz 18. stoletja se je ohranilo sedem oklicnih knjig (NŠAL, ŽA Ljubljana – Sv. Peter, Razne knjige, šk. 20, oklicne knjige 1706–1724, 1757–1758, 1769–1775, 1780–1796 in 1797–1808). V knjigi za obdobje 1757–1758 sta prvo leto zaporedoma vpisana tudi dva slovenska oklica (pag. 9–10).

¹⁰⁰ NŠAL, ŽA Ljubljana – Sv. Nikolaj, Razne knjige, šk. 30, oklicna knjiga 1737–1759.

¹⁰¹ NŠAL, ŽA Ljubljana – Sv. Peter, Razne knjige, šk. 20, oklicna knjiga 1706–1724, pag. 111.

¹⁰² Prav tam, oklicna knjiga 1780–1796, s. p., 19. 6. 1784.

oklicev, so dosledno latinski samo datumi. Zelo redko se pojavljajo latinski izrazi za poklice in kraje, več pa je nemških. Redno je navedeno bivališče (»iz stanovanjem«, okrajšano kot *isft*, *ist*: ipd.) ter pogosto, kje je oseba v službi (*u dellu*, *v' slufshbe* ipd.), nemalokrat tudi njeno prejšnje bivališče in prejšnja služba, če je do spremembe prišlo šele pred kratkim. Naj vsebino oklicev ponazori nekaj izbranih primerov.

[fol. 8r – 8. 11. 1738]
8. Hujus: Carolus Weber ledig en Shidani fabricant u Zhebulove fabrike u dellu, nu isft : usame Magdaleno ranzhega Blasa Wraidigon Sakon= sko Hzer, poprei u Gorizze Sdej na ftarem Tergu isft : Kil.[ler]
[fol. 14r – 7. 11. 1739]
7. Hujus: Marca Blafs vdouz Sa zhernemi Menihi u Copponiveh hishah isft : usame Mizzo ranzh= =ega Micha Bregaria Sakonsko hzer, Sa Capucinarie isft : Kil.[ler]
[fol. 54r – 6. 6. 1745]
6to hujus: Hans Irg Unreidinger en Pintarski gefel per P. P. Jesuvarijh u collegio u shlusbe inu Istanu . usame D: Doretheo ranzhiga D: Josepha Debella, burgaria, nu Pintarskiga moiftra sapusheno vdovo Sa P. P. Capuzinarij istanuvanju . Kil.[ler]
[fol. 77r – 14. 4. 1748]
Eodem: Fortunat ShoklitshLedig poprei en Lokaÿ tukei u mefsti , Sdei na forshtati isft : vsame Mizzo Shettelnouko Sapusheno vdovo, tudi poprei letu u Mefsti , Sdei na pollanah isft : K.[iller]
[fol. 178r – 23. 9. 1758]
23. hujus Marcus Rupnigk ledig en Brainouz sunei Pifsanijh urat v Mestne Perfstave jst : usame Miza ranziga Mofhzhza sakonsko hzer, poprei per Shlahtnimo Gospudo Baronieso ushl: sdei v Gradifho jst : Duditsch

Za preučevanje toponimike, ne le ljubljanske, ampak nasploh, je zelo pomembno, da oklicne knjige odražajo živo rabo toponimov, saj jih je moralo cerkveno občestvo prepoznati. Kot bomo videli v nadaljevanju, so odličen pokazatelj, katera imena so v določenem času še oziroma že bila v rabi, lahko tudi v alternativni.

Oklicne knjige, še posebej omenjena slovenska, ponujajo vrsto dotlej v slovenščini nedokumentiranih toponimov – od imen nekaterih ulic do posameznih hiš, manufaktur, pristav, vodnjakov in drugih objektov. V slovensko vodeni knjigi stolne župnije (1737–1759) je, denimo, prvič v slovenščini izpričano ime za Novi trg, Breg, Špitalski in Čevljarski most, v njej prvič srečamo slovenska imena ljubljanskih samostanov oziroma redov (avguštinski, frančiškanski, kapucinski, klariški, uršulinski, diskalceatski, jezuitski kolegij in Križanke, komenda nemškega viteškega reda),

dveh mestnih in ene primestne cerkve (Sv. Florijan, Sv. Rozalija in Sv. Krištof) ter pomembnih javnih zgradb, kot so Ljubljanski grad, Vicedomski dvorec, Deželna hiša (Lontovž) in Mestna hiša (Rotovž).

V slovenskih oklicih in slovenskih delih latinskih oklicev je mogoče poleg običajne pravopisne neenotnosti – opraviti imamo z zelo nedosledno rabo bohoričice v tiskih osrednjega slovenskega prostora, obogateno z grafemi *w*, *y* in *x* – že na prvi pogled opaziti jezikovno neenotnost, značilno tudi za istega zapisovalca. Tako je isti duhovnik v enem dnevu isto besedo zapisal na dva ali celo več načinov. Pri toponimih izstopajo različne sklonske končnice. V slovenski oklicni knjigi, denimo, v istem oklicu najdemo zapisa *Sunei Shpitauskesh vrat* in *Sunei Shpitaufkih vrat* ali pa *v' gmein Mefstni hishe* in *v' gmein meifstni hishi*.¹⁰³ Iz napačne izbire sklonov bi lahko celo sklepali, da oklicevalec ni dobro obvladal slovenščine, na primer *funei pifsanijh Vratteh*, *pred P. P. Augustinarjeh*, *Sraum PP: Franziskainarjah*.¹⁰⁴ Vendar takšni pojavi v tem času niso bili tako redki niti med znanimi slovenskimi pisci, ki so zapisovali po govoru. Na zapis so vplivali različni razlogi: tvorba po analogiji, redukcije naglašanih in nenaglašanih samoglasnikov itd. Nekatere ponavljajoče se besede in sklanjatve v slovenski oklicni knjigi so tipične samo za enega zapisovalca ali pretežno zanj. Ker je bil od štirih stalnih zapisovalcev oklicev samo Jožef Dudič rojen Ljubljčan,¹⁰⁵ se naravnost vsiljuje vprašanje, ali je jezik Dudičevih oklicev dejansko njegov idiom in torej nepotvorjena ljubljansčina srede 18. stoletja, oziroma koliko odstopa od tedanje mestne govornice.

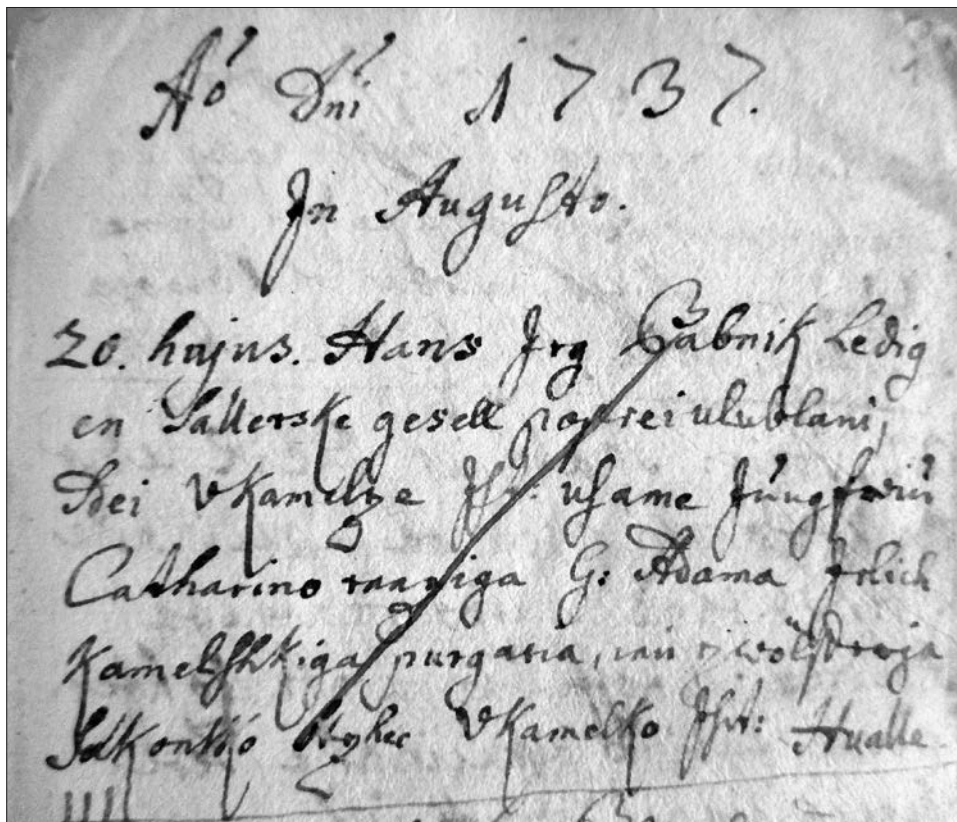
Predstavitev virov zaključujemo s prvim tiskanim pregledom ljubljanske toponimike, s slovenskim in nemškim **razglasom o novi župnijski razdelitvi Ljubljane in njenih predmestij iz leta 1787**.¹⁰⁶ Ne-

¹⁰³ NŠAL, ŽA Ljubljana – Sv. Nikolaj, Razne knjige, šk. 30, oklicna knjiga 1737–1759, fol. 134r in 160v.

¹⁰⁴ Prav tam, fol. 60v, 172r in 184v.

¹⁰⁵ Dudič, ki se je v oklicni knjigi prvič podpisal 18. januarja 1757, se je rodil 12. marca 1729 v Šentpetrskem predmestju (NŠAL, ŽA Ljubljana – Sv. Peter, Matične knjige, R 1725–1731, fol. 103r), a je še kot otrok prišel živeti v mestno župnijo sv. Nikolaja, kjer je družina že prebivala ob materini smrti leta 1737 (*ex urbe*) (prav tam, M 1715–1748, pag. 107). Leta 1754 je ob terezijanskem ljudskem štetju izpričan kot 24-letni duhovnik, stanujoč pri očetu na takratnem Živinskem, danes Prešernovem trgu (Šturm (ur.), *Ljubljanske družine*, str. 137). V Ljubljani je prejel tudi vsa kleriška posvečenja do mašništva 16. junija 1753 (Volčjak, *Ordinacijska protokola*, str. 189, 193, 195 in 199).

¹⁰⁶ Za pričujoči prispevek je bil uporabljen danes edini znani izvod, shranjen v Zgodovinskem arhivu Ljubljana (SI ZAL LJU 489, Mesto Ljubljana, splošna mestna registratura, Reg. I, šk. 45, fasc. 33, fol. 313r–314v). Dvojezični tiskani razglas se je sicer ohranil v dveh izvodih. Njegova slovenska različica je bila v prvi polovici 20. stoletja v strokovni literaturi objavljena po obeh, po omenjenem iz ljubljanskega mestnega arhiva (Pipp, O zgodovini statistike, str. 307) in po izvodu v ljubljanskem škofijskem arhivu, ki ga je objavitelj našel »med regulacijskimi spisi« (Miklavčič, Predjožefinske župnije, str. 30–31, op. 128), a ga danes ni v evidenci (prim. NŠAL,

Prvi vpis v slovenski oklicni knjigi stolne župnije Sv. Nikolaja (NŠAL, ŽA Ljubljana – Sv. Nikolaj, Razne knjige, šk. 30, oklicna knjiga 1737–1759, fol. 1r).

datirani in nepodpisani dokument je nastal po jožefinski preureditvi ljubljanskih župnij in župnijskih meja, potem ko so leta 1785 ustanovili tri nove župnije: Sv. Jakob, Marijino Oznanjenje (franciškani) in Trnovo.¹⁰⁷ Njegov nastanek lahko glede na vsebino in datirani rokopisni zaznamek umestimo v september 1787,¹⁰⁸ avtorstvo pa brez pridržkov pripišemo

ljubljski škofiji. V njenem arhivu je namreč ohranjena rokopisna različica nemškega dela razglasa, ki jo je mogoče imeti za predlogo tiskane verzije, saj so odstopanja od natisnjene besedila zelo majhna.¹⁰⁹

NŠAL 2, ŠAL 2, fasc. 39, Regulacija župnij, fasc. 44, Regulacija župnij 1782–1785).

¹⁰⁷ Miklavčič, Predjožefinske župnije, str. 30.

¹⁰⁸ Valenčič je razglas datiral v leto 1787 na podlagi datuma prezentacije dokumenta (*Sub Praes*) 27. september 1787, pripisanega s črnilom na izvodu v ljubljanskem mestnem arhivu (Valenčič, *Zgodovina*, str. 26 in 31, op. 18; SI ZAL LJU 489, Mesto Ljubljana, splošna mestna registratura, Reg. I, šk. 45, fasc. 33, fol. 314v). Za datiranje je poleg tega podatka ključno, da popis ulic, predmestij in vasi v župniji Sv. Petra ne vključuje krajev na območju Rudnika, kjer je 1. septembra istega leta nastala krajevna lokalija (o datumu ustanovitve: NŠAL, ŽA Ljubljana – Rudnik, Matične knjige, R 1787–1819, pag. [2]). Nekateri elementi bi sicer lahko kazali na zgodnejši nastanek razglasa, celo še pred dokončno ustanovitvijo treh novih župnij (1785), saj sta navedena medtem že ukinjena samostana avguštincev eremitov in bosonogih avguštincev ter na stari lokaciji franciškanski samostan, ki se je leta 1784 preselil v kompleks ukinjenega eremitskega samostana. Razglas vsebuje tradicionalna poimenovanja zaradi njihove jasne prepoznavnosti; tudi na seznamu hišnih posestnikov iz leta 1787 je, denimo, še navedena Avguštinska ulica (*Augustiner-gasse*), čeprav so samostan medtem že prevzeli franciškani, po katerih se je ulica začela imenovati Franciškanska (Valenčič,

Zgodovina, str. 25 in 28). Bolj kot to preseneča, da razglas navaja cerkev Sv. Rozalije na Grajskem hribu, ki so jo, potem ko je utrpela hude poškodbe v požaru leta 1774, že leta 1786 zaprli, prodali na dražbi in podrli (Lavrič, *Cerkev sv. Rozalije*, str. 237).

¹⁰⁹ Rokopisni dokument v nemščini ni datiran in ima danes na arhivski srajčki letnico 1784 (NŠAL, NŠAL 2, ŠAL 2, fasc. 44, Regulacija župnij 1782–1785, Ljubljana 1784, s. d.). Nekoliko drugačen kakor na nemški različici tiskanega razglasa je naslov (*Eintheilung deren Pfarren in der Stadt, und Vorstädten zu Laybach*), pri vsaki župniji pa najdemo navedbo, ali je stara ali nova. Rokopis se od razglasa razlikuje predvsem po tem, da za vsako ulico, predmestje oziroma vaško naselje (včasih tudi za dve ali tri enote skupaj) navaja število hiš in družin, pri treh župnijah (šentpetrski, šentjakovski in Marijinega Oznanjenja) pa še tretji dragoceni podatek – število duš. Seštevki duš, ki jih za vsako od petih župnij vsebuje razglas iz leta 1787, so enaki kot v rokopisu, le da gre pri dveh za očitno prepisovalsko napako: pri šentpetrski župniji ima razglas 3410 duš, rokopisni popis pa 3460, kolikor znaša tudi seštevček, pri župniji Marijinega oznanjenja je število duš v rokopisu napačno seštevko kot 2500, a jih je bilo v resnici 2700, kot pravilno navaja razglas. Majhne razlike opazimo v zaporedju podeželskih krajev šentpetrske župnije, sicer pa je tiskani razglas na nekaterih mestih natančnejši, saj navaja tudi začetno in/ali končno hišno številko, s katero sta zamejena Mestni trg in Ulica Sv. Jakoba, pri Mestnem trgu imenuje dve hiši, v

Dejstvo, da je bil razglas natisnjen tudi v slovenščini, ne le v nemščini, priča o tem, da je bil namenjen širši javnosti, torej javno prebran, nima pa dveh ključnih elementov javnega razglasa, datacije in podpisa oblastva, ki ga je izdalo. V resnici gre bolj za orientacijski pripomoček, v katero župnijo spadajo posamezni deli Ljubljane in bližnje okolice. Škofija ga je po vsem sodeč poslala mestu s prošnjo, da ga izobesi in ustno razglaši.

Kot je ugotavljal V. Valenčič, ki je dokument tudi poimenoval razglas, so tedaj »prvič v uradnem dokumentu z navajanjem ulic označevali razdelitev mesta na neke teritorialne enote«, besedilo pa vsebuje »na-

zive večjega števila ljubljanskih ulic«. Takih, ki ne bi bile znane že od prej, po Valenčičevih ugotovitvah ne omenja – kot bomo videli, to sicer ne velja v celoti za slovenska imena –, zato pa so nekatere označene z nekoliko drugačnimi nazivi. Prvič imamo tudi možnost neposredno primerjati slovensko in nemško toponimiko. Primerjava je pokazala, da je bilo poimenovanje večkrat povsem samostojno, neodvisno od drugojezičnega imena.¹¹⁰

Ker je bila doslej objavljena samo slovenska različica razglasa, ne pa tudi nemška, sta v nadaljevanju predstavljeni obe besedili, za lažjo primerjavo sta navedeni vzporedno.

Eintheilung der Pfarrbezirke in Laibach, und in den Vorstädten.	POPISVANJE Tih Gaſs inu Hiſh, katere k'vſaki lublanski Fari v' mejſtu inu pred mejſtam ſliſhjo.
<p>Hauptpfarr in der Domkirche bei St. Niklas in Laibach.</p> <p>Dazu gehören:</p> <p>Die Domgaſſe mit der Haupt= und Pfarrkirche St. Niklas.</p> <p>Die Häuser am Plaz bis zum Neugebäu, und zwar bis zum Nro. 178 inklufive, oder die Häuſer am Plaz bis zum Neugebäu, und Anton kerreriſche Hauſe inklufive; an der andern Seite die Häuſer, am Plaz bis zum Peter Anton karg= niatiſchen Hauſe inklufive.</p> <p>Franziskanergaſſe ſammt Kloſter Fiſcher= und Fleiſchbänkgaſſe, Lin= gergaſſe.</p> <p>Spitalgaſſe, ſammt der Kirche.</p> <p>Die Häuſer hinter der Mauer ſammt Schloſſer= und Strohgäſſel Judengäſſe.</p> <p>Neumarkt.</p> <p>Rain ſammt Selendergaſſe.</p> <p>Deutſchgäſſe ſammt Wachtplaz, und Kirche U. L. Frauen.</p> <p>Herrengaſſe.</p> <p>Anzahl der Seelen 2598.</p>	<p>Ta vikſhi fara v'ſhkofovski žerſkvi ſvetiga Niklausha v' Lublani.</p> <p>K'leti fari ſliſhi :</p> <p>S'Niklavſka gaſſa s'to vikſhi, inu ſhkofovsko žerkujo ſvetiga Niklavſha.</p> <p>Hiſhe na plaz u gori do Tran= zhe inu ſizer do N. 178 v'meſs v'sete. Ali ſhe dergazh: v'ſe hiſhe na plaz u do Tranzh inu An= ton Kęarjove hiſhe v'meſs v'se= te; na ti drugi ſtrani hiſhe na plazu do Pęter Anton Kargniato= ve hiſhe v'meſs ſhtęte.</p> <p>Franziſhkanarſka gaſſa s'kloſh= tram Ribſhka inu męſniſhka gaſſa, Lingerjova gaſſa.</p> <p>Shpitavſka gaſſa s'žerſkuvjo.</p> <p>Hiſhe ſa Sidan iſ ſhloſſarſko inu gaſſo.</p> <p>Judovſka gaſſa.</p> <p>Novi Terg.</p> <p>Bręg s'Erlanderjovo gaſſo</p> <p>Kriſhanska gaſſa inu hiſhe per ſovdashki vahti s'kriſhansko žer= kujo Divize Marie.</p> <p>Fiſtanska gaſſa.</p> <p>Shtivilu tih duſh 2598.</p>

Karlovškem predmestju eno hišo in novi most. Rokopis ima pri Grajskem hribu samo cerkev Sv. Rozalije, medtem ko tiskani razglas pozna tudi cerkev Sv. Jurija, dejansko grajsko kapelo. Na drugi strani samo rokopis omenja del Kurje vasi, ki je spadal k predmestju Poljane.

¹¹⁰ Valenčič, *Zgodovina*, str. 26.

<p>Pfarr St. Jakob zu Laibach.</p> <p>Dazu gehören :</p> <p>St. Jakobs-gasse sammt der Kirche. Die Häuser vom Neugebäude gegen St. Jakobskirche beiderseits, und zwar an einer Seite von Nro. 177. an der andern von Nro. 113. inklusive.</p> <p>Altenmarkt. St. Floriengasse sammt der Kirche. Kröngasse. Rofengasse. Froschgasse. Schloßberg mit der Kirchen St. Georg und Rosalia.</p> <p>Gassen gegen Schloßberg. Nahrensteiggasse. Karlstädtervorstadt über die neue Brücke bis zum Tischler inklusive.</p> <p>Anzahl der Seelen 2243.</p>	<p>Fara svētiga Jakoba v' Lublani.</p> <p>K leti fari šlihi :</p> <p>Svētiga Jakoba Gaša s' Zerkuvjo.</p> <p>Tę hiše od noviga sidanja al tranzhe pruti svētimu Jakobu na obęh štranęh , inu šizer na eni štrani od N. 177 na ti drugi od N. 113 v' mešs šhtęte.</p> <p>Stari Terg. Svētiga Florjava [sic!] gaša s' zęrkuvjo hrenova gaffa. Rošhna gaffa. Shabjek. Grad s dvemi Zęrkvami Svętiga Jurja , inu švēte Rošalię na hribu. Gaša pruti grajskimu hribu. G a š z a Hiše pred pišanim vratami zhes ta novi most do tišlarjove hiše v' mešs šhtete. Šhtivilu tih dušh 2243.</p>
<p>Pfarr St. Peter in der Vorstadt.</p> <p>Dazu gehören :</p> <p>St. Petersvorstadt von der Kothgasse hinab nach dem Weg, und dem Waßfergassel des Baumeisters Prager Anzufangen bis zur Kirche mit den sämtlichen Häusern in Kühethal, dann der Kirche St. Christoph, des Meßners und Perlshäusern.</p> <p>Thomatschovo sammt Kirche St. Margaritha.</p> <p>St. Märten sammt der Kirche St. Martini. Hraſtie, Oberje, Jarſche. Udmat sammt dem Baron kodeliſchen Gut Thurn. Sello sammt der Tuchfabrik und Kapelle des heil. Johann von Nep. Mostach. Stephansdorf sammt der Kirche St. Stephan. Vorstadt Pollana bis zur Karlſtädtervorstadt exklusiv.</p> <p>Anzahl der Seelen 3410.</p>	<p>Fara svētiga Petra pred Meštam.</p> <p>K leti fari šlihi :</p> <p>St. Pętersku predmeštje od blatne vafi doli per poti inu od Pamaštrove Progarjove hiše šazhęti v' je hiše per vodi doli do svętiga Petra s' vjim hišhami v' kravji vafi, inu s' Zęrkuvjo svętiga Krištota s' Mešharjovo, inu Perlešovo hišo Bešhigrad imenvano. Thomazhov s' Zęrkuvjo svęte Marjete. Šmartna s' Zęrkuvjo svętiga Martina. Hraſtje , Oberje , Jarſhe. Udmat , s' Baron Kodęlovim Gradam. Sello s' Faberko inu Zerkuvzo svętiga Janneſa Nep. Mostah. Šhtęfanova vafi s' Zerkuvjo svętiga Šhtefana. Predmeštje Pollane noter predmeštja do pred pišanim vratmi. Šhtivilu tih dušh 3460.</p>

<p>Pfarre Maria Verkündigung in der Vorstadt.</p> <p>Dazu gehören:</p> <p>Vorstadt Gradische mit der Kirche SS. Trin. und dem Urfulinerkloster, und zwar wie die Landstrasse scheidet, nämlich wie man zum deutschen Thor hinauskömt, alle die Häuser so rechts der Strasse liegen, bis an die Gleinitzerbrücke rechter Hand.</p> <p>Die ganze Kapuzinervorstadt samt der Kirche St. Johann Ev. dann dem Kapuzinerkloster.</p> <p>St. Petersvorstadt vom Spital= thor anzufangen mit Einschluß des [...] ¹¹¹ rechts und links bis zur Kothgasse, von dannen links bis zum Diskalzeatengarten, und bis zum Gaffel so vom Baumeister Prager zum Laibachfluß haltet.</p> <p>Auch die Häuser so hinter der Augustinerkirche liegen, dann die Häuser rechts und links der Landstrasse die inklusive des Klosters und Garten der Diskalzeaten und Kirche St. Joseph, wie auch das Exjesuitengut Thurn, Leopoldsrue, neue Welt, und Unterschischka mit der Kirche St. Bartholome aus der Pfarre St. Peter und St. Veit ob Laibach.</p> <p>Anzahl der Seelen 2700.</p>	<p>Fara per Marii Divizi Angelskiga zhefhenja pred Meftam.</p> <p>K'leti fari flihi.</p> <p>Predmejtje Gradishe s'zërkuvjo svete Trojize inu s'Nunskim Kloshtram, inu fizer koker vëlka zëfta pële namrezh, koker je s'kus krihanske vrata vun pride, v'sse hifhe katëre na dëfni strani zëfte ftoje do mosta na glinzih na dëfni roki. V'se hifhe per kapuzinarjih s'zërkuvjo svëtiga Joannesa Evangelista, inu s'kapuzinarskim Kloshtram.</p> <p>Shempetersku predmejtje od fhpitauskih vrat sazheti per Puhfinkovi hifhi na dëfni, inu lëvi strani do blatne vafsi potler od tod na lëvi strani do shkolzjatskiga vëta inu do gafze, katëra od Pamastra Pragerja k'Lublanzi pële.</p> <p>Tudi hifhe, katere sa Augustinarsko zërkuvjo stojë, potler hifhe na dëfni inu lëvi strani per zëfti do shkolzjatskiga kloshtra, vëta, inu zerkve svëtiga Joshefa. Tudi gradizh turn, kateri je enkrat Jefvitarjam flihal, grad blisu flihke pruti Lublani, novi svet, inu spodna flihka s'zërkuvjo svetiga Jerneja, karje pod St. Peter, inu pod St. Vid nad Lublano flihalu.</p> <p>Shtevilu tih duh 2700.</p>
<p>Pfarr St. Johann Bapt. in der Tirnau.</p> <p>Dazu gehören :</p> <p>Vorstadt Tirnau. Vorstadt Kraukau bis zum deutschen Thor inklusive der Häuser so zum deutschen Thor aus der Stadt hinaus links gelegen sind bis inklusive des Dokt. poffovitzischen Schlößfel, und dort herum zerstreuten Häuser bis an die Gleinitzerbrücke an der Landstrasse links.</p> <p>[štèvilo duš manjka]</p>	<p>Fara svëtiga Jannefa v' Ternovim.</p> <p>K'leti fari flihi.</p> <p>Ternovu.</p> <p>Krakovu do krishanskih vrati s'tim hifhami, katëre pred krishanskim vratni na lëvi strani is Mefta hoditi ftoje do poffovzho viga grada s'tim okul streffenimi hifhami do mosta na glinzih per zësti na lëvi strani.</p> <p>Shtevilu tih duh 1378.</p>

¹¹¹ Neberljiv del vrstice na pregibu lista, na tem mestu je sicer omenjena Pu(c)hfinkova hiša.

Kot rečeno, je bila predloga razglosa nemška, slovenska različica pa njen prevod. Tudi če ne bi poznali rokopisne predloge in takratne uradovne prakse, o tem nazorno priča navedba slovenskega toponima Moste kot *Mostah*, avtomatično posnetega po nemškem *Mostach*. Jezikovne poteze slovenske različice verjetno ne kažejo na prevajalca domačina, ampak prej na Dolenjca ali Notranjca, ki ga izdaja zlasti refleks jata (*v mejstu, pred mejstam, predmejtje*). Čeprav je iskal izvirna slovenska poimenovanja – od tod ponekod opazne razlike med besediloma¹¹² –, je vpliv nemške predloge opazen tudi v imenih. Očiten primer je izraz predmestje, ki se je v takratni ljubljanski slovenščini, kot je dokumentirana v oklicnih knjigah, začel šele postopoma uveljavljati namesto običajnega izraza *forštat* oziroma namesto opisnih poimenovanj, povezanih z mestnimi vrati (pred Pisanimi vrati, pred Vicedomskimi vrati idr.). Slovenskega poimenovanja predmestje pred nastankom razglosa iz leta 1787 ni mogoče zaslediti – v šentpeterski oklicni knjigi je tudi v osemdesetih letih vedno samo *forštat*¹¹³ – nato pa se pred koncem stoletja pojavi že večkrat.¹¹⁴

Razglas vsebuje zelo veliko uličnih imen, a iz praktičnih razlogov izpušča nekatere manjše ulice. V obzidanem mestu, denimo, pogrešamo današnjo Čevljarsko ulico, izpričano prvič v devetdesetih letih v nemščini (*Schustergasse*)¹¹⁵ in na prelomu stoletja (med 1798 in 1815) v slovenščini kot *Šušarska gasa*.¹¹⁶ V predmestju ni navedena Nunska (*Klosterfrauengasse*), kot so se v drugi polovici 18. stoletja začele po uršulinkah imenovati Galove ulice¹¹⁷ in ki je v slovenščini prav tako kot *Šušarska* dokumentirana na prelomu stoletja, kot *Nunska gasa*.¹¹⁸ Več slovenskih poimenovanj je, kolikor je znano, v razglasu izpričanih prvič, poleg predmestij – Šempeterskega (*Št. Petersku predmejtje, Šempetersku predmejtje*), Gradišča (*Predmejtje Gradiše*) in Poljan (*Predmejtje Polane*), ki jih dotlej srečujemo brez oznake predmestje – na primer Ključavničarska ulica (*Šlosarska gasa*), Karlovski most (*ta novi most*), Kravja vas (prej *Kravja dolina*), Ribiška ulica (*Ribiška gasa*) in Mesniška ulica (*Mesniška gasa*). Postavlja se vprašanje, ali so bila vsa imena vzeta iz dejanske rabe oziroma katera bi lahko nastala na novo s prevodom. Tako na primer ni potrjeno, da bi se prišlo ime Mesniška gasa, ki je

za zdaj znano le iz tega vira.¹¹⁹ Veliko je zlasti prvih slovenskih omemb cerkva: avguštinske Marijinega Oznanjenja (zdajšnje frančiškanske), uršulinske sv. Trojice, župnijskih sv. Jakoba v mestu in sv. Janeza v Trnovem, kapucinske cerkve sv. Janeza Evangelista, eremitske sv. Jožefa, špitalske sv. Elizabete in cerkve (kapele) sv. Jurija na Gradu. Ne nazadnje je razglas prvi vir, ki določno pove, kaj je bil konec 18. stoletja Bežigrad. Skupaj s cerkvijo sv. Krištofa namreč navaja mežnarjevo in »Perlesovo hišo, Bežigrad imenovano«.

Slovensko ime Ljubljane in Ljubljanice

Preden se posvetimo nekaterim značilnostim mestne in predmestne toponimike, se bomo ustavili pri slovenskih zapisih toponimov Ljubljana in Ljubljanica,¹²⁰ najsi gre samo za omembe v tujejezičnih ali pojavitve v slovenskih besedilih. V literaturi se ponavlja trditev, da je *Luwigana* – gre za kronološko tretji znani zapis imena **Ljubljane** iz leta 1146 – slovenska in romanska oziroma slovansko-romanska oblika imena.¹²¹ Glede na nastanek listine Bernarda Spanheima v Ogleju in glede na samo obliko zapisa je zapis *Luwigana* vendarle težko imeti za slovenskega. V poznem srednjem veku je v virih iz bližnjega romanskega obnebjja – iz Trsta, Vidma, Čedadada in drugih krajev – mogoče najti več podobnih romaniziranih oblik imena Ljubljane, zlasti *Glubiana*, tudi *Iubiana*, *Lubiana*, *Glublana* ipd.¹²² Le en vir, nastal leta 1409 v Čedadu, nekega Ljubljančana imenuje z obliko, v kateri se Ljubljana do prve tretjine 19. skoraj vedno pojavlja v slovenščini: *Lublana* (*Martino de Lublana*).¹²³

Neupoštevaje ta primer z začetka 15. stoletja, ki je bolj verjetno plod naključja kakor zvest zapis slovenskega imena mesta, je Ljubljana ena redkih, če ne kar edina evropska prestolnica, katere ime je v jeziku državotvornega naroda v izvirni obliki prej dokumentirano v tiskanem kot rokopisnem besedilu. Časovna razlika med njima sicer znaša samo štiri leta, pri čemer je še pomenljivejše, da ime tako pozno zasledimo v rokopisnih virih. Kot bomo videli, se v tisku najprej pojavi leta 1566, in to trikrat v delih protestantske književnosti. Kolikor je znano, toponim v nobenem od sicer zelo redkih slovenskih rokopisnih dokumentov, nastalih do vključno 16. stoletja, ne stopa pred letom 1570, ko so v kranjski prestolnici izdali rokopisni razglas o vinskem dachu. Gre za sploh prvi znani slovenski uradovni dokument, datiran v

¹¹² Valenčič, *Zgodovina*, str. 26–28.

¹¹³ NŠAL, *ŽA Ljubljana* – Sv. Peter, Razne knjige, šk. 20, oklicna knjiga 1780–1796, s. p. – Poleg običajnega latinskega *ex suburbiol* in *suburbio* zasledimo na primer in *Vorstadt* (29. 12. 1781, 10. 2. 1783), na *Forstade* (18. 1. 1783), na *Forstadt* (7. 2. 1783), in *forštata* (29. 3. 1788), na *Forštati* (26. 1. 1788).

¹¹⁴ Prim. Vrhovnikove omembe, ki jih avtor ne razvršča po virih (Vrhovnik, Slovenska imena, str. 116 in 148).

¹¹⁵ Vrhovec, *Die erste Häusernumerierung*, str. 167; prim. Valenčič, *Zgodovina*, str. 24. – O času nastanka seznama uličnih imen, ki ga je objavil Vrhovec, gl. v nadaljevanju.

¹¹⁶ Vrhovnik, Slovenska imena, str. 148.

¹¹⁷ Valenčič, *Zgodovina*, str. 17. Prim. Mal, *Stara Ljubljana*, str. 189–190.

¹¹⁸ Vrhovnik, Slovenska imena, str. 148.

¹¹⁹ Valenčič jo po nemški različici razglosa imenuje Uličica proti mesnicam (Valenčič, *Zgodovina*, str. 24), njenega slovenskega imena Mesniška pa ne navaja (prim. kazalo prav tam, str. 251). Prav tako ga ni zasledil Vrhovnik v *Lublanskih novicah* in oklicnih knjigah s preloma iz 18. v 19. stoletje.

¹²⁰ Gl. v nadaljevanju Pregled slovenskih toponimov. 1. Ljubljana in Ljubljanica.

¹²¹ Štih, *Castrum Leibach*, str. 14.

¹²² Kosi et al., *Historična topografija Kranjske*, str. 740–771.

¹²³ Prav tam, str. 762.

Ljubljani, in za najstarejši znani v slovenščino prevedeni razglas.¹²⁴ V dataciji na koncu razglaša ali t. i. zapovednega lista, ki ga je izdal deželni upravitelj Janez Khisl in je ohranjen v treh prepisnih različicah, v prvi in drugi različici najdemo zapis *Vlublani*,¹²⁵ v tretji pa *vliublani*.¹²⁶ Zapis občutno odstopata od oblike *Lublana*, ki je v protestantski književnosti druge polovice 16. stoletja dokumentirana kar 27-krat (ob njej le enkrat oblika *Ljubljana*), v rokopisih domačega izvora pa se, kot bomo videli, pojavlja od začetka 17. stoletja. *Lübljana* oziroma *Ljubljana*, kot se obliki v razglasu iz leta 1570 glasita v fonetičnem prepisu, nista mogli biti vzeti iz domače žive rabe. Za tisti čas nenavadni obliki pojasnjuje dejstvo, da prevajalec razglaša ni bil domačin, ampak Hrvat čakavec, o čemer pričajo tako pravopisne kot jezikovne poteze.¹²⁷ Oblika *Ljubljana* (*VLIVBLANI*) se v slovenski protestantski književnosti pojavi enkrat samkrat, in sicer v naslovu Juričićeve *Postile* (1578), natisnjene v Mandelčevi tiskarni v Ljubljani.¹²⁸ Tako kot prevajalec razglaša za vinski dac je bil tudi Jurij Juričić čakavski Hrvat, doma iz Vinodola, če ne gre v obeh primerih sploh za istega avtorja.¹²⁹ Ista oblika je v hrvaških rokopisnih zapisih dokumentirana še pozneje, denimo v dveh zadolžnicah iz 17. stoletja, ki sta nastali v Ljubljani.¹³⁰

Obliki *Ljubljana* lahko v protestantski književnosti sledimo skoraj tri desetletja, od treh pojavitev v treh različnih delih leta 1566 do zadnje natisnjene protestantske knjige z letnico 1595.¹³¹ Pomenljivo je, da je prva pojava v imenovalniku, in sicer v Trubarjevem *Abecedariumu*, kjer je navedena med besedami z začetno črko L: *lublana*.¹³² To je iz 16. stoletja eden od samo dveh znanih zapisov toponima v imenovalniku.¹³³ Iz istega leta sta tudi prvi pojavitvi v mestniški obliki: *v Lublani*. Ena je Trubarjeva v *Psaltru*, povezana s prvo znano slovensko omembo

katerega od ljubljanskih mestnih toponimov (*per S. Miclaushu V= Lublani*),¹³⁴ druga pa Kreljeva v *Otrožji bibliji* (*VLublani*).¹³⁵ Velika večina zapisov je mestniških (22 od 28), od tega polovica (11) iz kratkega obdobja 1575–1580 na naslovnica tiskov Mandelčeve tiskarne (*VLVBLANI*, po enkrat *VLUBLANI* in *VLIVBLANI*).¹³⁶ Poleg imenovalnika in mestnika se *Lublana* dvakrat pojavi še v rodniku (*od Lublane*)¹³⁷ ter po enkrat v tožilniku (*v Lublano*)¹³⁸ in orodniku (*nad Lublana*).¹³⁹ Slovensko ime kranjske prestolnice je sočasno dokumentirano tudi na naslovnici Vramčeve *Kronike* (1578), edinega kajkavskega tiska Mandelčeve ljubljanske tiskarne: *v Lublane*.¹⁴⁰

Prav tako je v protestantski književnosti prvič izpričan pridevnik *lublanski*, vsega skupaj enajstkrat. Vsakič je povezan bodisi z enim od ljubljanskih škofov bodisi s katerim od kanonikov, enkrat z dvema škofoma in enkrat z dvema kanonikoma. Sedemkrat ga zasledimo pri Trubarju v delu *Noviga testamenta pusledni deil* (1577)¹⁴¹ in štirikrat v prevodu pogrebne pridige za Trubarjem izpod peresa Matije Trosta (1588).¹⁴² Po ugasnitvi protestantske tiskane besede ga najprej srečamo leta 1604 v rokopisnem sinodalnem dekretu škofa Tomaža Hrena, zopet v besedni zvezi s škofom (*shkoff Lublanfski*).¹⁴³

Od okoli leta 1620 se toponim *Lublana* in njegova pridevniška izpeljanka *lublanski* pojavljata redno, začenši s prisežnimi obrazci mesta Ljubljane za meščane in nekatere nižje mestne uslužbence. Za mestne funkcionarje na čelu z županom so bili namreč na voljo samo obrazci v nemščini. V najzgodnejših, nastalih leta 1620 ali kmalu zatem, srečamo tudi prvo slovensko oznako Ljubljane kot deželnega glavnega mesta – *poglavito mesto* (*tiga Poglavuitiga mesta Lublanè* ipd.).¹⁴⁴ Da Slovenci in Kranjci prestolnico Kranjske imenujejo *Lublana*, je omikani svet seveda spomnil tudi Valvasor v *Slavi vojvodine Kranjske* (1689),¹⁴⁵ potem ko je slovensko ime mesta že pred tem ovekovečil v podnaslovu bakroreza Ljubljane v *Topografiji Kranjske* (1679).¹⁴⁶

¹²⁴ O dokumentu gl. zlasti: Jug, Slovenski »zapovedni list«; Verbič, Slovenski zapovedni list.

¹²⁵ SI AS 2, Deželni stanovi za Kranjsko, I. reg., šk. 416, fasc. 285, pag. 1888; prav tam, šk. 328, fasc. 217a, s. p., 17. 10. 1570 (po tej različici objava v: Jug, Slovenski »zapovedni list«, str. 79–82).

¹²⁶ SI AS 2, Deželni stanovi za Kranjsko, I. reg., šk. 416, fasc. 285, pag. 1896.

¹²⁷ Jug, Slovenski »zapovedni list«, str. 78.

¹²⁸ ZRC SAZU, ISJFR, Lastnoimenska kartoteka, geslo Ljubljana, Juričić, Postilla II 1578, 214.

¹²⁹ Avtorstvo razglaša za vinski dac je Juričiću pripisal S. Jug (Jug, Slovenski »zapovedni list«, str. 78–79).

¹³⁰ Prva je zadolžnica dveh Ozalčanov, datirana 15. februarja 1615 w *Ljublanj* (HAZU, Acta Croatica, DC–V–178), druga pa zadolžnica Jakova Cvitkovića z datacijo *Vlublgani* 28. februarja 1671; Cvitković je istega dne v Ljubljani podpisal še eno zadolžnico, v kateri pa je toponim zapisal v slovenski obliki *Vlublani* (SI AS 1, Vicedomski urad za Kranjsko, šk. 79, I/45, lit. F VI–6).

¹³¹ ZRC SAZU, ISJFR, Lastnoimenska kartoteka, geslo Ljubljana.

¹³² Prav tam, Trubar, Abecedarium oli tablica 1566, A 3a.

¹³³ Drugi zapis je prav tako Trubarjev, nastal pa je leta 1575 (prav tam, Trubar, Katehismus z dvejma izlagama 1575, 270).

¹³⁴ Prav tam, Trubar, Psalter 1566, bVIa.

¹³⁵ Prav tam, Krelj, Otrozhia biblia 1566, H2b.

¹³⁶ Prav tam, geslo Ljubljana.

¹³⁷ Prav tam, Trost, Ena lepa inu pridna prediga 1588, 106; Trubar, Hishna postilla 1595, I, 30.

¹³⁸ Prav tam, geslo Ljubljana, Trost, Ena lepa inu pridna prediga 1588, 114.

¹³⁹ Prav tam, Trubar, Katehismus z dvejma izlagama 1575, 202.

¹⁴⁰ Moguš, *Povijest*, str. 67.

¹⁴¹ ZRC SAZU, ISJFR, Občnoimenska kartoteka, geslo ljubljanski, Trubar, Noviga testamenta pusledni deil, 1577, 416, 417, L 1a, Mm 4a, MM 5a, MM 5b in Nn 2b.

¹⁴² Prav tam, Trost, Ena lepa inu pridna prediga 1588, 107, 108, 109 in 115.

¹⁴³ Steska, Tomaž Hren, str. 55.

¹⁴⁴ Golec, *Mestna prisežna besedila*, s. p., Ljubljana 1. del, LJU-1, LJU-4, LJU-5, LJU-6, LJU-7, LJU-8.

¹⁴⁵ Valvasor, *Die Ehre XI*, str. 665.

¹⁴⁶ Valvasor, *Topographia Ducatus Carnioliae Moderna*, sl. 127; bakrorez ponatisnjen v: Valvasor, *Die Ehre XI*, str. 336.

V prvi polovici 18. stoletja se v zapisih domače provenience kot posledica vokalne redukcije začne pojavljati redkejša oblika *Leblana*,¹⁴⁷ ki je dokumentirana že konec 17. stoletja (1690) na Škofjeloškem.¹⁴⁸ V petdesetih letih 18. stoletja se ji izpod peresa mlajšega pisca oklicne knjige stolne župnije pridruži še ena, *Iblana*.¹⁴⁹ Zanimivo je, da je od štirih vikarjev pisal *Iblana*, in to dosledno, samo Jožef Dudič, ki je bil edini rojen Ljubljčan,¹⁵⁰ kar bi torej kazalo, da je bila takšna oblika tedaj v sami Ljubljani najbolj uveljavljena. Za razliko od *Lublane* so sodobniki obliki *Leblana* in *Iblana* občutili kot regionalizma oziroma lokalizma. Medtem ko ni znano, da bi *Leblana* kdaj našla pot tudi v knjige in druge tiske, je oblika *Iblana* – skupaj s pridevnikom *iblanski* – v tisku izpričana pozneje, v prvi tretjini 19. stoletja.¹⁵¹

Tako kot je posebnost Ljubljane zgodnejša pojavitev njenega slovenskega imena v tiskanem kot v rokopisnem besedilu, je zelo pozno, šele sredi 18. stoletja, prvič v slovenščini dokumentirano ime **Ljubljanskega gradu**. Mestni gradovi se v virih praviloma omenjajo pred mesti, od katerih so bili skoraj vedno starejši, toda glede na marginalno vlogo pisane slovenščine ne preseneča, da prvo slovensko omembo deželno knežjega gradu nad Ljubljano srečamo skoraj dve stoletji za slovenskim imenom mesta. Toponim Grad je, kolikor je znano, najbolj zgodaj izpričan šele leta 1739 v oklicni knjigi stolne župnije Sv. Nikolaja (*pod gradam*),¹⁵² s polnim imenom Ljubljanski pa v istem viru dobri dve desetletji pozneje, leta 1758 (*na Iblanskimo gradu*).¹⁵³ Valvasor pol stoletja prej (1689) ni čutil potrebe po posebnem navajanju slovenskega imena gradu, ki se je imenoval enako kot mesto.¹⁵⁴

Pri opisu Ljubljane iz istega razloga ni zapisal slovenskega imena reke, ki teče skozi kranjsko prestolnico.¹⁵⁵ Prav tako ga nima v isti, XI. knjigi *Slave* v posebnem razdelku o reki in plovbi po njej,¹⁵⁶ ga je pa navedel v II. knjigi v poglavju o rekah in potokih na Gorenjskem, in sicer kot *Lablaneza*.¹⁵⁷ Slovensko ime **Ljubljane** je tako kot toponim Ljubljana prej dokumentirano v tisku kakor v rokopisnih virih, kot *Lublanica* slabo desetletje za Ljubljano. Prvič se pojavi leta 1575 v Trubarjevem *Katekizmu z dvejma*

izlagama (Vlublanici),¹⁵⁸ nato pa v protestantski književnosti še dvakrat, pri Matiji Trostu prav tako v mestniku (1588)¹⁵⁹ in v Trubarjevi *Hišni postili* (1595) v imenovalniku (*ta Lublaniza*).¹⁶⁰ Prvi dve omembi se nanašata na reko v sami Ljubljani, medtem ko govori zadnja o Ljubljani na splošno in jo postavlja ob bok Savi. Razen pri Valvasorju (1689) ni za zdaj znana nobena druga omemba reke kot Ljubljane vse do tiskanega razglasa o župnijski razdelitvi iz leta 1787, ki priča o medtem dokončani vokalni redukciji tretjega, nenaglaščenega samoglasnika: *Lublanca* (*k' Lublanzi*).¹⁶¹

Še več, iz obravnavane dobe ni znan niti en zapis njenega imena v rokopisnem uradovnem ali kakem drugem dokumentu, če izvajamo oznako voda. Za Ljubljčanec je bila reka prejkone samo voda oziroma so jo tako označevali pogostejše, Ljubljana pa so jo imenovali predvsem v komunikaciji navzven. V takšnem kontekstu nastopa že pri Trubarju (1575) in Trostu (1588). Oba sta namreč nagovarjala širšo javnost, ne samo ljubljanske, zato je bilo reko treba imenovati s splošno prepoznavnim imenom. Je pa že Trubar enkrat, ko je bilo iz sobesedila jasno, da gre za reko, zapisal: *pruti vodi* (1575).¹⁶² V prvi polovici 17. stoletja in prvi četrtini 18. stoletja najdemo tri poimenovanja Ljubljane kot vode, vsa v internih mestnih dokumentih, v prisežnih obrazcih za mestnega valpta in tesarje: *na Vodi* (1620–36), *per Vode* (1636–37), *per Vodi* (1716–1722).¹⁶³ Ne nazadnje v ta kontekst spada tudi omemba vratarja pri Vodnih vratih v krstni matici leta 1614: *Jerni Vratar na uodi*.¹⁶⁴ Dvojno označevanje – enkrat *Lublanca* in drugič *voda* – je dokumentirano v razglasu iz leta 1787,¹⁶⁵ obakrat v zvezi z oznako ulic v Šentpeterskem predmestju, ki sta vodili k reki, pri čemer je bilo »per vodi« ž ustaljeno ulično ime za današnje Petkovškovo nabrežje.¹⁶⁶

Nekaj opazanj o slovenski toponimiki Ljubljane

Pri pregledu virov smo lahko videli, kako, kdaj in tudi kakaj sploh so bili posamezni toponimi zapisani. V nadaljevanju se bomo samo na kratko pomudili pri splošnih opazanjih o slovenski toponimiki Ljubljane

¹⁴⁷ Najprej in največkrat jo zasledimo v oklicni knjigi stolne župnije iz let 1737–1759 (NŠAL, ŽA Ljubljana – Sv. Nikolaj, Razne knjige, šk. 30, oklicna knjiga 1737–1759, na primer fol. 5Av 14r, 103v).

¹⁴⁸ [Kos], Dva kratka rokopisa, str. 768.

¹⁴⁹ NŠAL, ŽA Ljubljana – Sv. Nikolaj, Razne knjige, šk. 30, oklicna knjiga 1737–1759, na primer fol. 167v, 168v, 169r.

¹⁵⁰ O Dudiču gl. op. 105.

¹⁵¹ Simonič, *Slovenska bibliografija*, str. 61, 374 in 600.

¹⁵² NŠAL, ŽA Ljubljana – Sv. Nikolaj, Razne knjige, šk. 30, oklicna knjiga 1737–1759, fol. 10v.

¹⁵³ Prav tam, fol. 178v.

¹⁵⁴ Valvasor, *Die Ehre XI*, str. 335–337, 669–671.

¹⁵⁵ Prav tam, str. 665.

¹⁵⁶ Prav tam, str. 673–687.

¹⁵⁷ Valvasor, *Die Ehre II*, str. 154.

¹⁵⁸ ZRC SAZU, ISJFR, Lastnoimenska kartoteka, geslo Ljubljana, Trubar, Katechismus z dvejma izlagama 1575, 190.

¹⁵⁹ Prav tam, Trost, Ena lepa inu pridna prediga 1588, 116.

¹⁶⁰ Prav tam, Trubar, Hišna postilla 1595, II, 228.

¹⁶¹ SI ZAL LJU 489, Mesto Ljubljana, splošna mestna registratura, Reg. I, šk. 45, fasc. 33, fol. 314v.

¹⁶² ZRC SAZU, ISJFR, Lastnoimenska kartoteka, geslo Ljubljana, Trubar, Katechismus z dvejma izlagama 1575, 189.

¹⁶³ Golec, *Mestna prisežna besedila*, s. p., Ljubljana 1. del, LJU-11, LJU-13 in LJU-15.

¹⁶⁴ NŠAL, ŽA Ljubljana – Sv. Nikolaj, Matične knjige, R 1614–1621, pag. 15.

¹⁶⁵ SI ZAL LJU 489, Mesto Ljubljana, splošna mestna registratura, Reg. I, šk. 45, fasc. 33, fol. 314r in 314v.

¹⁶⁶ Prim. Suhadolnik in Budna Kodrič, *Šentpetersko predmestje*, str. 288.

ter se ustavili ob nekaterih posebnostih in zanimivostih.

Kot je za obravnavano dobo ugotavljal V. Valenčič, so ulična imena nastajala in se spreminjala neodvisno od mestne in državne uprave. Oblasti so po potrebi uporabljale imena, ki so bila razširjena med ljudstvom, medtem ko uradna potreba po rabi uličnih nazivov ni bila pogosta. V spisih so si pri označevanju hiš in zemljišč pomagali s splošnimi krajevnimi oznakami ter z navajanjem lastnikov in sosedov, za boljšo lokalizacijo pa je mnogokrat služilo omenjanje pomembnejših objektov, predvsem javnih zgradb, cerkva, samostanov, mestnih vrat in mostov.¹⁶⁷

Tako so se tedaj nasploh izražali, ko so hoteli nekaj prostorsko opredeliti. Celo vrsto takšnih primerov v slovenščini vsebuje slovenska oklicna knjiga stolne župnije Sv. Nikolaja 1737–1759, na primer *pred temi Novemi Nunami, pod tranzbo, na starem terg blišo PP: Jesuovitajou, blišo stare šhulle, Sa Pater Augustineriah, prute G: G: Clarifsarzam, pret Polousam, Sraum PP: Franziskainarjah*.¹⁶⁸ Iz tovrstnih oznak je pogosto zelo težko ali sploh nemogoče ugotoviti, za katero ulico v okolici določenega objekta je dejansko šlo. Poleg tega je bil obseg ulic oziroma delov mesta precej fluiden. Tako so isti objekt enkrat označili po enem in drugič po drugem toponimu. Merzenheimovo hišo, danes Gosposka ulica 6,¹⁶⁹ je na primer isti duhovnik oklicevalec v istem letu 1758 najprej postavil v Gosposko ulico (*v Gospud Merzenhaimove hišhe in Herrn galsen*), nato pa na Novi trg (*v G. Merzenhamove hišhe na novem Tergo*).¹⁷⁰ V umestitvi na Novi trg se prejkone odraža pojmovanje Novega trga v širšem pomenu besede, kot ene od mestnih četrti.

Takšni primeri so se zlahka dogajali, vse dokler ni aritmetičnega oštevilčenja hiš, uvedenega leta 1770, po dobrem stoletju leta 1877 zamenjala ulična numeracija.¹⁷¹ Pred tem so sicer že precej časa obstajali ulični napisi na zidovih hiš na začetku in koncu vsake ulice. V mestih so jih po posameznih deželah začeli uvajati v jožefinski dobi, pri čemer ni znano, od kdaj jih je imela Ljubljana, ampak le, da so bili leta 1819 nekateri že neberljivi in da jih na vogalih nekaterih ulic sploh ni bilo.¹⁷² Leta 1770 uvedeno aritmetično hišno oštevilčenje – ločeno za Ljubljano-mesto (obzidani del), Karloško predmestje, Trnovo, Krakovo, Kapucinsko predmestje, Šentpetrsko predmestje, Poljane in Kurjo vas – samo po sebi torej ni bilo neposredno povezano z uličnimi imeni, so pa odtlej

objavljali sezname hišnih posestnikov, od katerih so vsaj nekateri vsebovali tudi imena ulic.¹⁷³

Nekatera imena ulic in trgov so bila v obravnavani dobi zelo trdoživa, kot na primer Stari trg, Novi trg, Rožna ulica ali Hrenova ulica, in so obstala vse do danes, druga pa spremenljiva, kar velja zlasti za manjše in manj pomembne ulice. Poimenovanja so se spreminjala zaradi izginjanja objektov in nastajanja novih ter zaradi spremenjene namembnosti letih oziroma celotnih območij. Tipičen primer je območje okoli cerkve sv. Jakoba, ki je kot orientacijska točka ostajala v senci jezuitskega kolegija, v okvir katerega je spadala od konca 16. stoletja. V slovenski oklicni knjigi 1737–1759 najdemo ničkoliko omemb jezuitov in kolegija, sv. Jakob kot tak pa ni omenjen niti enkrat. Do izraza je prišel šele po porušenju pogorelega ukinjenega kolegija (1774) in ustanovitvi šentjakobske župnije (1785).¹⁷⁴

Kot je znano, so nekatere ulice dobile ime po primku (markantnejšega) hišnega posestnika oziroma rodbine, ki je v njej prebivala oziroma imela tam izrazito stavbo ali dejavnost.¹⁷⁵ Takšna je še obstoječa Salendrova, prvotno Salitingerjeva ulica, ki nosi ime po tam živelih Salitingerjih v zadnjih desetletjih 16. in prvih desetletjih 17. stoletja.¹⁷⁶ Iz priimka mlinarja Kolezije je še v 16. stoletju nastalo ime za predmestni predel Kolezija,¹⁷⁷ izvor ugaslega imena Galove ulice, dokumentiranega od poznega 17. stoletja za del današnje Slovenske ceste, pa pripisujejo pristavi in vrtovom grofov Gallenbergov.¹⁷⁸ Prav tako je ugasnilo ime Lingova oziroma Lingarjeva ulica, ki ga je kratka ulica v mestnem središču, današnja Mačkova, dobila

¹⁷³ Prav tam, str. 22. – Pri tem je nujno treba opozoriti na zmoto v zvezi s prvim tiskanim seznamom hišnih posestnikov, ki ga poznamo le iz Vrhovčeve prirejene objave (1902), v kateri je objavljen vzporedno s seznamom posestnikov leta 1796, ob vsaki hišni številki pa je za oba skupaj navedeno ulično ime (Vrhovec, *Die erste Häusernumerierung*). Valenčič je zapisal, da na seznamu iz leta 1770 najdemo »prvič skupaj navedena imena ulic v stari Ljubljani« (Valenčič, *Zgodovina*, str. 22), in se hkrati čudil, kako je lahko na mestu današnjega Vodnikovskega trga naziv Šolski trg (*Schulplatz*) in zakaj imajo tri hiše na sosednjem Krekovem trgu oznako Glavna stražnica (*Hauptwache*), saj so frančiškanski samostan prezidali za šolske namene šele v letih 1788–90, glavna stražnica poleg njega pa je bila zgrajena po letu 1790 (prav tam, str. 24; Vrhovec, *Die erste Numerierung*, str. 165 in 166). Toda Vrhovec v resnici ni zapisal, da se ulična imena nanašajo na leto 1770, ampak jih je zelo verjetno povzel po seznamu hišnih posestnikov iz leta 1796. Ker nesporno odražajo stanje po letu 1790, v pričujočem prispevku niso upoštevane. Vprašljiva je tudi Vrhovčeva datacija seznama iz leta 1770. Pri h. št. 209 je, denimo, kot lastnik naveden tobačni urad (prav tam, str. 167), ki naj bi hišo prevzel šele leta 1774 (Suhadolnik in Anžič, *Mestni trg*, str. 72–73), h. št. 221 pri Glavni stražnici pa je že označena kot novo šolsko poslopje (str. 160).

¹⁷⁴ Gl. v nadaljevanju Pregled slovenskih toponimov, 6. Cerkvene zgradbe in zgradbe v cerkveni lasti.

¹⁷⁵ Prim. Mal, *Stara Ljubljana*, str. 190.

¹⁷⁶ Valenčič, *Zgodovina*, str. 16.

¹⁷⁷ Vrhovnik, *Trnovska župnija*, str. 272–273; Kos, *Srednjeveška Ljubljana*, str. 41; Valenčič, *Zgodovina*, str. 15.

¹⁷⁸ Valenčič, *Zgodovina*, str. 17.

¹⁶⁷ Valenčič, *Zgodovina*, str. 22.

¹⁶⁸ NŠAL, ZA Ljubljana – Sv. Nikolaj, Razne knjige, šk. 30, oklicna knjiga 1737–1759, fol. 2v, 36r, 49r, 60v, 126v, 132r, 147v in 184v.

¹⁶⁹ Suhadolnik in Anžič, *Novi trg*, str. 93–94.

¹⁷⁰ NŠAL, ZA Ljubljana – Sv. Nikolaj, Razne knjige, šk. 30, oklicna knjiga 1737–1759, fol. 169r in 175v.

¹⁷¹ O hišni numeraciji: Valenčič, *Zgodovina*, str. 22 in 51–73.

¹⁷² Prav tam, str. 33.

Izsek iz Kaltschmidtove vedute Ljubljane sredi 18. stoletja (Florijančič pl. Grienfeld, Deželopisna karta, list 3).

po nepomembnem ljubljanskem steklarju s konca 17. in prvih desetletij 18. stoletja.¹⁷⁹

Po tej analogiji se zdi izvor uličnega imena iz priimka mogoč tudi za Hrenovo ulico, ki je od vseh naštetih dokumentirana najbolj zgodaj, v nemščini v začetku 16. stoletja, in katere ime se je tako kot pri Salendrovi obdržalo do naših dni.¹⁸⁰ Da bi Hrenova lahko dobila ime po danes neznanem posestniku Hrenu in ne po vrtnini,¹⁸¹ je tem verjetneje, ker poznamo primer nastanka ljubljanskega uličnega imena iz priimka že sredi 15. stoletja. Gre za enkrat samkrat, leta 1453 omenjeno Zwelserjevo ulico (*in der Zwelser gassen*) nekje v bližini Novega trga in Spodnjega Brega, kjer je bil tedaj ali nekaj prej posestnik neki Zwelser.¹⁸²

S časovno distanco od nastanka iz priimka se je lahko ulično ime občutno spremenilo, ker se je izvor toponima medtem zabrisal s potonitvijo priimka v pozabo. To se je zgodilo pri Salendrovi, prvotno Salitingerjevi ulici, katere ime je v 18. stoletju prav zato zapisano v toliko različicah, vse do komajda prepo-

znavne *Selenikarjove gase* (v *Selenikarjove gafse*, v *Selenikariove Gafse*).¹⁸³ Podobnemu primeru smo priča pri imenu Lingarjeve ulice, prvotno Lingove, ki se je te ozke ulice za meščanskim špitalom oprijelo konec 17. ali v prvi tretjini 18. stoletja po tja priženjenem steklarju s priimkom Lingau.¹⁸⁴ Kolikor je znano, je toponim prvič dokumentiran v nemščini leta 1739 v opisu obiska cesarja Karla VI. leta 1728 (*das sogenant-Lingifche enge Gäßlein*),¹⁸⁵ ko je Lingova družina tu še imela hišo (do 1731). V slovenščini ulico med letoma 1746 in 1754 v oklicni knjigi mestne župnije srečujemo kot Lingovo oziroma Lingovkino gaso¹⁸⁶ in še leta 1783 v šentpetrski oklicni knjigi kot Lingovo gaso (*in Lingovi Gafsi*).¹⁸⁷ V nekaj let mlajšem tisknem razglasu iz leta 1787 pa je že imenovana *Lingarjeva gafsa*¹⁸⁸ in je s tem imenom – kot Lingarjeva

¹⁷⁹ Prav tam, str. 24–25.

¹⁸⁰ Prav tam, str. 11, 43 in 59.

¹⁸¹ Do te uveljavljene razlage je bil zadržan že Valenčič (Valenčič, *Zgodovina*, str. 11).

¹⁸² *Gradivo za zgodovino Ljubljane XI*, XI/44, str. 7. Prim. Mal, *Stara Ljubljana*, str. 198.

¹⁸³ Gl. v nadaljevanju Pregled slovenskih toponimov, 4. Mestni predeli, predmestja, ulice, trgi in mostovi. O razvoju tega uličnega imena gl. Valenčič, *Zgodovina*, str. 16.

¹⁸⁴ Fabjančič, *Knjiga ljubljanskih hiš. III. del. Veliki trg*, s. p., Lingarjeve ul. 7.

¹⁸⁵ Kočever, *Ljubljana kot prizorišče*, str. 292.

¹⁸⁶ NŠAL, *ŽA Ljubljana* – Sv. Nikolaj, Razne knjige, šk. 30, oklicna knjiga 1737–1759, fol. 61r, 64v, 75r, 90r, 94v, 112r, 135r.

¹⁸⁷ NŠAL, *ŽA Ljubljana* – Sv. Peter, Razne knjige, šk. 20, oklicna knjiga 1780–1796, s. p., 6. 2. 1783.

¹⁸⁸ SI ZAL LJU 489, Mesto Ljubljana, splošna mestna registratu-

ulica – prišla tudi v literaturo.¹⁸⁹ Ni nemogoče, da je takšno obliko dobila prav tedaj umetno, s prevodom nemškega toponima *Lingergasse* – z nemško pripono -er -, ki ga najdemo v nemški različici razglaša in njeni rokopišni predlogi.¹⁹⁰ A očitno je oblika *Lingarjova* prešla tudi v širšo rabo. V necitiranih virih s konca 18. stoletja – bodisi v eni od oklicnih knjig bodisi v *Lublanskih novicah* – je namreč I. Vrhovnik našel obe slovenski obliki: v *Lingarjove gafse* in v *Lingove gafse*.¹⁹¹

Po priimkih dveh družin hišnih gospodarjev je bila v 18. stoletju prepoznavna današnja Krojaška ulica. Svoje prvo znano ime Kunstljeva ulica, izpričano samo v nemščini (1753),¹⁹² je dobila po družini Kunstelj (Khunstl), ki je imela od srede 17. stoletja do leta 1713 hišo na njenem začetku ob Ljubljani.¹⁹³ Isto vogalno hišo, danes Cankarjevo nabrežje 19, je leta 1714 pridobil trgovec Matija Kristjan, poznejši ljubljanski mestni sodnik in župan,¹⁹⁴ po katerem so jo začeli imenovati Kristjanova. Kristjan je leta 1721 kupil še hišo na drugem koncu uličice, na Mestnem trgu ob vhodu vanjo (danes Mestni trg 20 in Krojaška 1),¹⁹⁵ kar je lahko dodatno prispevalo k utrditvi novega poimenovanja. Doslej neznano ime Kristjanova ulica (Kristjanova gasa) je tako kot Galove ulice dokumentirano samo v slovenščini v oklicni knjigi (1740 in 1756)¹⁹⁶ in se ni obdržalo prav dolgo. S prehodom hišne posesti v druge roke je poimenovanje po Kristjanu izginilo. V nemški različici razglaša o razdelitvi ljubljanskih župnij iz leta 1787 je imenovana *Strohaffel* (Slamna uličica), kar je v slovenski različici zgolj *gasa* (*inu gafso*). Ime Krojaška se pojavi kmalu zatem v nemščini (*Schneidergasse*) v seznamih hišnih posestnikov iz let 1798 in 1800.¹⁹⁷

Primer današnje Krojaške ulice priča o tem, kako pogosto so lahko ime menjavale majhne in manj prepoznavne ulice. Včasih ga nemara sploh niso imele, drugič je v viru dokumentirano poimenovanje morda bolj priložnostna kakor splošno uveljavljena oznaka. V tem kontekstu pritegne pozornost mikrotoponim Lahovše, ki ga, kolikor je znano, srečujemo

samo v oklicnih knjigah 18. stoletja in za katerega, enako kot za bližnjo Kristjanovo ulico, ne poznamo nemške ustreznice. Prav tako ni znano, da bi bile Lahovše že kdaj omenjene v literaturi.¹⁹⁸ Iz nekaterih pojavitev v slovenski oklicni knjigi stolne župnije je razvidno, da je šlo za del Mestnega trga (1737: *na plazzo ulahoufshah*, 1739: *u=Laboushe na plazzu*, 1753: *na plazo bliso Labousha*).¹⁹⁹ Nobene od oklicanih oseb in njihovih delodajalcev v tem času ni mogoče najti med hišnimi lastniki²⁰⁰ ali med Ljubljanci, popisanimi ob ljudskem štetju leta 1754,²⁰¹ na srečo pa se toponim Lahovše pojavi še leta 1773 v šentpeterski oklicni knjigi (*in Lachousche in Civitate Labacensi*), ki razkriva, da je bila nevesta tam v službi pri baronu Erbergu.²⁰² Ker so Erbergi imeli tedaj na Mestnem trgu eno samo hišo (Mestni trg 17, Cankarjevo nabrežje 25), se je pozornost usmerila nanjo. Nastala je pred letom 1600 z združitvijo dveh patidenčnih hiš in bila do leta 1691 v rokah rodbine pl. Lachenheim.²⁰³ Po slednji je sredi ali v drugi polovici 17. stoletja tudi dobila ime; poplemeniteni pl. Lachenheimi, ki so se tako naslavljali od petdesetih let, so se namreč prvotno pisali Lah (Lach).²⁰⁴ Gre za veliko stavbo z notranjim dvoriščem, t. i. Rakovčevo hišo nedaleč od Tranče, ki ima posebno vlogo v slovenski kulturni zgodovini. V njej je umrl slikar Fortunat Bergant, tu je nekaj časa prebival France Prešeren, danes pa nudi streho Slovenskemu gledališkemu muzeju.²⁰⁵

Toponimi so se skozi čas prenašali na dva načina – ustno in pisno –, pri čemer so med tremi jeziki zapisovanja – slovenščino, nemščino in latinščino – obstajale velike razlike. Latinščina, v kateri so pisali predvsem v cerkveni sferi – zato so latinski toponimi najpogostejše zapisani v matičnih in oklicnih knjigah –, je bila kot mrtev jezik v specifičnem položaju. (Mikro)toponime je bilo treba vanjo prevesti iz živega jezika, na primer *Rippa* za Breg, *Judea platea* za Židovsko ulico ali *Porta hospitalis* za Špitalska vrata.²⁰⁶ Iz praktičnih razlogov, še posebej, če so bili teže prevedljivi, so jih v latinskih besedilih neredko zapisali nemško ali slovensko. Takšni praktiki dolgujemo celo vrsto zapisov slovenskih poimenovanj. Teh je neprimerno manj v nemških besedilih, ki so bila za razliko od latinskih v veliki večini svetne provenience. V nemščini kot živem jeziku so se imena uveljavljala in utrjevala na drugačen način, s pisnim in ustnim spo-

ra, Reg. I, šk. 45, fasc. 33, fol. 314r. – Po rokopišnem dokumentu o razdelitvi Ljubljane in njenih predmestij med župnije, ki je rabil kot predloga za tiskani razglas iz leta 1787, je imela Lingarjeva ulica (*Linger Gasse*) od vseh najmanj hiš, samo štiri (NŠAL, NŠAL 2, ŠAL 2, fasc. 44, Regulacija župnij 1782–1785, Ljubljana 1784, s. d., Eintheilung deren Pfarren etc.).

¹⁸⁹ Prim. Valenčič, *Zgodovina*, str. 24–25, 28, 226.

¹⁹⁰ SI ZAL LJU 489, Mesto Ljubljana, splošna mestna registratura, Reg. I, šk. 45, fasc. 33, fol. 313r; NŠAL, NŠAL 2, ŠAL 2, fasc. 44, Regulacija župnij 1782–1785, Ljubljana 1784, s. d., Eintheilung deren Pfarren etc.

¹⁹¹ Vrhovnik, *Slovenska imena*, str. 116.

¹⁹² Valenčič, *Zgodovina*, str. 18 in 21, op. 76.

¹⁹³ Suhadolnik in Anžič, *Mestni trg*, str. 70–71.

¹⁹⁴ Prav tam. O Kristjanu gl. Fabjančič, *Zgodovina ljubljanskih sodnikov. 4. zvezek*, str. 115–119.

¹⁹⁵ Suhadolnik in Anžič, *Mestni trg*, str. 106.

¹⁹⁶ NŠAL, ŽA Ljubljana – Sv. Nikolaj, Razne knjige, šk. 30, oklicna knjiga 1737–1759, fol. 17v in 156r.

¹⁹⁷ Valenčič, *Zgodovina*, str. 24–26.

¹⁹⁸ Prim. zlasti Valenčič, *Zgodovina*, str. 250 (kazalo).

¹⁹⁹ NŠAL, ŽA Ljubljana – Sv. Nikolaj, Razne knjige, šk. 30, oklicna knjiga 1737–1759, fol. 1v, 11r in 127v.

²⁰⁰ Prim. Suhadolnik in Anžič, *Mestni trg*.

²⁰¹ Prim. Šturm (ur.), *Ljubljanske družine*.

²⁰² NŠAL, ŽA Ljubljana – Sv. Peter, Razne knjige, šk. 20, oklicna knjiga 1769–1775, s. p., 24. 4. 1773.

²⁰³ Suhadolnik in Anžič, *Mestni trg*, str. 103.

²⁰⁴ Golec, *Rodbina Graffenweger*, str. 258.

²⁰⁵ Suhadolnik in Anžič, *Mestni trg*, str. 103. O sami stavbi: prav tam, str. 34.

²⁰⁶ Vsi trije primeri so iz leta 1757 iz oklicne knjige šentpeterske župnije (NŠAL, ŽA Ljubljana – Sv. Peter, Razne knjige, šk. 20, oklicna knjiga 1757–1758, pag. 8, 42 in 55).

ročanjem, saj je bila drugi najpogostejši pogovorni jezik v mestu, hkrati pa edini v svetni pisni rabi, kot je za Ljubljano nazorno izpričal Valvasor (v prevodu): »Navadni jezik v Ljubljani je na splošno kranjski in nemški, pri plemstvu in trgovcih tudi italijanski, vse pa se zapisuje samo v nemščini.«²⁰⁷ Nekateri ljubljanski nemški toponimi so se precej razlikovali od slovenskih, kar dokazuje, da so imeli samostojno, od slovenščine neodvisno razvojno pot, na primer *Narrensteig* za Reber ali *Deutschegasse* za Križansko gaso (Križevniško ulico).²⁰⁸ Vendar po drugi strani ni mogoče povsem izključiti možnosti, da so dobesedne slovenske ustreznice nemških poimenovanj sicer obstajale, a niso dokumentirane.

Kolikor je znano, Križevniška ulica v obravnavani dobi niti enkrat ni izpričana s slovenskim imenom Nemška, ampak vedno le kot Križanska oziroma Križenska, prvič leta 1738 v slovenski oklicni knjigi in nato še velikokrat. Morda je bilo ime Nemška živo v zgodnejši dobi, potem ko se je v drugi polovici 16. stoletja začelo uveljavljati v nemščini: *Deutsche Gasse*.²⁰⁹ S tem nemškim imenom je dvakrat (1748 in 1757) navedeno tudi v slovensko vodeni oklicni knjigi (*in der Tejtschen gassen, in der Tejtschen Gassen*),²¹⁰ kar kaže na to, da slovensko ime Nemška gasa tedaj bodisi ni (več) živelo bodisi ni (več) bilo običajno. Pomenljiva je hkrati zabeležena dvojna, nemška in slovenska oznaka ulice (1757), ki potrjuje vsebinsko razliknost poimenovanja v obeh jezikih: »in der Tejtschen Gassen Ist: Krishke gasse«.²¹¹ Pri tem se vsiljuje vzporednica z bližnjimi Nemškimi ali Križevniškimi mestnimi vrati. Valvasor jih sedemdeset let prej (1689) imenuje s slovenskim imenom *Nemške urata*, kar je bila »kranjska« ustrezница za nemško ime *das Teutche Thor*.²¹² V 18. stoletju pa srečamo samo številne omembe Križanskih oziroma Križenskih vrat, največ v oklicni knjigi 1737–1759, pa tudi slovenski tiskani razglas iz leta 1787 pozna za *deutsches Thor* slovensko ustreznico *križhanske vrata*.²¹³ Možni sta dve razlagi: prva, da so Valvasorjeva *Nemške urata* njegov dobesedni prevod, ki ni ustrezal dejanskemu slovenskemu poimenovanju, in druga, da se je slovensko ime Nemška vrata do srede 18. stoletja že docela izgubilo in se umaknilo Križanskim vratom. Drugačno od prakse sredi 18. stoletja je tudi Valvasorjevo poimenovanje Franciškanskih vrat, ki jih imenuje Kloštrska (*Klosterske urata*), kar pomensko ustreza nemški različici (*Kloster=Thor*).²¹⁴ V slovenski

oklicni knjigi 1737–1759 najdemo samo poimenovanje vrat po franciškanih, nikoli po klostru.²¹⁵

Na drugi strani je Valvasor Karlovska vrata (*Carlstädter Thor*) v slovenščini pravilno poimenoval Pisana (*Pifane urata*).²¹⁶ To ime, ki ga v 18. stoletju srečujemo zelo pogosto in brez konkurence v kakem drugem slovenskem poimenovanju,²¹⁷ je dokumentirano že leta 1592 v prvi krstni matici stolne župnije (*pred pissanimi vrati*).²¹⁸ Bilo je vsekakor starejše od nemškega poimenovanja po trdnjavi Karlovac, ki so jo malo prej šele zgradili. Še več, po Valvasorju je bila zgradba zelo stara,²¹⁹ kar pomeni, da je v obliki, kakršno je imela v njegovem času, nastala pred prezidavami mestnega obzidja in drugih vrat v prvi polovici 16. stoletja.²²⁰ Tako je povsem mogoče, da so vrata slovensko ime Pisana dobila še v srednjem veku, lahko pa tudi zaradi kake poslikave iz 16. stoletja, ki je izpodrinila nedokumentirano starejše slovensko poimenovanje.

Že V. Valenčič je opozoril na dve zanimivosti v zvezi z uličnim imenom Galove ulice (Galove ulce, Galave ulce) za del današnje Slovenske ceste med Kongresnim trgom ter odcepoma za Čopovo in Cankarjevo ulico. Prva je ta, da se ime ne glede na jezik v vseh znanih virih – in teh ni malo, začeniši z Valvasorjem (1689) – pojavlja samo v slovenščini, druga pa je v množinski oznaki *ulice*, ne *gasa*, kot bi bilo pričakovati. Po Valenčičevem mnenju moramo razlog iskati v naravi te tedaj predmestne poti, obdane z vrtovi in pristavami, po čemer se je bistveno razlikovala od mestnih ulic. Za mestne ulice so v slovenski govorici uporabljali popačeni nemški izraz *gasa*, naziv Galovih ulic, povzet po njihovem nemestnem značaju, pa se je držal v domači obliki. *Ulice* so imele takrat še svojevrsten pomen, pomenile so ozko pot, koder so gonili živino na vodo ali pašo ali z njo vozili ven, na polje.²²¹ Kar zadeva slovensko množinsko obliko imena, kaže pripomniti, da je vsaj enkrat, in sicer leta 1713 v šentpetrski mrliški matici, vendarle izpričana tudi edninska oblika: *ex Galloua vulza*.²²² Množinsko ime *ulice* je bilo v Ljubljani na splošno v rabi še globoko v 19. stoletju. Na dvojezičnih uličnih napisih, ki jih je mesto dobilo leta 1848, so tako imenovane vse mestne ulice, na primer *Sv. Florjana ulice*, *Hrenove ulice*, *Rožne ulice* itd.²²³

Na drugi strani vzbudita pozornost dva toponi-

²⁰⁷ Valvasor, *Die Ehre XI*, str. 708.

²⁰⁸ Valenčič, *Zgodovina*, str. 26.

²⁰⁹ Prav tam, str. 14.

²¹⁰ NŠAL, ZA Ljubljana – Sv. Nikolaj, Razne knjige, šk. 30, oklicna knjiga 1737–1759, fol. 79r in 165v.

²¹¹ Prav tam, fol. 165v. – Ist: = stanujoč (iz stanovanjem).

²¹² Valvasor, *Die Ehre XI*, str. 667.

²¹³ Gl. v nadaljevanju Pregled slovenskih toponimov, 2. Mestna vrata in deli mestnega obzidja.

²¹⁴ Valvasor, *Die Ehre XI*, str. 667.

²¹⁵ Gl. v nadaljevanju Pregled slovenskih toponimov, 2. Mestna vrata in deli mestnega obzidja.

²¹⁶ Valvasor, *Die Ehre XI*, str. 667.

²¹⁷ Gl. v nadaljevanju Pregled slovenskih toponimov, 2. Mestna vrata in deli mestnega obzidja.

²¹⁸ NŠAL, ZA Ljubljana – Sv. Nikolaj, Matične knjige, R 1588–1602, pag. 61.

²¹⁹ Valvasor, *Die Ehre XI*, str. 667.

²²⁰ Prim. Kos, *Srednjeveška Ljubljana*, str. 36–37.

²²¹ Valenčič, *Zgodovina*, str. 17.

²²² NŠAL, ZA Ljubljana – Sv. Peter, Matične knjige, M 1690–1748, pag. 134.

²²³ Valenčič, *Zgodovina*, str. 43.

ma, eden v mestu in drugi v predmestju, ki se tudi v slovenski oklicni knjigi 1737–1759 pojavljata samo v nemški obliki in sta temu ustrezno zapisana v kurzivni gotici. Oba sta nastala razmeroma pozno ter, kot kaže, dolgo nista dobila slovenske ustreznice, ampak sta bili v rabi samo nemški poimenovanji. Prvi toponim je Novi svet, nemško »die neue Welt«, ime pristave leta 1731 umrlega Janeza Gašperja pl. Kržana v predmestju ob današnji Gosposveti cesti, ki jo je ta kupil štiri leta prej in jo sam poimenoval z novim imenom.²²⁴ To se v slovenski oklicni knjigi pojavi v letih 1751 in 1753 s slovensko predložno zvezo (*Na Nej Welt, na Nejwelt*).²²⁵ Ljubljanci so nemško ime podomčili v Najbelt, kot je leta 1780 dvakrat zapisano v oklicni knjigi šentpeterske župnije (*in Naibelth, in Naibelt vicinia S. Christophori*).²²⁶ Slovenska različica Novi svet (*novi svet*) se pojavi leta 1787 v dvojezičnem tiskanem razglasu,²²⁷ pri čemer se glede na povedano postavlja vprašanje, koliko je tedaj resnično živela med ljudstvom. Drugi pozno nastali toponim je ulično ime Gosposka ulica, o katerem je V. Valenčič zapisal, da se v virih pojavlja od srede 18. stoletja in da so ulico začeli tako označevati po vzoru drugih mest; tu so namreč poleg vicedomskega dvorca stale hiše najodličnejšega kranjskega plemstva.²²⁸ Dejansko je prvi za zdaj znani zapis tega uličnega imena nastal več desetletij prej, leta 1715 v šentpeterski mrliški matici (*in Herrngassen*).²²⁹ Svoje drugo ime je ulica dobila po vicedomskem dvorcu – Fištamiji²³⁰ – in se je v slovenščini glasilo Fištamska oziroma Fištanska gasa, torej Vicedomska ulica. Njegovo slovensko obliko dvakrat zasledimo (1741) v slovenski oklicni knjigi stolne župnije (*v fištamske gase*),²³¹ nemške pa vsaj za zdaj ne poznamo. V nemških besedilih je ulica vedno navedena kot *Herrengasse* in se s tem imenom precej pogosto pojavlja tudi v slovenski oklicni knjigi 1737–1759,²³² večkrat s slovenskim predlogom.²³³ Tako skoraj ni dvoma,

da je Ljubljanci sredi 18. stoletja še niso imenovali s slovenskim imenom Gosposka, ampak samo s privzetim nemškim *Herrengasse* in z alternativnim starejšim slovenskim *Fištamska gasa*. Pomenljivo je, da v razglasu o župnijski razdelitvi iz leta 1787 za nemško različico *Herrengasse* najdemo slovensko ime *Fištamska gasa (Fistanska gafa)*²³⁴ in ne Gosposka. To se je proti koncu 18. stoletja očitno šele začelo uveljavljati kot alternativa nemški različici imena. Nanj prvič naletimo v oklicni knjigi šentpeterske župnije leta 1788: *vgosposki gafsi*.²³⁵ Na prelomu iz 18. v 19. stoletje sta dokumentirani obe slovenski različici – *Gosposka gasa* in *Fištamska/Fištomska gasa*,²³⁶ nato pa je poimenovanje po vicedomskem dvorcu izginilo, k čemur je veliko prispevalo dejstvo, da je bila funkcija deželnega vicedoma že leta 1747 odpravljena.²³⁷

Pri uličnih imenih, kjer se slovensko in nemško ime po vsebini nista ujemali, je treba upoštevati še en dejavnik. Medtem ko se nemška poimenovanja niso prenašala le ustno, ampak tudi pisno, na primer prek mestnih davčnih knjig, urbarjev in mestnih sejnih oziroma sodnih zapisnikov, slovenska v obravnavani dobi praktično niso imela takšne opore. Kadar so jih zapisali v izvorni obliki, je šlo za prenos po govorno-slušni poti, komaj kdaj, če sploh, pa z naslonitvijo na pisno predlogo, tj. s prepisom iz kakšnega dokumenta.

Zaradi opore v pisni tradiciji so lahko bila nemška imena konservativnejša, kar pomeni, da niso nujno odražala dejanskih poimenovanj svojega časa. Toponim se je med ljudstvom že izgubljal ali sploh povsem ugasnil, pisarniška tradicija pa ga je še ohranjala. Zgovoren primer je ime Ribiška ulica, nemško *Fischergasse*, za Križevniško ulico, sicer najstarejše, že leta 1366 prvič dokumentirano ljubljansko ulično ime v ožjem pomenu besede, tj. kot ime ulice, ne trga ali območja.²³⁸ V splošni rabi je bilo do srede 16. stoletja, v drugi polovici stoletja pa ga je začelo zamenjevati novo ime Nemška ulica (*Deutsche Gasse*). Tega je ulica dobila po nemškem viteškem redu kot zemljiškem gospodu tamkajšnjih hiš, potem ko zanj ni bila več značilna ribiška dejavnost.²³⁹ Sredi 18. stoletja se v slovenski oklicni knjigi 1737–1759 pojavljata dve imeni: slovensko *Križanska/Križenska gasa* in nemško *Deutsche Gasse*.²⁴⁰ In vendar še v tem času naletimo tudi na staro ime Ribiška ulica (*Fischer Gassen*), zapisano v urbarju ljubljanske kome-

²²⁴ Fabjančič, *Knjiga ljubljanskih hiš*. V. del. *Kapucinsko predmestje*, s. p. Novi svet.

²²⁵ NSAL, ŽA Ljubljana – Sv. Nikolaj, Razne knjige, šk. 30, oklicna knjiga 1737–1759, fol. 108r in 122v.

²²⁶ NSAL, ŽA Ljubljana – Sv. Peter, Razne knjige, šk. 20, oklicna knjiga 1780–1796, s. p., 31. 7. 1780, 21. 9. 1780.

²²⁷ SI ZAL LJU 489, Mesto Ljubljana, splošna mestna registratura, Reg. I, šk. 45, fasc. 33, fol. 314v.

²²⁸ Valenčič, *Zgodovina*, str. 18 in 21, op. 73.

²²⁹ NSAL, ŽA Ljubljana – Sv. Peter, Matične knjige, M 1690–1748, pag. 157.

²³⁰ Valenčič, *Zgodovina*, str. 26. – Prim. oznaki za bližnja Vicedomska vrata: *pred Fištamlj Vrti* leta 1598 v krstni matici stolne župnije (NSAL, ŽA Ljubljana – Sv. Nikolaj, Matične knjige, R 1588–1602, pag. 181) in *Fištamske urata* sto let pozneje, leta 1689, pri Valvasorju (Valvasor, *Die Ehre XI*, str. 667).

²³¹ NSAL, ŽA Ljubljana – Sv. Nikolaj, Razne knjige, šk. 30, oklicna knjiga 1737–1759, fol. 24v in 25v.

²³² Prav tam, na primer fol. 2r, 4v, 5r, 5Av, 8r.

²³³ Leta 1739: u *herrn gassen* (fol. 13v), 1746: v *herrngassen* (1746 fol. 64v), 1748: v *herrngassen* (fol. 80v) in 1757: v *herengasse* (fol. 166v).

²³⁴ SI ZAL LJU 489, Mesto Ljubljana, splošna mestna registratura, Reg. I, šk. 45, fasc. 33, fol. 313r in 314r. – Na podlagi tega podatka je Valenčič ovrgel Vrhovčev mnenje, da je ulica vodila ob notranji strani mestnega zidu po današnjem Dvor-nem trgu (Valenčič, *Zgodovina*, str. 26).

²³⁵ NSAL, ŽA Ljubljana – Sv. Peter, Razne knjige, šk. 20, oklicna knjiga 1780–1796, s. p., 3. 4. 1788.

²³⁶ Vrhovnik, Slovenska imena, str. 116; prim. Valenčič, *Zgodovina*, str. 28.

²³⁷ Prim. Žontar, *Struktura uprave*, str. 36.

²³⁸ Valenčič, *Zgodovina*, str. 9 in 19, op. 11.

²³⁹ Prav tam, str. 14.

²⁴⁰ Gl. v nadaljevanju Pregled slovenskih toponimov.

de iz leta 1738,²⁴¹ v katerega je lahko prišlo samo na podlagi pisne tradicije, s prepisovanjem iz starejših urbarjev. Ko so križniki leto prej (1737) svojo posest prodali ljubljanskemu mestu, je v pogodbi v izogib dvomnostim navedeno dvojno ime, zgodovinsko Ribiška ulica in aktualno Nemška ulica.²⁴² Ime Ribiška ulica se je prejkone že v tem času oprijelo uličice pri škofiji na drugem koncu mesta, kjer je dokumentirano v razglasu o župnijski razdelitvi iz leta 1787 (*Ribfška gasfa*).²⁴³

Podoben primer ohranjanja starega imena prek pisne tradicije, potem ko ga je v ustni rabi že zamenjevalo ali povsem zamenjalo novo ime, je prej obravnavana današnja Krojaška ulica. V slovenski oklicni knjigi je v letih 1740 in 1756 po uglednem hišnem posestniku in mestnem funkcionarju označena kot Kristjanova gasa (*v: Chriřtianove gasfe, v Xtianove gasfe*),²⁴⁴ vendar so leta 1753 v urbarju mestne komore uporabili staro ime, ki ga je nosila po rodbini Kunstelj (*in so genandt Kunstlischen Gassel*).²⁴⁵

Kot že rečeno, imajo slovenske toponimske oznake v oklicnih knjigah to prednost oziroma dodatno vrednost, da odražajo dejansko rabo toponimov svojega časa. Če je bil izraz *Kunstlova gasa* sredi 18. stoletja starejšim Ljubljancem še domač, bi bilo ime *Ribiška gasa* za Križevniško ulico popoln anahronizem in se v oklicni knjigi sploh ne bi moglo znajti. Slovenska poimenovanja v oklicnih knjigah in drugih virih so bila torej veliko bolj vezana na dani trenutek, bila so aktualnejša in so pogosto imela drugačno sporočilno vrednost od zapisanih nemških poimenovanj.

Uporabljeni viri pričajo tudi o soobstoju dveh ali več v slovenščini rabljenih toponimov za isto lokacijo oziroma objekt. Kot je opozoril Valenčič, ime Reber, ki so ga za pot s Starega trga na Grad včasih uporabljali tudi nemško pisani viri, le ni bilo tako razširjeno in ustaljeno, saj ima razglas o župnijski razdelitvi iz leta 1787 slovensko oznako Gasca.²⁴⁶ Uporaba več sočasnih poimenovanj za isti (mikro)toponim je bila posledica spremenjenih zgodovinskih okoliščin, kot so sprememba namembnosti, novogradnja ipd. Za Trančo, leta 1788 porušeno stavbo, v kateri je domovala mestna ječa, pred koncem srednjega veka pa mestna hiša (rotovž), so sredi 18. stoletja uporabljali tri poimenovanja, ki jih vsa najdemo v slovenski oklicni knjigi. Ime Komun, povezano s prvotno funkcijo stavbe,²⁴⁷ se je moralo že izgubljati, saj ga srečamo samo enkrat, leta 1738 (*pred Communam*). Nepri- merno pogostejši sta drugi imeni, Tranča in Novo

zidanje,²⁴⁸ ki ju kot sinonima pozna tudi razglas o župnijski razdelitvi iz leta 1787, ta tako v slovenski kot nemški različici.²⁴⁹ Nedvomno je bilo med tremi imeni najmlajše Novo zidanje, ki ga je Tranča očitno dobila, potem ko je staro stavbo leta 1632 zamenjala nova, nadomestna.²⁵⁰

Ko se Tranča leta 1752 v slovenščini prvič ome- nja kot Novo zidanje,²⁵¹ je bila nadomestna stavba že častitljiva stoletnica – in ob prvi slovenski omembi še zdaleč ne edina. Kot smo videli, je vrsta imen zelo zgodnjega nastanka dokumentiranih v slovenščini šele v slovenski oklicni knjigi 1737–1759, tako na primer Novi trg (1737),²⁵² Lontovž (1738),²⁵³ Grad (1739)²⁵⁴ in Rotovž (1744).²⁵⁵ Novi trg, ki se v virih pojavi leta 1267,²⁵⁶ je torej na prvo znano slovensko omembo čakal skoraj pol tisočletja. Stari trg s prvo slovensko omembo iz leta 1345²⁵⁷ ga je v tem pogle- du prehitel za nekaj manj kot štiristo let.

V 18. stoletju, ko se število zapisov slovenskih toponimov izjemno poveča, je od nastanka toponi- ma do njegovega prvega znanega zapisa minevalo vse manj časa. Tako kot Kristjanova ulica je v prvi polovici stoletja dokaj hitro izpričana cerkev sv. Ro- zalije na Grajskem hribu. Zgrajena je bila v letih 1708–9,²⁵⁸ njeno slovensko ime pa prvič zasledi- mo leta 1744 v oklicni knjigi stolne župnije (*bliſo S: Rosalia*).²⁵⁹ Karlovski most, ki je leta 1774 premostil nastajajoči Gruberjev prekop,²⁶⁰ je z imenom »ta novi most« leta 1787 prišel v slovenski razglas o župnijski razdelitvi,²⁶¹ solitrarna v Poljanskem predmestju, ki je delovala od leta 1774,²⁶² pa je do prve znane slo- venske omembe (1783)²⁶³ potrebovala že manj kot desetletje.

Spremljanje istega toponima skozi daljši čas je v nekaterih primerih razkrilo razlike, ki kažejo na je- zikovni razvoj. Tako so Poljane v stolni krstni ma- tici konec 16. stoletja vedno izpričane v ednini, kot Polana: *is Polane, na Polanni, Iſ polanie, na polanej in*

²⁴⁸ Gl. v nadaljevanju Pregled slovenskih toponimov. 4. Mestni predeli, predmestja, ulice, trgi in mostovi.

²⁴⁹ Gl. objavo razglaš na str. 341.

²⁵⁰ Suhadolnik in Anžič, *Stari trg*, str. 39–40.

²⁵¹ NŠAL, ŽA Ljubljana – Sv. Nikolaj, Razne knjige, šk. 30, oklicna knjiga 1737–1759, fol. 120v.

²⁵² Prav tam, fol. 2r.

²⁵³ Prav tam, fol. 4r.

²⁵⁴ Prav tam, fol. 10v.

²⁵⁵ Prav tam, fol. 51r.

²⁵⁶ Kosi et al., *Historična topografija Kranjske*, str. 788.

²⁵⁷ Prav tam, str. 789.

²⁵⁸ Lavrič, Cerkev sv. Rozalije, str. 234–235.

²⁵⁹ NŠAL, ŽA Ljubljana – Sv. Nikolaj, Razne knjige, šk. 30, oklicna knjiga 1737–1759, fol. 49r.

²⁶⁰ Kopriva, *Ljubljana skozi čas*, str. 82.

²⁶¹ SI ZAL LJU 489, Mesto Ljubljana, splošna mestna registra- tura, Reg. I, šk. 45, fasc. 33, fol. 314r.

²⁶² Suhadolnik in Budna Kodrič, *Poljansko predmestje*, str. 218; prim. Slokar, *Zgodovina solitrarn*, str. 111.

²⁶³ NŠAL, ŽA Ljubljana – Sv. Peter, Razne knjige, šk. 20, oklic- na knjiga 1780–1796, s. p., 25. 1. 1783.

²⁴¹ Žnidaršič Golec, Urbar ljubljanske komende, str. 209.

²⁴² Prav tam, str. 207.

²⁴³ SI ZAL LJU 489, Mesto Ljubljana, splošna mestna registra- tura, Reg. I, šk. 45, fasc. 33, fol. 314r.

²⁴⁴ NŠAL, ŽA Ljubljana – Sv. Nikolaj, Razne knjige, šk. 30, oklicna knjiga 1737–1759, fol. 17v in 156r.

²⁴⁵ Valenčič, *Zgodovina*, str. 18 in 21, op. 76.

²⁴⁶ Prav tam, str. 26 in 28.

²⁴⁷ Prav tam, str. 30.

Na Polanie (med letoma 1590 in 1598).²⁶⁴ V istem viru rabo edninske oblike potrjujejo sočasni latinski zapisi (1590): *in Polana, de Villa polana, de Polana*.²⁶⁵ Nasprotno v drugi tretjini 18. stoletja ni več sledu o ednini, ampak v oklicni knjigi srečujemo izključno množinsko obliko Polane, na primer *na pollanah* (1738), *s' Pollan* (1752), *na pallanah* (1752).²⁶⁶ Pri Trnovem je v istem časovnem razponu predlog *v* (v Trnovem) morda zamenjal prvotnega *na* (na Trnovem). Mestniška oblika je žal izpričana enkrat samkrat, leta 1595 (*na Ternouim*),²⁶⁷ zato bi lahko šlo tudi za zapisovalčev spodrsrlaj. Poldrugo stoletje pozneje v slovenski oklicni knjigi 1737–1759 srečujemo samo predlog *v*, na primer *uternovim* (1737), *vternovim* (1737), *u Ternovem* (1738).²⁶⁸ Pri zapisovanju toponima Žabjak pa se je drugi, nenaglašeni samoglasnik pozno uveljavil kot *a* (Žabjak) namesto *e* (Žabjek). V obravnavani dobi je oblika Žabjak še redka izjema: *Schabiackh* (1582 v knjigi mestnih izdatkov),²⁶⁹ *Schabiag* (1780 v šentpetrski oklicni knjigi).²⁷⁰

Razumljivo je, da so bila najhitrejšim spremembam podvržena poimenovanja zasebnih hiš in pristav. Nekatera so se gotovo ohranjala dlje kakor primerek lastnika, za večino v virih sporočenih pa smemo sklepati, da se nanašajo na takratnega gospodarja. Zlasti v šentpetrski oklicni knjigi 1780–1796 zasledimo tudi več hišnih imen po dejavnosti, na primer *in Ledrerjove hishe, v' hribove gajse v' Pomoranzharjove hishe, in Nadlarjove hishi pod Gradam* idr.²⁷¹ Ne nazadnje so po sredi 18. stoletja prvič dokumentirana tedaj še nemška imena ljubljanskih gostiln, poimenovanih po hišnih znamenjih: leta 1757 Bildeman (*per bildemanu*) in Hiršenbirt (*per Hirshen Wirtu*), 1758 Reselbirt (*per Refselwirtu Sa PP. Capucin*) in Šternbirt (*v' Jhtern Wirtove Hishe sa P. P. Capucinarje*)²⁷² ter leta 1783 v latinskem sobesedilu Elefant oziroma Slon (*apud Elephanten Wirth in via regia*).²⁷³

Spremembe poimenovanj, vendar neprimerno manj številčne kot pri zasebnih hišah, srečujemo tudi pri cerkvenih in javnih svetnih zgradbah. Pri cerkvenih so se največje dogodile po porušenju jezuitskega kolegija (1774) in jožefinski ukinitvi več samosta-

nov v osemdesetih letih 18. stoletja, torej ob izteku časovnega okvira pričujoče obravnave in po njem. Praviloma jih je pogojevala spremenjena namembnost objektov, kar se je odrazilo tudi v uličnih imenih. Tako se je ime Frančiškanska ulica preselilo iz mesta v predmestje, na današnjo Nazorjevo ulico, tj. za nekdanji samostan in cerkev avguštincev eremitov, ki sta postala frančiškanska.²⁷⁴ Pri javnih svetnih zgradbah pa je, denimo, po ukinitvi vicedomskega urada (1747)²⁷⁵ sčasoma ugasnilo ime Fištamija, zadnjič izpričano leta 1759 skupaj z alternativno oznako Purka (*pret Purko al Fistamio*)²⁷⁶ in posredno še v imenu Vicedomske ulice – Fištanske gase – v razglasu o župnijski razdelitvi iz leta 1787.²⁷⁷ V istem času je v slovenščini prvič dokumentiran izraz magistrat, ki je dal današnje ime mestni hiši – Magistratu. Potem ko se je v nemščini uveljavljal vsaj že nekaj časa, ne le za mestno oblastvo, ampak tudi za stavbo – Rotovž (ob ljudskem štetju leta 1754 srečamo zanj oznako *Magistrat haus*) –,²⁷⁸ ga v slovenščini prvič zasledimo leta 1789 kot oznako oblastva: *per lublanskimo Magistratu Expeditor, Registrator inu taxator*.²⁷⁹ Najvišji mestni organ v Ljubljani se je namreč od leta 1785 tudi uradno imenoval magistrat.²⁸⁰

Pregled slovenskih toponimov

V pregledu toponimov in mikrotoponimov, ki vključuje Ljubljano s predmestji in mestnim pomirjem, niso predstavljene vse pojavitve posameznega (mikro)toponima, ampak njihov reprezentativen izbor. Pri vsakem toponimu je najprej naveden zapis v imenovalniku (če je v virih sploh dokumentiran), razen če je znatno mlajši od drugih pojavitev. Upoštevane so vse predložne zveze (pri, nad, ob, za, pod itd.), pri vsaki pa najzgodnejši zapis posamezne oblikoslovne različice (na primer *na lepem pottu, na Lepem poto, na leppem potti*). Kadar so različni samo zapisi in ne tudi njihova glasovna vrednost (na primer *na pollanah, na polanach, na Pollanah*), je naveden samo kronološko prvi zapis, izjemoma dva, če je med njima velika časovna razlika ali če gre za kako drugo posebnost, kot je stično pisanje predloga in toponima (na primer *nabregu, nabrego*). S po enim primerom so upoštevane vse različice zapisa predloga *v* (na primer *u Shpetauske gajse, ushpetauske gajse, vshpetauske gajse, v: shpetauske gajse*) ter razlikovanje med začetnima oziroma končnima *u* in *v* (na primer *vratteh – uratteh, Discalceatou – Discalceatov*). Navedbe v pregledu

²⁶⁴ NŠAL, ŽA Ljubljana – Sv. Nikolaj, Matične knjige, R 1588–1602, pag. 43, 118, 154, 167 in 168.

²⁶⁵ Prav tam, pag. 33, 36 in 37.

²⁶⁶ NŠAL, ŽA Ljubljana – Sv. Nikolaj, Razne knjige, šk. 30, oklicna knjiga 1737–1759, fol. 2v, 116v in 117r.

²⁶⁷ NŠAL, ŽA Ljubljana – Sv. Nikolaj, Matične knjige, R 1588–1602, pag. 112.

²⁶⁸ NŠAL, ŽA Ljubljana – Sv. Nikolaj, Razne knjige, šk. 30, oklicna knjiga 1737–1759, fol. 1r, 1v in 2v.

²⁶⁹ SI ZAL, LJU 488, Mesto Ljubljana, rokopisne knjige, imenska kartoteka k Cod. I in XIII, Ljubljana – Žabjek.

²⁷⁰ NŠAL, ŽA Ljubljana – Sv. Peter, Razne knjige, šk. 20, oklicna knjiga 1780–1796, s. p., 9. 11. 1780.

²⁷¹ Prav tam, s. p., 9. 5. 1785, 23. 7. 1785, 28. 6. 1786.

²⁷² NŠAL, ŽA Ljubljana – Sv. Nikolaj, Razne knjige, šk. 30, oklicna knjiga 1737–1759, fol. 163v, 167r, 169r in 174r.

²⁷³ NŠAL, ŽA Ljubljana – Sv. Peter, Razne knjige, šk. 20, oklicna knjiga 1780–1796, s. p., 8. 7. 1783.

²⁷⁴ Valenčič, *Zgodovina*, str. 28 in 227.

²⁷⁵ Žontar, *Struktura uprave*, str. 36.

²⁷⁶ NŠAL, ŽA Ljubljana – Sv. Nikolaj, Razne knjige, šk. 30, oklicna knjiga 1737–1759, fol. 183r.

²⁷⁷ SI ZAL LJU 489, Mesto Ljubljana, splošna mestna registratura, Reg. I, šk. 45, fasc. 33, fol. 314r.

²⁷⁸ Šturm (ur.), *Ljubljanske družine*, str. 102.

²⁷⁹ NŠAL, ŽA Ljubljana – Sv. Peter, Razne knjige, šk. 20, oklicna knjiga 1780–1796, s. p., 27. 6. 1789.

²⁸⁰ Žontar, *Struktura uprave*, str. 111.

se od tistih v izvirnikih razlikujejo le v eni podrobnosti: če je beseda v viru zapisana v dveh vrsticah, najsi bo razdeljena z deljajem ali brez (na primer *Augustinarje*), je deljenje odpravljeno (*Augustinarje*).

Toponimi so po potrebi v opombah razloženi z današnjim imenom oziroma lokacijo. Zasebne hiše in drugi objekti so praviloma umeščeni samo v mestni predel ali ulico, kolikor je lokacija izpričana v viru oziroma posebej ugotovljena za pomembnejše objekte. Namen pričujočega prispevka namreč ni ugotavljanje natančnih lokacij, denimo od katere do katere hiše je segala določena ulica. Tak pristop bi zahteval posebno obravnavo, ki občutno presega vprašanje slovenske toponimike.²⁸¹

Kratice

KM-Nik, = krstna matica župnije Ljubljana – Sv. Nikolaj 1588–1602²⁸²

KM-Pet = krstna matica župnije Ljubljana – Sv. Peter 1629–1634²⁸³

MM-Pet = mrliške matice župnije Ljubljana – Sv. Peter 1690–1779²⁸⁴

OK-Nik = oklicna knjiga župnije Ljubljana – Sv. Nikolaj 1737–1759²⁸⁵

OK-Pet = oklicne knjige župnije Ljubljana – Sv. Peter 1706–1796²⁸⁶

1679 – Valvasor = Topografija Kranjske²⁸⁷

1689 – Valvasor = Slava vojvodine Kranjske, knj. I–XV²⁸⁸

1787 – razglas = dvojezični tiskani razglas o razdelitvi Ljubljane na župnije²⁸⁹

1. LJUBLJANA IN LJUBLJANICA

Ljubljana: Lublana, Ljubljana, Lübljana, Ljublana, Lubnana, Leblana, Iblana, lublansko mesto Lublana:

- lublana (1566 – Trubar)²⁹⁰
- V = Lublani (1566 – Trubar),²⁹¹ *VLublani* (1566 – Krelj),²⁹² ulublani (1737 – OK-Nik, fol. 1r), vlublani (1739 – OK-Nik, fol. 13r), vlublani (1743 – OK-Nik, fol. 35r), ulublani (1745 – OK-Nik, fol. 49r), vlublani (1745 – OK-Nik, fol. 50v), v' Lublane (1756 – OK-Nik, fol. 159v)

- nad Lublana (1575 – Trubar)²⁹³
- od Lublane (1588 – Trost)²⁹⁴
- v' Lublano (1588 – Trost),²⁹⁵ v Lublana [v Ljubljano] (1746 – prisega)²⁹⁶
- per Lublanij (1598 – KM-Nik, pag. 176)
- tiga Poglavitiga meſta Lublanè (1620 – prisega meščana),²⁹⁷ tega poglavitega meſta Lublane (1620–36 – prisega nadzornika žitne trgovine),²⁹⁸ tega poglavitige mesta lublane (najverjetneje 1705–7 – prisega tesarjev)²⁹⁹

- tiga poſteniga meſta lublane (1620 – prisega merilca vina in mestnega stražnika)³⁰⁰

Ljubljana:

- *vliublani* (1570 – razglas o vinskem dachu)³⁰¹

Lübljana:

- *Vliublani* (1570 – razglas o vinskem dachu)³⁰²

Ljublana:

- *VLIVBLANI* (1578 – Juričič)³⁰³

Lubnana:

- Vlubnani (1620–36 – prisega nadzornika žitne trgovine),³⁰⁴

Leblana:

- u leblana [v Ljubljano] (1690 – zasebno pismo)³⁰⁵
- u leblani (1690 – zasebno pismo),³⁰⁶ u Leblane (1738 – OK-Nik, fol. 5Av), u Leblani (1738 – OK-Nik, fol. fol. 5Av), vleblani (1750 – OK-Nik, fol. 103v)

²⁸¹ Za ugotavljanje natančnih lokacij so zelo uporabni viri: Fabjančičeva *Knjiga ljubljanskih hiš*, na njeni podlagi objave J. Suhadolnika, Š. Anžič in N. Budna Kodrič (gl. seznam virov in literature), ljudsko štetje iz leta 1754 (objava: Šturm (ur.), *Ljubljanske družine*), za čas po letu 1770 pa hišne številke in tiskani sezname hišnih posestnikov (Valenčič, *Zgodovina*, str. 22).

²⁸² NŠAL, ŽA Ljubljana – Sv. Nikolaj, Matične knjige, R 1588–1602.

²⁸³ NŠAL, ŽA Ljubljana – Sv. Peter, Matične knjige, R 1629–1634.

²⁸⁴ NŠAL, ŽA Ljubljana – Sv. Peter, Matične knjige, M 1690–1748 (mesto z bližnjo okolico do 1715), M 1715–1748 (mesto z bližnjo okolico), M 1749–1779.

²⁸⁵ NŠAL, ŽA Ljubljana – Sv. Nikolaj, Razne knjige, šk. 30, oklicna knjiga 1737–1759.

²⁸⁶ NŠAL, ŽA Ljubljana – Sv. Peter, Razne knjige, šk. 20, oklicna knjiga 1706–1724, oklicna knjiga 1757–1758, oklicna knjiga 1769–1775, oklicna knjiga 1780–1796. – Upoštevani nista oklicni knjigi 1772–1776 (prav tam) in 1780–1785, pri katerih gre za dvojnika z zelo majhnimi odstopanji vpisov od knjig 1769–1775 in 1780–1796.

²⁸⁷ Valvasor, *Topographia Ducatus Carnioliae Moderna*.

²⁸⁸ Valvasor, *Die Ehre*.

²⁸⁹ SI ZAL LJU 489, Mesto Ljubljana, splošna mestna registratura, Reg. I, šk. 45, fasc. 33, fol. 313r–314v.

²⁹⁰ ZRC SAZU, ISJFR, Lastnoimenska kartoteka, geslo Ljubljana, Trubar, Abecedarium oli tablica 1566, A 3a.

²⁹¹ Prav tam, Trubar, Psalter 1566, bVIa.

²⁹² Prav tam, Krelj, Otrozhia biblia 1566, H2b.

²⁹³ Prav tam, Trubar, Katehismus z dvejma izlagama 1575, 202.

²⁹⁴ Prav tam, Trost, Ena lepa inu pridna prediga 1588, 106.

²⁹⁵ Prav tam, 114.

²⁹⁶ Južnič, Slovenska prisega, str. 171.

²⁹⁷ Golec, *Mestna prisežna besedila*, s. p., Ljubljana 1. del, LJU-1.

²⁹⁸ Prav tam, LJU-4.

²⁹⁹ Prav tam, LJU-13.

³⁰⁰ Prav tam, LJU-2.

³⁰¹ SI AS 2, Deželni stanovi za Kranjsko, I. reg., šk. 416, fasc. 285, pag. 1896.

³⁰² Prav tam, pag. 1888; prav tam, šk. 328, fasc. 217a, s. p., 17. 10. 1570 (po tej različici objava v: Jug, Slovenski »zapovedni list«, str. 79–82).

³⁰³ ZRC SAZU, ISJFR, Lastnoimenska kartoteka, geslo Ljubljana, Juričič, Postilla II 1578, 214.

³⁰⁴ Golec, *Mestna prisežna besedila*, s. p., Ljubljana 1. del, LJU-4.

³⁰⁵ [Kos], Dva kratka rokopisa, str. 768.

³⁰⁶ Gl. prejšnjo opombo.

- nad leblano (1739 – OK-Nik, fol. 14r)
- Sleblane (1744 – prisega zidarjev)³⁰⁷

Iblana:

- s Iblane (1757 – OK-Nik, fol. 167v)
- v Iblane (1758 – Ok, fol. 172r)

lublansko mesto:

- per Lublanskim mestu (1743 – pobotnica)³⁰⁸
- Lublanskiga mesta (1749 – OK-Nik, fol. 91v)

Ljubljana: Lublanica, Lablaneca, Lublanca, voda Lublanica:

- Vlublanici (1575 – Trubar),³⁰⁹ v Lublanici (1588 – Trost)³¹⁰

- ta Lublaniza (1595 – Trubar)³¹¹

Lablaneca:

- Lablaneza (1689 – Valvasor II, str. 154)

Lublanc:

- k Lublanzi (1787 – razglas)

voda:

- na Vodi (1620–36 – prisega mestnega valpta)³¹²
- per Vode (1636–37 – prisega tesarjev),³¹³ per Vodj (1716–1722 – prisega mestnega valpta),³¹⁴ per vodi (1787 – razglas)

2. LJUBLJANSKI GRAD Z GRAJSKIMI OBJEKTI

Grad: Grad, Iblanski grad

Grad:

- Grad (1787 – razglas)
- na pollanah pod gradam (1739 – OK-Nik, fol. 10v), pod gradam na pollanah (1739 – OK-Nik, fol. 12r)
- pod gradam (1743 – OK-Nik, fol. 39v)
- na gradu (1741 – OK-Nik, fol. 27v), na grado (1742 – OK-Nik, fol. 30r)
- Sa gradam (1752 – OK-Nik, fol. 119r), is Shempeterske farre Sa Gradam (1758 – OK-Nik, fol. 170r)

Iblanski grad:

- na Iblanskimo gradv (1758 – OK-Nik, fol. 178v)

Grajski hrib: Grajski hrib

- pruti grajskimu hribu (1787 – razglas)

smodniški stolp pod Gradom: Pulfrerš(a)³¹⁵

³⁰⁷ Golec, *Slovenska prisežna*, s. p., Zidarji s Kranjskega (KR-N-ZID-1).

³⁰⁸ Rupel, *Slovenska pobotnica*, str. 323.

³⁰⁹ ZRC SAZU, ISJFR, Lastnoimenska kartoteka, geslo Ljubljana, Trubar, Katehismus z dvejma izlagama 1575, 190.

³¹⁰ Prav tam, Trost, Ena lepa inu pridna prediga 1588, 116.

³¹¹ Prav tam, Trubar, Hishna postilla 1595, II, 228.

³¹² Golec, *Mestna prisežna besedila*, s. p., Ljubljana 1. del, LJU-11.

³¹³ Prav tam, LJU-13.

³¹⁴ Prav tam, LJU-15.

³¹⁵ Lokacija nad cerkvijo sv. Florijana ob današnji Osojni poti

Pulfrer-:

- ex Pulfrer. (1731 – MM-Pet, pag. 80)

Pulfrerš(a):

- na pulfrerfhi (1748 – OK-Nik, fol. 78v)

stolp na Gradu³¹⁶

- ũ Thurnu na gradu (1748 – OK-Nik, fol. 79r)

3. MESTNA VRATA IN DELI MESTNEGA OBZIDJA

Bastija:³¹⁷ Boštija, Bostija

Boštija:

- Sa Woſhtio per Lublanij (1598 – KM-Nik, pag. 176), Sa Boshtijo (1752 – OK-Nik, fol. 116v)

Bostija/Boštija:

- Sa Boſtio in parochia Civitatenfi (1771 – OK-Pet, pag. 119)

Franciška vrata:³¹⁸ Franciškanarska vrata, Franciskanarska vrata, Franciskanerska vrata – gl. tudi Kloštrska vrata

Franciškanarska vrata:

- na Francishkanarskeh urattech (1740 – OK-Nik, fol. 15v)

Franciskanarska vrata:

- Sunei PP: Franciscanarskeh vrat (1740 – OK-Nik, fol. 16r)

Franciskanerska vrata:

- na Franciskanerskih vrattech (1741 – OK-Nik, fol. 27v)

Kloštrska vrata:³¹⁹ Klošterske vrata – gl. tudi

Franciška vrata

- *Kloſter=Thor / Craineriſch* Kloſterske urata (1689 – Valvasor XI, str. 667)

Križanska/Križenska vrata gl. Križevniška vrata

Križevniška vrata:³²⁰ Križenska vrata, Križanska vrata – gl. tudi Nemška vrata

(Golec, K podobi Ljubljane, str. 62). Prim. omembo v neki oklicni knjigi s konca 18. stoletja: *na Pulfrarſho* (Vrhovec, Slovenska imena, str. 148).

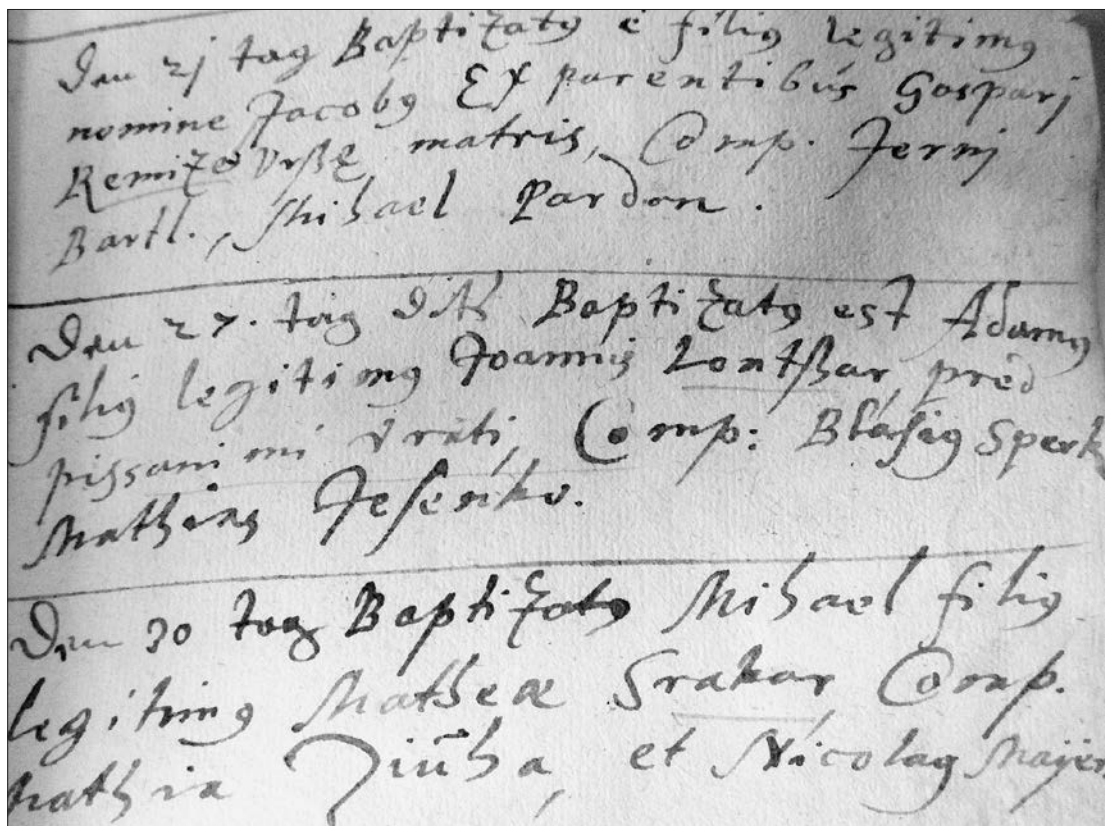
³¹⁶ Eden od grajskih stolpov, leta 1748 bivališče »turnarja« (*burgaria, nu Thurnaria ũ Thurnu na gradu*).

³¹⁷ Utrdba na vogalu mestnega obzidja pri Vicedomskih vratih, ki je stala na prostoru med današnjo Vegovo ulico in Kongresnim trgom (Kos, *Srednjeveška Ljubljana*, str. 37; Valvasor, *Die Ehre XI*, str. 666).

³¹⁸ Na današnjem Krekovem trgu, pri nekdanjem franciskan-skem samostanu, imenovana tudi Poljanska in Samostanska (prim. Kos, *Srednjeveška Ljubljana*, str. 38; Valenčič, *Zgodovina*, str. 15; Mal, *Stara Ljubljana*, str. 188).

³¹⁹ Gl. prejšnjo opombo.

³²⁰ Pri Križankah, na današnjem Trgu francoske revolucije, imenovana po nemškem viteškem redu (križniškem), drugo ime zanje je bilo Nemška vrata (prim. Kos, *Srednjeveška Ljubljana*, str. 37 in 38; Valenčič, *Zgodovina*, str. 15; Mal, *Stara Ljubljana*, str. 188).

Slovenska omemba Pisanih vrat (pred pissanimi vrati) leta 1592 v najstarejši krstni matični knjigi ljubljanske stolne župnije sv. Nikolaja (NSAL, ŽA Ljubljana – Sv. Nikolaj, Matične knjige, R 1588–1602, pag. 61)

Križenska vrata:

- Sunei Krišhenfkih vrat (1737 – OK-Nik, fol. 2r), Sunei Krišhenfkeh vrat (1740 – OK-Nik, fol. 21r), Sunei Krishenskeh urat (1753 – OK-Nik, fol. 130v), sunei Krischenskih uratic (1756 – OK-Nik, fol. 159v), sunei Krishenskih (sic!) na Zheste (1758 – OK-Nik, fol. 175r)
- na krišhenskeh vratih (1739 – OK-Nik, fol. 12r), na Krishenskih uratah (1755 – OK-Nik, fol. 143r)
- pred Krishenskem vratame (1738 – OK-Nik, fol. 3r), pred krišhenfjem vrat: (1741 – OK-Nik, fol. 26r), pred krišhenfkiimi vratmi (1749 – OK-Nik, fol. 92r), pret Krishenski uratme (1752 – OK-Nik, fol. 118v), pret Krishenski vratmi (1752 – OK-Nik, fol. 118v)

Križanska vrata:

- Sunej krishanskeh uratt (1738 – OK-Nik, fol. 5Ar), Junei Krishanskeh vratt (1738 – OK-Nik, fol. 4v), Sunei Krišhanskih vrat (1740 – OK-Nik, fol. 18v), Junei Krishanskeh vratt (1743 – OK-Nik, fol. 88r)
- per krišhanfkih vratih (1745 – OK-Nik, fol. 52v)
- pred Krishanskimi vrattmi (1742 – OK-Nik, fol. 28v), pred Krišhanskimi vratmi (1753 – OK-Nik, fol. 130r), pred krishanskimi vratmi (1787 – razglas)
- na Krishanskih vrattah (1742 – OK-Nik, fol. 29v), na Krishanskeh vratt (1741 – OK-Nik, fol. 23v),

- na Krishanskeh uratt (1746 – OK-Nik, fol. 59v), na Krishanskih vratt (1747 – OK-Nik, fol. 74r), na Krishanskih uratt (1747 – OK-Nik, fol. 73v), na Krishanskeh uratah (1753 – OK-Nik, fol. 127r), na Krishanskih uratah (1757 – OK-Nik, fol. 161v), na Krishanskih vratih (1757 – OK-Nik, fol. 165v), na Krishanskeh urateh (1781 – OK-Pet, s. p., 28. 4. 1781)
- na funanih krišhanskeh vratih (1739 – OK-Nik, fol. 12r)
- do krishanskih vrati (1787 – razglas)
- s kus krišhanske vrata (1787 – razglas)

mestna vrata:³²¹ vrata

- khenimu Vuratariu na N: Vuratic (1620–36 – prisega za mestnega vratarja)³²²

Nemška vrata:³²³ Nemške vrata – gl. tudi Križevniška vrata

- *das Teutsche Thor / Crainerisch* Nemške urata (1689 – Valvasor XI, str. 667)

³²¹ Mišljena so vsa mestna vrata.

³²² Golec, *Mestna prisežna besedila*, s. p., Ljubljana 1. del, LJU-7.

³²³ Gl. op. 320.

Pisana vrata:³²⁴ Pisane vrata, Pisana vrata
Pisane vrata:

• *das Oefltliche oder Carlstädter Thor / in der Land=Sprache* Pijsane urata *benennet* (1689 – Valvasor XI, str. 667)

Pisana vrata:

- pred pissanimi vrati (1592 – KK, pag. 61), pred Pijsanimi Vratmi (1718 – OK-Pet, pag. 122), pred Pijsanem Vratam (1758 – OK-Nik, fol. 179r)
- Sunei pijsaneh vratt (1737 – OK-Nik, fol. 1v), Sunei pijsanih vrat (1737 – OK-Nik, fol. 2r), Junei pijsanih Vratteh (1746 – OK-Nik, fol. 60v), Junei pijsaneh uratt (1747 – OK-Nik, fol. 68r), Sunej Pijsanech urat (1780 – OK-Pet, s. p., 31. 12. 1780), Sunai Pijsanih urath Paroh. civitatis (1783 – OK-Pet, s. p., 23. 4. 1783), Sunei pijsaneh Urate Paroch. civit: (1785 – OK-Pet, s. p., 11. 5. 1785)
- na Pijsanich Vratih parochiae Civitatenjsais (1715 – OK-Pet, pag. 95), na pijsaneh vrattteh (1737 – OK-Nik, fol. 2r), na pijsanih uratah (1738 – OK-Nik, fol. 5v), na pijsanih vratah (1738 – OK-Nik, fol. 6r), na pijsaneh vratah (1740 – OK-Nik, fol. 20v), na pijsaneh uratah (1756 – OK-Nik, fol. 158r)
- Sraun pijsanih vrat (1738 – OK-Nik, fol. 5Ar)
- blifu Pijsaneh uratt (1740 – OK-Nik, fol. 20v), blifu pijsanih vrat (1742 – OK-Nik, fol. 28v), blisu pijsaneh vratt (1750 – OK-Nik, fol. 96r)
- per pijsaneh vratah (1741 – OK-Nik, fol. 26v), per pijsanih vratah (1742 – OK-Nik, fol. 29r), per pijsaneh vrattteh (1751 – OK-Nik, fol. 105r), per pijsanih uratah (1757 – OK-Nik, fol. 163v)
- Hijshe pred pijsanimi vratami (1787 – razglas)³²⁵
- extra pijsaneh urat (1784 – OK-Pet, s. p., 19. 6. 1784)
- is Pijsanih Urate (1785 – OK-Pet, s. p., 23. 7. 1785), is Pijsanih Urat Paroch S. Jacobi in Civitate (1785 – OK-Pet, s. p., 10. 9. 1785)
- do pred pijsanimi vratmi (1787 – razglas)

stolp v Židovski ulici:³²⁶ turn v Judovski/Judovi gasi

- is Judouske gafse ú Turnu (1747 – OK-Nik, fol. 73v), ú Judovi gafsi ù Turni (1752 – OK-Nik, fol. 115r)

Špitalska vrata:³²⁷ Špetalske vrata, Špitavska vrata,

Špetavska vrata

Špetalske vrata:

• *deß Spital=Thors / Crainerisch* Spetalske urata (1689 – Valvasor XI, str. 667)

Špitavska vrata:

- pred Spitaußkem vratmi (1742 – OK-Nik, fol. 28r), pred Shpitaußkim Vratmi (1752 – OK-Nik, fol. 115v)
 - na Spitauskih uratah (1758 – OK-Nik, fol. 169r)
 - Sunei Spitaußkeh vrat (1743 – OK-Nik, fol. 37r), Sunei Shpitaußkih vrat (1754 – OK-Nik, fol. 134r)
 - od Shpitauskih vrat (1787 – razglas)
- Špetavska vrata:
- Junei Shpetauskeh uratt (1739 – OK-Nik, fol. 9v), Sunei Shpetauskeh vrat (1754 – OK-Nik, fol. 133r)

Vicedomska vrata:³²⁸ Fištamlj vrata, Fictamske vrata, Fištamska vrata

Fištamlj vrata:

• pred Fištamlj Vratmi (1598 – KM-Nik, pag. 181)

Fictamske vrata:

• *das Vizdom=Thor / in der Land=Sprache* Fictamske urata (Valvasor XI, str. 667)

Fištamska vrata:

- na fištamljkih vratah (1740 – OK-Nik, fol. 19r)

Vodna vrata:³²⁹ Vodne vrata, Vodna vrata

Vodne vrata:

• *deß Waßfer=Thors / Crainerisch* Uodne urata (Valvasor XI, str. 667)

Vodna vrata:

- na vodnih uratah (1738 – OK-Nik, fol. 3v), na vodnih vratah (1744 – OK-Nik, fol. 45r), na vodnih urateh (1754 – OK-Nik, fol. 137r)
- perpußhavez is vodnih vrat (1741 – OK-Nik, fol. 24r)

Za zidom – gl. razdelek 4. Mestni predeli, predmestja, ulice, trgi in mostovi

4. MESTNI PREDELI, PREDMESTJA, ULICE, TRGI IN MOSTOVI

Ajdovščina:³³⁰ Ajdovšna, Ajdovšina, Šajtovšina
Ajdovšna:

- ex Aidoushna (1708 – MM-Pet, pag. 93)

³²⁴ Na koncu današnjega Gornjega trga oziroma začetku Karlovške ceste, imenovana tudi Starotrška ali Karlovška vrata (prim. Kos, *Srednjeveška Ljubljana*, str. 37; Valenčič, *Zgodovina*, str. 15; Mal, *Stara Ljubljana*, str. 188).

³²⁵ Oznaka za Karlovško predmestje, nemška ustreznica v razglasu se glasi *Karlstädtervortstadt*.

³²⁶ Stolp na mestnem obzidju ob Ljubljani, blizu izteka današnje Židovske ulice na Dvorni trg (Kos, *Srednjeveška Ljubljana*, str. 34).

³²⁷ Pri Špitalskem mostu, danes Tromostovju, na začetku današnje Stritarjeve ulice, poimenovana po meščanskem špitalu in mostu (prim. Kos, *Srednjeveška Ljubljana*, str. 38; Mal, *Stara*

Ljubljana, str. 188; Valenčič, *Zgodovina*, str. 15, jih zmotno postavlja na Prešernov trg).

³²⁸ Na izteku današnje Gosposke ulice na Dvorni trg, poimenovana po vicedomskem uradu (Fištamlji) na mestu današnjega rektorata univerze (prim. Kos, *Srednjeveška Ljubljana*, str. 38; Valenčič, *Zgodovina*, str. 15; Mal, *Stara Ljubljana*, str. 188).

³²⁹ Na Zabjaku, kjer je mesto pobiralo pristojbino od blaga, pripeljanega po Ljubljani (Valenčič, *Zgodovina*, str. 16).

³³⁰ Območje današnjega križišča Slovenske in Gosposvetske ceste, v rimski dobi križišče dveh cest s številnimi grobovi (Kos, *Srednjeveška Ljubljana*, str. 48–49; Valenčič, *Zgodovina*, str. 15).

Ajdovšina:

• Aidouschina (18. stol. – matična knjiga)³³¹

Šajtovšina:³³²

• na Shaitoushim in via regia prope discalceatos (1784 – OK-Pet, s. p., 340. 1. 1784)³³³

Blatna vas:³³⁴ Blatna vas – gl. tudi Nova vas

• ex Blatnauafs (1690 – MM-Pet, pag. 1), ex Wlatna vafj (1758 – OK-Pet, pag. 76)

• vblatne vafje (1741 – OK-Nik, fol. 24r), u blatni vafsi (1742 – OK-Nik, fol. 28r), v blatne Vafse (1747 – OK-Nik, fol. 72r), úblatni vafse (1749 – OK-Nik, fol. 86r)

• na forstati v Blatni vafsi (1758 – OK-Nik, fol. 178v)

• od blatne vafi (1787 – razglas)

• do blatne vafsi (1787 – razglas)

Breg: Breg

• na brego (1737 – OK-Nik, fol. 1v), na bregu (1738 – OK-Nik, fol. 5Av), nabregu (1748 – OK-Nik, fol. 82v), nabrego (1754 – OK-Nik, fol. 133v), na Brege (1755 – OK-Nik, fol. 148r), na Wrege (1756 – OK-Nik, fol. 154r), na Wrego (1770 – OK-Pet, pag. 103)

• Breg (1787 – razglas)

Cesta:³³⁵ Cesta, Cejsta – gl. tudi Velika cesta

Cesta:

• ex Zesta (1709 – MM-Pet, pag. 102), ex Zeste (1712 – MM-Pet, pag. 126)

• is Cefste (1725 – MM-Pet, pag. 252)

• Na Zeste (1714 – MM-Pet, pag. 154), na Zhesti parochiae Labacensis (1714 – OK-Pet, pag. 75), na cejte (1738 – OK-Nik, fol. 6r), na Cefi (1740 – OK-Nik, fol. 15v)

• na Ceste Sunei Krishanskeh vrat (1757 – OK-Nik, fol. 162r), na Zesti pred Krishenskmi Vratme (1758 – OK-Nik, fol. 171v), sunei Krishenskih (sic!) na Zheste (1758 – OK-Nik, fol. 175r)

Cejsta:

• na Ceifte (1755 – OK-Nik, fol. 140v)

³³¹ Valenčič toponim brez točne navedbe vira navaja med novimi slovenskimi toponimi, ki se v 18. stoletju pojavijo v matičnih knjigah (Valenčič, *Zgodovina*, str. 18). Starejši viri toponima Ajdovščina ne poznajo, čeprav je star, saj se nanaša na ostanke iz predslavonske dobe (prim. Kos, *Srednjeveška Ljubljana*, str. 48–49).

³³² Prim. Vrhovnik, *Slovenska imena*, str. 148.

³³³ Morda identično s Šajtavimi hišami na Cesti blizu bosonogih avguštincev: *U Schaitavich hišas* (sic!) *prope P. P. Difcal. in via regia* (OK-Pet, s. p., 26. 7. 1782).

³³⁴ V Šentpetrskem predmestju med nekdanjima Šentjanžem in Posavjem, leta 1853 preimenovana v Kolodvorsko ulico (prim. Valenčič, *Zgodovina*, str. 11, 48; Mal, *Stara Ljubljana*, str. 189; Kos, *Srednjeveška Ljubljana*, str. 51–52).

³³⁵ Največkrat je mišljena današnja Rimska cesta z začetkom Tržaške, v 18. in 19. stoletju imenovana Tržaška cesta (Valenčič, *Zgodovina*, str. 14, 26 in 28), lahko tudi državna cesta proti Celovcu in Dunaju (prav tam, str. 17–18). Prim. Kos, *Srednjeveška Ljubljana*, str. 43.

Čevljarski most: Šušarski most, Šušarski must, Šušarski most, Šušarski must, Šušterski most, Šušarski mojst

Šušarski most:

• zhefsh Shufarski Moft (1737 – OK-Nik, fol. 1v), zhefs Shufarske Moft (1739 – OK-Nik, fol. 10r), zheft Shufarski moft (1744 – OK-Nik, fol. 48v), zhes Shuftarki (sic!) moft (1755 – OK-Nik, fol. 150r)

Šušarski must:

• zhes Shushtarjke muft (1742 – OK-Nik, fol. 34r), zhes Shufhtarski muft (1748 – OK-Nik, fol. 75v), zhes Shushtarke (sic!) muft (1748 – OK-Nik, fol. 79v)

Sušarski most:

• zhes Sufhtarske moft (1744 – OK-Nik, fol. 48v), zhefs Sufhtarski most (1747 – OK-Nik, fol. 70v)

• Sraun Sushtarjka mofta (1750 – OK-Nik, fol. 99r)

Sušarski must:

• zhes Sufhtarjki muft (1739 – OK-Nik, fol. 13v)

Šušterski most:

• na Shufhterskimu moftu (1749 – OK-Nik, fol. 91v)

Šušarski mojst:

• pred Shufhtarskim Moiftam (1748 – OK-Nik, fol. 76r)

Dolenjska cesta:³³⁶ Dolenska cesta

• na Dolenski Zesti (1785 – OK-Pet, s. p., 13. 1. 1785)

Forštat, Forštot – gl. Predmestje

Franciškanška ulica:³³⁷ Franciškanarska

gasa, Franciskanarska gasa, Franciskanerska gasa, Franciškanarska gasa, Franciskajnerska gasa, Franciskajnerska gasa, Frečkanarska gasa, Franciškanarska gasa:

• u francishkanarski gafsi (1738 – OK-Nik, fol. 3r), v=francishkanarjke gafse (1748 – Ok, fol. 77v), v: franzishkanarjke gafse (1748 – OK-Nik, fol. 77v), • Franzihkanarska gafsa (1787 – razglas)

Franciskanarska gasa:

• v=franciscanarjke gafse (1738 – OK-Nik, fol. 4r), ufranciskanarski gafsi (1740 – OK-Nik, fol. 19r), u Franciskanarski gafsi (1740 – OK; fol. 20r)

Franciskanerska gasa:

• ufranciskanerski gafse (1750 – OK-Nik, fol. 98v), v franciscanerske gafse (1753 – OK-Nik, fol. 127v), v Franciscanerski gafse (1758 – OK-Nik, fol. 169v)

Franciskajnerska gasa:

• v franzishkainarski gasi (1757 – OK-Nik, fol. 166r), v Franzishkainarske Gafse (1758 – OK-

³³⁶ Današnja Karlovska cesta.

³³⁷ Današnja Študentovska ulica (Valenčič, *Zgodovina*, str. 18).

Nik, fol. 171r)

Franciskajnerska/Franciskajnerska gasa:

- v Franciskajnerski gaſsi (1758 – OK-Nik, fol. 173r), v' franciskajnerske gaſse (1758 – OK-Nik, fol. 175r)
- na voglo franziškajnerske gaſse (1758 – OK-Nik, fol. 174r)

Frečkajnerska gasa:

- v Frezhkajnerski gaſse (1759 – OK-Nik, fol. 181v)

Galove ulice:³³⁸ Galave ulce, Galove ulce, Galova vulca, Gole ulce

Galave ulce:

- *insgemein* Galave Ulze *genannt* (1689 – Valvasor XI, str. 729)
- ex Galaua Vlzoch (1719 – MM-Pet, pag. 31), ex Galauih Vlz (1725 – MM-Pet, pag. 55)
- Galauech Vlzach (1719 – MM-Pet, pag. 33)

Galove ulce:

- ex Gallouih ulzach (1713 – MM-Pet, pag. 133), ex Gallovich ulz (1714 – MM-Pet, pag. 138), ex Gallouh vlz (1713 – MM-Pet, pag. 142), ex Galove vlze (1741 – MM-Pet, pag. 307), ex Gallove Vlzach (1742 – MM-Pet, pag. 142), ex Galouo ulze (1744 – MM-Pet, pag. 158),
- vgallovih vlvah (1745 – OK-Nik, fol. 52r), ù gallovih ullzah (1751 – OK-Nik, fol. 108r), Vgaloveh vlvah (1757 – Ok, fol. 162r)

Galova vulca:

- ex Galloua vulza (1713 – MM-Pet, pag. 134)

Gole ulce:

- ex Golech Vlz (1715 – MM-Pet, pag. 163)

Gospodka ulica: Herrengasse, Gospodka gasa – gl. tudi Vicedomska ulica

Herrengasse:³³⁹

- v=herrn gaſsen (1739 – OK-Nik, fol. 8r), u herrn gaſſen (1739 – OK; fol. 13v) v: herrngaſſen (1746 – OK-Nik, fol. 64v), v' herrngaſſen (1748 – OK-Nik, fol. 80v), v' herengafse (1757 – OK-Nik, fol. 166v)
- Gospodka gasa:
- vgosposki gaſsi (1788 – OK-Pet, s. p., 3. 4. 1788)

Gradišče:³⁴⁰ Gradiš, Gradiše – gl. tudi Predmestje Gradišče

Gradiš:

- ex Gradisch (1589 – KM-Nik, pag. 11)

- in Gradiſh (1590 – KM-Nik, pag. 39)

Gradiše:

- V gradiſshi (1596 – KM-Nik, pag. 139), u gradishe (1738 – OK-Nik, fol. 3v), u Gradishu (1738 – OK-Nik, fol. 4v), ugradiſho (1738 – OK-Nik, fol. 5v), u gradishse (1738 – OK-Nik, fol. 6v), Vgradisho (1739 – OK-Nik, fol. 12v), v=gradiſhe (1740 – OK-Nik, fol. 16v), u gradiſhi (1741 – OK-Nik, fol. 24r), vgradishe (1741 – OK-Nik, fol. 24v), Shenpeterske Fare v gradiſho (1758 – OK-Nik, fol. 175v)
- de vila Is gradiſhe (1594 – KM-Nik, pag. 102), If gradiſha (1597 – KM-Nik, pag. 155), Is Gradischa (1598 – KM-Nik, pag. 171)
- Gradiſhij (1599 – KM-Nik, pag. 196)
- in gradiſhe (1738 – OK-Nik, fol. 7r)³⁴¹

Hrenova ulica: Hrenova platea, Hronova platea, Hrenova gasa, Hrinova gasa, Hribova gasa Hrenova platea:³⁴²

- ex Hrenoua platea (1709 – MM-Pet, pag. 102), ex Hrenova platea (OK-Pet, pag. 64)

Hronova platea:³⁴³

- ex Hronoua platea (1713 – MM-Pet, pag. 135)
- Hrenova gasa:
- ex Hrenoua gaſsa (1709 – MM-Pet, pag. 105)
- uhrenovi gaſsi (1737 – OK-Nik, fol. 2r), uhrenovi gaſse (1738 – OK-Nik, fol. 3v), u Hrenove gaſse (1738 – OK-Nik, fol. 4v), vhrenove gaſse (1739 – OK-Nik, fol. 12v), u Hrenove gaſsi (1740 – OK-Nik, fol. 19r), v=hrenovi gaſsi (1744 – OK-Nik, fol. 48v), u Hrenou gaſs (1780 – OK-Pet, s. p., 5. 5. 1780)

- hrenova gaſſa (1787 – razglas)

Hrenava gasa:

- ex Hrenava gaſse (1721 – OK-Pet, pag. 157)

Hrinova gasa:

- v: hrinove gaſsi (1738 – OK-Nik, fol. 7v), vhrinove gaſse (1747 – OK-Nik, fol. 74v), v hrinovi gaſse (1752 – OK-Nik, fol. 121r)

Hribova gasa:³⁴⁴

- v' hribove gaſse (1785 – OK-Pet, s. p., 23. 7. 1785)

Judovska gasa gl. Židovska ulica

Karlovški most:³⁴⁵ (ta) Novi most

- zhes ta novi moſt (1787 – razglas)

Karlovško predmestje:³⁴⁶ hiše pred pisanimi vratami, predmestje do pred pisanimi vratmi hiše pred pisanimi vratmi:

³³⁸ Del sedanje Slovenske ceste od Kongresnega trga do Cankarjeve in Čopove ulice (Valencič, *Zgodovina*, str. 16 in 17). Prim. Mal, *Stara Ljubljana*, str. 189–190.

³³⁹ Zapisano v nemščini in v gotici (razen v zadnjem primeru), vendar s slovenskim predlogom. Toponim je prvič izpričan v mrliški matici šentpeterske župnije: in *Herrngaſſen* (1715 – MM-Pet, pag. 157). V slovenski oklicni knjigi stolne župnije 1737–1759 se pojavlja tudi z nemškim predlogom *in*, na primer in *herrn gaſſen* (1737 – OK-Nik, fol. 2r), in enkrat še z določnim členom in *der herrn= Gaſſen* (1752 – OK; fol. 121v).

³⁴⁰ Mišljeno je širše predmestje pred Križevniškimi vrati.

³⁴¹ Z nemškim predlogom *in*, ker je besedilo pred tem nemško.

³⁴² Platea = lat. mestna ulica.

³⁴³ Gl. prejšnjo opombo.

³⁴⁴ Očitno zapisovalski spodrsrlaj.

³⁴⁵ Most čez Gruberjev kanal, zgrajen leta 1774 (Kopriva, *Ljubljana skozi čas*, str. 82).

³⁴⁶ Območje onstran Pisanih vrat ob današnji Karlovški cesti.

- Hifhe pred piſſanim vratami (1787 – razglas)³⁴⁷
predmeſtje do pred piſanim vratmi:
- noter predmeſtja do pred piſſanim vratmi (1787 – razglas)³⁴⁸

Ključavničarska ulica: Šlosarska gasa

- is ſhloſarsko [...] gaſſo (1787 – razglas)

Kolezija: Halesi, Kolezija, Kalezija

Halesi:

- ex pago Haleſi (1600 – KM-Nik, pag. 214)

Kolezija:

- Collesia (1620–23 – meſtna urbarja)³⁴⁹
- ex Kollesie (1714 – MM-Pet, pag. 141). ex Coleſia (1721 – MM-Pet, pag. 44), ex Tjirnou Kolesie (1734 – MM-Pet, pag. 97)
- v: Kolesie (1742 – OK-Nik, fol. 29v), vkolesie (1748 – OK-Nik, fol. 78v)

Kalezija:

- ú Kalesije (1747 – OK-Nik, fol. 75r)

Kristijanova ulica: Kristjanova gasa³⁵⁰

- v: Chriſtianove gaſſe (1740 – OK-Nik, fol. 17v), v Xtianove gaſſe (1756 – OK-Nik, fol. 156r)

Krakovo: Krakevo, Karkovo, Krakovno/Krakovnu, Krakovo, Krakovu

Krakevo:

- de Krakeuo (1589 – KM-Nik, pag. 22)

Karkovo:

- is Karkoviga (1589 – KM-Nik, pag. 9)

Krakovo:

- de Krakouo (1590 – KM-Nik, pag. 40)
- *in der Landsprache* Krakhovo *genannt* (1689 – Valvasor XI, str. 667)
- V krakouim (1596 – OK-Nik, pag. 139), ukrakovim (1737 – OK-Nik, fol. 1r), vkrakovim (1737 – OK-Nik, fol. 1r), u Krakovem (1737 – OK-Nik, fol. 1v), ukrakovem (1739 – OK-Nik, fol. 14r), v' Krakovimu (1749 – OK-Nik, fol. 90r), v Krakoum (1751 – OK-Nik, fol. 110v), ú Krakovimu (1753 – OK-Nik, fol. 125v), u Krakoven (sic!) (1755 – OK-Nik, fol. 144v), , vkrakovēm (1755 – OK-Nik, fol. 145r), v Krakouem (1756 – OK-Nik, fol. 162r), ukrakoum (1757 – OK-Nik, fol. 163v), v' Kraukoum (1758 – OK-Nik, fol. 176v)
- is Krakoviga (1592 – KM-Nik, pag. 68), iſ Kragoviga (1593 – KM-Nik, pag. 77), ijs Crakoua (1598 – KM-Nik, pag. 171), is Krakouiga (1751 – OK-Nik, fol. 110v), is Crakoviga (1756 – OK-Nik, fol. 160v), s Krakouga (1758 – OK-Nik, fol. 174v)
- Krakovno/Krakovnu:
- is Krakounu (1594 – KM-Nik, pag. 99),

Krakovu:

- Krakovu (1787 – razglas)

Križanska ulica gl. Križevniška ulica

Kravja dolina:³⁵¹ Kravja dolina, Kraja dolina – gl. tudi Kravja vas

Kravja dolina:

- ex Kravia Dollina (1712 – MM-Pet, pag. 123)
 - in Cravie Dolini (1717 – OK-Pet, pag. 111)
 - is Krauia dolina (1744 – MM-Pet, pag. 153)
- Kraja dolina:
- ex Kraja Dolina (1751 – MM-Pet, pag. 18)

Kravja vas:³⁵² Kravja vas – gl. tudi Kravja dolina

- v'kravji vaſſi (1787 – razglas)

Križevniška ulica: Križenska gasa, Križanska gasa, Kriška gasa

Križenska gasa:

- v: Kriſhenſke gaſſe (1738 – OK-Nik, fol. 3r), vkrishenske gaſſe (1742 – OK-Nik, fol. 31v), vkrifhenski gaſſi (1748 – OK-Nik, fol. 76v), v Kriſhenski gaſſe (1749 – OK-Nik, fol. 89r), ú Kriſhenske gaſſe (1751, OK-Nik, fol. 112v)

Križanska gasa:

- u Kriſhanske gaſſe (1738 – OK-Nik, fol. 4r), u Kriſhanski gaſſe (1740 – OK; fol. 17v), u Kriſhanski gaſſi (1741 – OK-Nik, fol. 22r), v Kriſhanske Gaſſe (1754 – OK-Nik, fol. 137r), v'krishanski Gaſſe (1757 – OK-Nik, fol. 164v), v Kriſhanski Gaſſi (1759 – OK-Nik, fol. 185r)
- Kriſhanska gaſſa (1787 – razglas)

Kriška gasa:

- *in der Teytſchen Gaſſen* [...] Kriſhke gaſſe (1757 – OK-Nik, fol. 165v)

Kurja vas:³⁵³ Kurja vas, Kuja vas

Kurja vas:

- ex Kuria vas (1749 – MM-Pet, pag. 3), ex Kurje vaſſ (1771 – MM-Pet, pag. 382)
 - u Kurie uaſſe (1754 – OK-Nik, fol. 138r), v' Kurie vaſſe (1756 – OK-Nik, fol. 158r)
 - ex ſhranga in Kurjavaſſ (1759 – MM-Pet, pag. 105)
 - na Shrange pod Kurjo vaſſ (1780 – OK-Pet, s. p., 31. 12. 1780)
- Kuja vas:
- Sa gradam in Kuja vaſſ (1772 – OK-Pet, pag. 164)

³⁴⁷ V nemškem delu razglaſa je na tem meſtu uſtreznica *Karlſtädtervortſtadt*.

³⁴⁸ Gl. prejšnjo opombo.

³⁴⁹ Fabjančič, Nekaj o ljubljanskih uličnih imenih, str. 44.

³⁵⁰ Današnja Krojaška ulica.

³⁵¹ Pretežno kmečki del Šentpeterskega predmeſtja v smeri ſedanje Vidovdanske ceste (Valenčič, *Zgodovina*, str. 17 in 18).

³⁵² Gl. prejšnjo opombo.

³⁵³ Del tedanjega Karlovskega predmeſtja, na začetku Dolenjske ceste, za Karlovskim moſtom (Valenčič, *Zgodovina*, str. 18 in 45).

Lepi pot:³⁵⁴ Lepi pot, Lejpi pot, Lepa pot

Lepi pot:

- ex lepiga pota (1713 – MM-Pet, pag. 133)
- na lepem pottu (1744 – OK-Nik, fol. 43r), na Lepem poto (1748 – OK-Nik, fol. 79r), na leppem potti (1751 – OK-Nik, fol. 107r), na lepe pote (1752 – mestni urbar),³⁵⁵ na lepim pote (1787 – OK-Pet, s. p. 25. 2. 1787)

Lejpi pot:

- na Leipem poto (1769 – OK-Pet, pag. 6)

Lepa pot:

- ex lepa pot paroch. Civit. (1785 – OK-Pet, s. p., 29. 1. 1785)

Lingarjeva ulica:³⁵⁶ Lingova gasa, Lingovk(i)na gasa, Lingerjova gasa

Lingova gasa:

- vlingove gafse (1746 – OK-Nik, fol. 61r), ú lingove gafsi (1747 – OK-Nik, fol. 75r), ú Lingove gafse (1749 – OK-Nik, fol. 90r), ú lingovi gafsi (1749 – OK-Nik, fol. 94v), ú Lingove gafse (1751 – OK-Nik, fol. 112r), v=lingove gafse (1754 – OK-Nik, fol. 135r)

- in Lingovi Gafsi (1783 – OK-Pet, s. p., 6. 2. 1783)

Lingovkina/Lingovkna gasa:

- vlingoukini gafse (1746 – OK-Nik, fol. 61r), vlingoukne gafse (1746 – OK-Nik, fol. 64v)

Lingerjova gasa:

- Lingerjova gafsa (1787 – razglas)

Luža:³⁵⁷ Luža

- ex Lusha (1714 – MM-Pet, pag. 142)
- na Lufhe (1742 – ok, fol. 28r), na lushi (1747 – OK-Nik, fol. 67r)

Mesniška ulica:³⁵⁸ Mesniška gasa

- mēñiñhka gafsa (1787 – razglas)

³⁵⁴ Lepi pot v starem pomenu je obsegal del ceste od Rimske do nekdanje št. 11 na Tržaški cesti (Vrhovnik, *Trnovska župnija*, str. 271). Poznejši Lepi pot je bila z lipovim drevoredom zasajena poljska pot, ki je pred letom 1890 potekala nekako od izteka Rimske ceste v Tržaško na jug, proti Gradaščici; njegova sedanja smer je drugačna (Valenčič, *Zgodovina*, str. 17). Prim. tudi Mal, *Stara Ljubljana*, str. 189.

³⁵⁵ SI ZAL LJU 488, Mesto Ljubljana, rokopisne knjige, urbar mesta Ljubljane 1752–1756, fol. 105. Prim. Valenčič, *Zgodovina*, str. 21, op. 68.

³⁵⁶ Današnja Mačkova ulica (Valenčič, *Zgodovina*, str. 24).

³⁵⁷ Današnji Borštnikov trg, ime po nekdanjem ribniku (Valenčič, *Zgodovina*, str. 18; Mal, *Stara Ljubljana*, str. 189).

³⁵⁸ To ulico Valenčič po nemških virih imenuje Uličica proti mesnicam, postavlja jo »za škofijo, na prostoru današnjega Pogačarjevega trga«, in pravi, da »je vodila k mesarskim stojnicam za škofijskimi poslopji, na današnjem Adamič-Lundrovem nabrežju« (Valenčič, *Zgodovina*, str. 24). Bila je tesno povezana z Ribiško ulico, saj sta v razglasu o razdelitvi Ljubljane na župnije iz leta 1787 navedeni skupaj; po rokopisni predlogi za isti razglas sta imeli samo 6 hiš (NSAL, NSAL 2, ŠAL 2, fasc. 44, Regulacija župnij 1782–1785, Ljubljana 1784, s. d., Eintheilung deren Pfarren etc.). Mesniška je tekla vzdolž Ljubljance, Ribiška pa v drugo smer, od reke proti škofiji (gl. tudi pri Ribiški ulici).

Mestni trg:³⁵⁹ Plac

- netem Plazu, tukaie Vlubnani (1620–36 – prisega nadzornika žitne trgovine),³⁶⁰ na plazzo (1738 – OK-Nik, fol. 4r), na plazu (1738 – OK-Nik, fol. 4r), na plazi (1745 – OK-Nik, fol. 51r), na plaz (1758 – OK-Nik, fol. 174r), na plazu (1787 – razglas)

Mesto:³⁶¹ Mesto/Mestu, Mejsto

Mesto/Mestu:

- noter tu meſtu (1620 – prisega mestnega vratarja),³⁶² noter tu Meſtu ali uunkai Smeſta (1636–1656 – prisega vratarja pri Vodnih vratih)³⁶³
- tukei u Meſti (1740 – OK-Nik, fol. 17v), tukei u Meſtu (1742 – OK-Nik, fol. 28r)
- vmeſto (1741 – OK-Nik, fol. 25r), ú meſti (1743 – OK-Nik, fol. 38v), umeſti (1747 – OK-Nik, fol. 69v)

- Junei Meſta (1744 – OK-Nik, fol. 47r)

- is Meſta (1787 – razglas)

Mejsto/Mejstu:

- v´ meſtu inu pred meſtam (1787 – razglas)

Nemška ulica, gl. Križevniška ulica**Nova vas, predmestje:**³⁶⁴ Nova vas – gl. tudi Blatna vas

- ex suburbio Noua vaſs (1598 – KM-Nik, pag. 167)
- ex Nova vaſs (1740 – MM-Pet, pag. 306)

Nova vas, pod Gradom:³⁶⁵ Nova vas

- ex Nova vaſs sub Arce (1741 – MM-Pet, pag. 311)

Novi most, gl. Karlovški most**Novi svet:**³⁶⁶ Neuwelt, Najbelt, Novi svet

Neuwelt

- Na Neŷ Welt (1751 – OK-Nik, fol. 108r), na Neŷwelt³⁶⁷ (1753 – OK-Nik, fol. 122v)

Najbelt:

- in Naibelth (1780 – OK-Pet, s. p. 31. 7. 1780), in Naibelth vicinia^c S. Chriſtophori (1780 – OK-Pet, s. p., 21. 9. 1780)

Novi svet:

- novi ŷvet (1787 – razglas)

³⁵⁹ Toponim se lahko nanaša tudi na ulice, ki vodijo z Mestnega trga.

³⁶⁰ Golec, *Mestna prisežna besedila*, s. p., Ljubljana 1. del, LJU-4.

³⁶¹ Celoten obzidani del Ljubljane, prvotno samo območje med Trančo in frančiškanskim samostanom pri Poljanskih vratih (Kos, *Stara Ljubljana*, str. 35).

³⁶² Golec, *Mestna prisežna besedila*, s. p., Ljubljana 1. del, LJU-7.

³⁶³ Prav tam, LJU-9.

³⁶⁴ Gl. pri Blatni vasi. O njuni identičnosti: Mal, *Stara Ljubljana*, str. 189.

³⁶⁵ Neugotovljena lokacija pod Gradom, nekje med Poljanskim in Karlovškim predmestjem.

³⁶⁶ Del sedanje Gosposvetske ceste (Valenčič, *Zgodovina*, str. 26).

³⁶⁷ Zapisano v nemščini in v gotici, vendar s slovenskim predlogom.

Novi trg:³⁶⁸ Novi trg

- na novim tergo (1737 – OK-Nik, fol. 2r), na novem tergo (1738 – OK-Nik, fol. 5r), na novem Tergu (1747 – OK-Nik, fol. 71r), na Noven (sic!) tergo (1755 – OK-Nik, fol. 144v), na novimo Tergo parochiae Lab. (1770 – OK-Pet, pag. 71)
- Novi Terg (1787 – razglas)

Pasji brod:³⁶⁹ Pasji brod

- na pašsimu brodu (1753 – OK-Nik, fol. 131r)

Pri vodi:³⁷⁰ Per vodi

- v'je hiſhe per vodi doli do ſvętiga Petra (1787 – razglas)

Podgrad, Pod Gradom:³⁷¹ Podgrad, Pod Gradam
Podgrad:

- ex Podgradt (1751 – MM-Pet, pag. 25), ex Pod grad (1757 – MM-Pet, pag. 85), ex podgrada Vicin: Š: Petri (1758 – MM-Pet, pag. 94), ex Podgrada (1758 – MM-Pet, pag. 102)
- Pod Gradam:
- Pod Gradam (1751 – MM-Pet, pag. 96)

Poljane:³⁷² Polana, Polane, Palana

Polana:

- in Polana (1590 – KM-Nik, pag. 33), de Villa polana (1590 – KM-Nik, pag. 36), de Polana (1590 – KM-Nik, pag. 37)
- is Polane (1590 – KM-Nik, pag. 43), Iſ polanie (1597 – KM-Nik, pag. 154),
- na Polanni (1595 – KM-Nik, pag. 118), na polanej (1598 – KM-Nik, pag. 168), Na Polanie (1598 – KM-Nik, pag. 167)

Polane:

- na pollanah (1738 – OK-Nik, fol. 2v)
- s' Pollan suetiga Petra Farre (1752 – OK-Nik, fol. 116v)

Palane:

- na pallanah (1752 – OK-Nik, fol. 117r)

Poljansko predmestje: Predmestje Polane – gl. tudi Poljane

- Predmejſtje Pollane (1787 – razglas)

Predmestje:³⁷³ Forſtat, Forſtot

Forſtat:

- in Forſtatt (1592 – KM-Nik, pag. 66)
- na forſhtato (1737 – OK-Nik, fol. 1v), na forſhtati (1738 – OK-Nik, fol. 7r), na forſhtatu (1745 – OK-Nik, fol. 55r), na forſhtate (1738 – OK-Nik, fol. 12v), Na forſtatt (1757 – OK-Nik, fol. 168r), na Forſtate (1783 – OK-Pet, s. p., 18. 1. 1783), na forſtadt (1783 – OK-Pet, s. p., 7. 2. 1783)
- is forſhtata (1788 – OK-Pet, s. p., 29. 3. 1788)
- per S. Petro na forſtate (1756 – OK-Nik, fol. 155r)
- na forſhtati v Blatni vaſi (1758 – OK-Nik, fol. 178v)

Forſtot:

- na forſtote (1756 – OK-Nik, fol. 154r)

Predmestje Gradiſče: predmestje Gradiſe – gl. tudi Gradiſče

- Predmejſtje Gradiſhe (1787 – razglas)

Prule: Prule

- ex Prule (1723 – MM-Pet, pag. 50), ex Prul (1725 – MM-Pet, pag. 53), ex Prullach (1725 – MM-Pet, pag. 53)

Reber: Reber, Gasca

Reber:

- ex Rebru (1707 – OK-Pet, pag. 4), ex Reber in urbe (1712 – OK-Pet, pag. 63),
- vrebro (1737 – OK-Nik, fol. 2r), urebri (1738 – OK-Nik, fol. 7r), urebro (1738 – OK-Nik, fol. 7v), vrebri (1739 – OK-Nik, fol. 9v), v=rebro (1739 – OK-Nik, fol. 11r), u rebru (1742 – OK-Nik, fol. 30v), v' Rebre (1758 – OK-Nik, fol. 169r)
- per S: Floriani u rebri (1738 – OK; fol. 5r), per S: Flor: u rebro (1751 – OK-Nik, fol. 105v)
- ũ rebri pod S: Rosalio (1749 – OK-Nik, fol. 85v)
- ex vrbe in Rebru (1713 – OK-Pet, pag. 69), in Reb-ro (1757 – OK-Pet, pag. 80)

Gasca:

- Gaſza (1787 – razglas)³⁷⁴

Ribiška ulica (uličica):³⁷⁵ Ribška gasa

³⁷³ Območje onstran Špitalskega mostu in Ljubljane do Sv. Petra, o čemer med drugim pričajo omembe Blatne vasi in Šentpetra kot njegovih delov. – To območje se od 15. stoletja kot edini del Ljubljane zunaj obzidja imenuje predmestje (Kos, *Srednjeveška Ljubljana*, str. 52). Druga predmestja so praviloma imenovana samo z imenom (Poljane, Krakovo, Trnovo, Gradiſče itd.). Gl. tudi opombo pri Šentjanžu/Šentjanskem predmestju.

³⁷⁴ V nemški različici razglasa: *Nabrenſteiggaffe*. S tem nemškim imenom je Reber dokumentirana že sredi 16. stoletja (Valenčič, *Zgodovina*, str. 14 in 26–27).

³⁷⁵ Glede na skupno navedbo Ribške in Mesniške gase je Valenčič ugotavljal, da je bil ribji trg tedaj v bližini mesnih stojnic (Valenčič, *Zgodovina*, str. 28), pri obravnavi seznama ulic, hiš in hišnih lastnikov iz leta 1782 pa je zapisal, da je bila Ribška uličica (Fischergassel) med semeniščem in nekdanjim frančiškanskim samostanom (prav tam, str. 24), tj. na zahodnem

³⁶⁸ Lahko tudi širše območje, celotna četrt Novi trg, eden od treh obzidanih delov srednjeveškega mesta (prim. Kos, *Srednjeveška Ljubljana*, str. 7 in 34). Gl. primer Merzenheimove hiše na str. 322.

³⁶⁹ Pot na Pasji Brod se je do leta 1923 nekaj časa imenovala današnja Gerbičeva ulica, ki je vodila proti kopališču Pasji brod (Valenčič, *Zgodovina*, str. 130 in 158).

³⁷⁰ Ulica »per vodi« je bilo območje poznejšega Sv. Petra nasipa, zdajšnjega Petkovškovega nabrežja, kjer so hiše med današnjim Prešernovim trgom in Resljevo cesto segale do reke (Suhadolnik, *Šentpetrsko predmestje*, str. 288). Nemška različica v razglasu iz leta 1787 se glasi *Wassergaſſel*.

³⁷¹ Okoliš Pod Gradom je obsegal današnjo Streliško ulico, Lončarsko stezo in Strmi pot (Valenčič, *Zgodovina*, str. 26).

³⁷² Toponim vključuje Zgornje in Spodnje Poljane.

- Ribfška [...] gaſsa (1787 – razglas)

Rožna ulica: Rozina/Rožina gasa, Rožna gasa, Rožena gasa

Rozina/Rožina gasa:

- V rošini gaſsi (1592 – KM-Nik, pag. 65)

Rožna gasa:

- urofhne gaſse (1737 – OK-Nik, fol. 1v), u roshne gaſse (1738 – OK-Nik, fol. 5v), urofhni gaſse (1739 – OK-Nik, fol. 12r), v=rofhne gaſse (1740 – OK-Nik, fol. 15r), u roshni gaſsi (1714 – OK-Nik, fol. 22r), v' Roſhne gaſse (1749 – OK-Nik, fol. 92v), v Roſhni Gaſsi (1757 – OK-Nik, fol. 163v), v Roshne gaſsi (1758 – OK-Nik, fol. 178v)
 - konz rofhne gaſse (1738 – OK-Nik, fol. 3v)
 - is roshne gaſse Paroch. S. Jacobi in Civitate (1785 – OK-Pet, s. p., 3. 9. 1785)
 - Roſhna gaſſa (1787 – razglas)
- Rožena gasa:
- v' Roshene gaſse (1739 – OK-Nik, fol. 12r), v Roshene Gaſsi (1741 – OK-Nik, fol. 26v), u roshene gaſse (1755 – OK-Nik, fol. 148v)

Salendrova ulica: Salintegerjova gasa, Salentengarjova gasa, Salintagerjova gasa, Salintengerjova gasa, Salintagarjova gasa, Salintergorjova gasa, Salentigarjova gasa, Selenikarjova gasa, Erlanderjova gasa, Selenderjova gasa

Salintegerjova gasa:

- u ſalintegerioue gaſse (1738 – OK-Nik, fol. 5v)

Salentengarjova gasa:

- v: Salentengarjove gaſse (1742 – OK-Nik, fol. 30v)

Salintagerjova gasa:

- ſ Salintagerioue gaſsi (1746 – OK-Nik, fol. 60v)

Salintengerjova gasa:

- vſalintengerjoue gaſse (1746 – OK-Nik, fol. 62v)

Salintagarjova gasa:

- ſ Salintagarjove gaſsi (1747, OK-Nik, fol. 73v)

Salintengerjova gasa:

- V=Salintengarjove gaſse (1750 – OK-Nik, fol. 97v)

Salintergorjova gasa:

robu današnjega Vodnikovega trga. Zadnje ne drži. Ribiška (Ribška) in Mesniška ulica sta bili namreč fizično povezani, sicer ju razglas iz leta 1787 ne bi navajal skupaj. Med mesarskimi stojnicami vzhodno od Špitalskega mostu ter lokacijo ulice med semeniščem in frančiškanskim samostanom pa ni bilo nobene povezave in sta ležali precej vsaksebi. Še več, rokopisni dokument o razdelitvi Ljubljane na župnije, ki je rabil kot predloga za omenjeni razglas, pove, da sta imeli obe ulici skupaj le 6 hiš (NSAL, NSAL 2, SAL 2, fasc. 44, Regulacija župnij 1782–1785, Ljubljana 1784, s. d., Eintheilung deren Pfarren etc.). Ribiška ulica je bila lahko samo nadaljevanje Mesniške v drugo smer, proti jugu, od Ljubljance do škofijske palače. Takoj za njima je v obeh virih navedena Lingarjeva (Lingova) gasa, današnja Mačkova, ki je nadaljevanje Ribiške v smeri proti zahodu, od škofijske palače proti Špitalski, današnji Stritarjevi ulici. Gl. tudi op. 358 pri Mesniški ulici.

- ſ Salintergorjove gaſse (1752 – OK-Nik, fol. 114r)
- Salentigarjova gasa:
- v Sallentigarjove gaſse (1758 – OK-Nik, fol. 174v)
- Selenikarjova gasa:³⁷⁶
- v' Selenikarjove gaſse (1753 – fol. 125r), v' Selenikarjove Gaſse (1755 – fol. 151v)
- Erlanderjova gasa:
- s' Erlanderjovo gaſso (1787 – razglas)
- Selenderjova gasa:
- v ſelenderjovi gasi (konec 18. stol.)³⁷⁷

Slamna uličica:³⁷⁸ Gasa

- inu gaſso (1787 – razglas)

Spodnje Poljane:³⁷⁹ Spodne Polane, Spudne Polane

Spodne Polane:

- na Spodnih Pollanah (1737 – OK-Nik, fol. 1v), na Spodnih Pollanah (1741 – OK-Nik, fol. 25v)

Spudne Polane:

- na spudnih pollanah (1740 – OK-Nik, fol. 16r)

Stari trg:³⁸⁰ Stari trg, Stare trg

Stari trg:

- de Starigaterch de Glubiana (1345 – listina)³⁸¹
 - na ſtarem tergo (1737 – OK-Nik, fol. 1r), na ſtarem tergu (1738 – OK-Nik, fol. 4v), na ſtarem tergo (1745 – OK-Nik, fol. 54v), na ſtarem terg (1744 – OK. fol. 49r), na ſtarmo tergo (1757 – OK-Nik, fol. 162v), naſtarem tergo (1752 – OK-Nik, fol. 114v)
 - prute ſtarem tergo (1750 – OK-Nik, fol. 99r)
 - Stari Terg (1787 – razglas)
- Stare trg:
- ex Stareterch (1715 – MM-Pet, pag. 158)

³⁷⁶ Vse tri pojavitve te oblike v dveh oklicih so delo istega zapisa-
sovalca Simona Reicha, ki je duhovniško službo v Ljubljani
nastopil šele leta 1752. Pravilnost lociranja imena v Salen-
drovo ulico potrjujeta navedbi v oklicu iz leta 1755, da sta bili
oklicani osebi v službi pri »gnadljivem« gosposu pl. Stember-
gu; gre za Franca Antona pl. Steinberga, lastnika hiše v tej
ulici, danes Salendrova 6 (Suhadolnik in Anžič, *Novi trg*, str.
28–29, 134).

³⁷⁷ Vrhovnik, Slovenska imena, str. 116.

³⁷⁸ Ulica, v nemški različici razglasa iz leta 1787 imenovana
Strohgaſſel, po Valenčiču najbrž ni imela slovenskega imena
(Valenčič, *Zgodovina*, str. 26), lahko pa bi bilo tudi pomotoma
izpuščeno, tako da je ostala samo »gasa«.

³⁷⁹ Za razliko od Zgornjih Poljan, ki so imele v starejši dobi
predmetni značaj in so ležale od današnjega Krekovega trga
do Ambroževega trga, so bile Spodnje Poljane vzhodno od
tod še kmečko naselje (Kos, *Srednjeveška Ljubljana*, str. 58;
Valenčič, *Zgodovina*, str. 9).

³⁸⁰ Lahko tudi širše območje od današnjega Starega trga, eden
od treh obzidanih delov srednjeveškega mesta (Kos, *Sred-
njeveška Ljubljana*, str. 7). V tem pomenu pri prvi slovenski
omembi toponima v 14. stoletju.

³⁸¹ Kosi et al., *Historična topografija Kranjske*, str. 789; *Gradivo za
zgodovino Ljubljane V*, V/71.

Šentjanž, Šentjanško predmestje:³⁸² S. Janž

- od S. Jansha (1591 – KM-Nik, pag. 53)
- per S. Janschi (1593 – KM-Nik, pag. 76)

Šentpeter, Šentpetersko predmestje:³⁸³ S. Peter,

S. Peter na forštate, Št. Petersku predmestje,
Šempetersku predmestje

S. Peter:

- od S. Petra (1591 – KM-Nik, pag. 52)
- S. Peter na forštate:
- per S. Petro na forštate (1756 – OK-Nik, fol. 155r)
- Št. Petersku predmestje:
- St. Pētersku predmestje (1787 – razglas)
- Šempetersku predmestje:
- Shempētersku predmestje (1787 – razglas)

Školciaska/Školciaška gasa:³⁸⁴ Školciaska/

Školciaška gasa

- is Skolziaske gaſse (1785 – OK-Pet, s. p., 19. 1. 1785)
- ū Schkolziaske gaſse (1785 – OK-Pet, s. p., 5. 11. 1785)

Šlosarska gasa – gl. Ključavničarska ulica**Špitalska ulica:**³⁸⁵ Špitavska gasa, Špetavska gasa,
Špitavža gasa

Špitavska gasa:

- ū Spitauske gasse (1738 – OK-Nik, fol. 3r), v:
Shpitaufke gaſse (1739 – OK-Nik, fol. 13r), ū
Spitauski gaſsi (1750 – OK-Nik, fol. 102r), v'
Shpitauski Gaſse (1752 – OK-Nik, fol. 120r)
- Shpitavska gaſsa (1787 – razglas)
- Špetavska gasa:
- u Shpetauske gaſse (1738 – OK-Nik, fol. 5r),
ushpetauske gaſſe (1738 – OK-Nik, fol. 5v),
vshpetaufke gaſse (1738 – OK-Nik, fol. 7r),
ushpetauski gaſse (1739 – OK-Nik, fol. 10r),
ushpetauske gaſsi (1739 – OK-Nik, fol. 10v), v:
shpetauske gaſse (1739 – OK-Nik, fol. 11r), u
shpetauski gaſsi (1742 – OK-Nik, fol. 28v)

Špitavža gasa:

- v' Spitaushe gaſse (1757 – OK-Nik, fol. 165r)

Špitalski most:³⁸⁶ Špitavski most, Špetavski most,
Must

Špitavski most:

- pred Shpitaufkem Moſtam (1737 – OK-Nik, fol. 2r), pred Shpitaufkim moſtam (1739 – OK-Nik, fol. 12v)
- Sunei Shpitaufkiga moſta (1753 – OK-Nik, fol. 126v)
- na Shpitaufkim moſto (1753 – OK-Nik, fol. 131r), na Shpitauskmo Mosto (1758 – OK-Nik, fol. 180r)

Špetavski most:

- pred shpet= moſtam (sic!)³⁸⁷ (1738 – OK-Nik, fol. 3v), pred Spetauskim moſtam (1743 – OK-Nik, fol. 37r), pred Spetauskem Moſtam (1744 – OK-Nik, fol. 45v)

Must:

- pod Muſtom v' Lublanizi (1588 – Trost)³⁸⁸
- pret Muſtam (1753 – OK-Nik, fol. 123r)³⁸⁹

Šušarski most – gl. Čevljarski most**Trata:**³⁹⁰ Trata

- na pollanah na Trattu (1740 – OK-Nik, fol. 14v),
na tratte Sunei PP: Franciscanarskeh vrat (1740 – OK-Nik, fol. 16r)

Trnovo: Trnovo, Trinuvo, Turnovo, Tronovo,
Tornovo, Trnovo, Trnovo, Trnovu

Trnov:

- is Ternou (1588 – KM-Nik, pag. 1)

Trnovo:

- de villa Ternouo (1590 – KM-Nik, pag. 37)
- na Ternouim (1595 – KM-Nik, pag. 112),
uternovim (1737 – OK-Nik, fol. 1r), vternovim

³⁸² Drugo ime za Predmestje, ki ga je dobilo po cerkvi sv. Janeza Krstnika, porušeni že sredi 16. stoletja (Kos, *Srednjeveška Ljubljana*, str. 52–53). Cerkev je stala na stičišču današnje Trubarjeve in Vidovdanske ulice (Höfler, *Gradivo*, str. 116). Po njej so od 15. do 18. stoletja imenovali »pri Šentjanžu« ali »Šentjanško predmestje« celotno predmestno območje proti Sv. Petru na vzhodu in proti severu, na zahodu pa vse do današnje Slovenske ceste (Kos, *Srednjeveška Ljubljana*, str. 52; prim. Valenčič, *Zgodovina*, str. 9 in 11).

³⁸³ Na (širšem) območju župnijske cerkve Sv. Petra (prim. Kos, *Srednjeveška Ljubljana*, str. 55–56). Ime je izpodrinilo prejšnje Šentjanž oziroma Šentjanško predmestje (gl. prejšnjo opombo).

³⁸⁴ Predhodnica današnje Dalmatinove ulice, imenovana po samostanu bosonogih avguštincev (diskalceatov), ki je stal med sedanjima Dalmatinovo in Tavčarjevo ulico (Valenčič, *Zgodovina*, str. 28).

³⁸⁵ Današnja Stritarjeva ulica (Valenčič, *Zgodovina*, str. 9).

³⁸⁶ Na mestu današnjega Tromostovja, imenovan tudi Spodnji most (Kos, *Srednjeveška Ljubljana*, str. 23–34).

³⁸⁷ Zapisano v dveh vrsticah, zato deljeno in okrajšano.

³⁸⁸ ZRC SAZU, ISJFR, Lastnoimenska kartoteka, geslo Ljubljana, Ena lepa inu pridna prediga 1588, 116. – Trost omenja most v zvezi z očitki Primožu Trubarju, da je v Ljublanici pod njim krščeval otroke. Glede na neposredno bližino špitalske cerkve sv. Elizabete, središča ljubljanske in kranjske protestantske cerkve, je gotovo mišljen ta most, imenovan tudi Spodnji most, in ne Čevljarski ali Zgornji most.

³⁸⁹ Kateri most je mišljen, je ugotovljivo s pomočjo drugih podatkov v oklicu. Na tej lokaciji je pri »zlahtnem gospodu« Kappusu stanovala Mica, hči Anžeta Dimca, oklicana 21. januarja 1753 (fol. 123r). Vse kaže, da do poroke ni prišlo, saj ni vpisana ne v poročni matici stolne ne šentpeterske župnije (NSAL, ŽA Ljubljana – Sv. Nikolaj, P 1745–1770, pag. 111–116; ŽA Ljubljana – Sv. Peter, P 1745–1763, pag. 87–96). Mica Dimic je ostala v dotedanji službi in je ob ljudskem štetju naslednjega leta 1754 navedena kot 33-letna služkinja pri družini doktorja obojega prava Antona Kappusa v Kappusovi hiši v predmestju, nedaleč od Špitalskega mostu (Šturm (ur.), *Ljubljanske družine*, str. 137).

³⁹⁰ Glede na omembo Franciskanskih vrat očitno v njihovi bližini, na Zgornjih Poljanah.

(1737 – OK-Nik, fol. 1v), u Ternovem (1738 – OK-Nik, fol. 2v), ú Ternouge (1742 – OK-Nik, fol. 28v), v' Ternovem (1752 – OK-Nik, fol. 118r), úternoum (1757 – OK-Nik, fol. 165v)

• is Ternouiga (1593 – KM-Nik, pag. 85), de Sternouiga (1596 – KM-Nik, pag. 140), is Ternoviga (1742 – OK-Nik, fol. 28v), sternoviga (1752 – OK-Nik, fol. 116r)

• *Crainerisch* Tèrnovo *benamset* (Valvasor XI, str. 667)

Trinuvo:

• de strinuiga (1595 – KM-Nik, pag. 106)

Turnovo:

• ex ſturnoviga (1595 – KM-Nik, pag. 110),

Tronovo:

• de loco is Stronouiga (1595 – KM-Nik, pag. 129)

Tornovo:

• is Tornouiga (1599 – KM-Nik, pag. 196)

Trnavo:

• v ternauum (1749 – OK-Nik, fol. 92r), v' ternaum (1749 – OK-Nik, fol. 92r)

Trnovu:

• Ternovu (1787 – razglas)

• Fara ſvętiga Jannefa v' Ternovim (1787 – razglas)

ulica pri klarisah/za klarisami:³⁹¹ gasa od starih nun, gasa za starimi nunami

gasa od starih nun:

• od ſtareh Nun u Gafse (1738 – OK-Nik, fol. 5r), od ſtareh Nun dolli ú gafsi (1747 – OK-Nik, fol. 75r)

gasa za staremi nunami:

• ú gafse sa ſtaremi Nunami (1743 – OK-Nik, fol. 35r)

ulica pri uršulinkah:³⁹² gasa od novih nun

• od Noveh Nun u gafse (1740 – OK-Nik, fol. 18r)

ulica proti Novemu trgu:³⁹³ gasa prute novem trgo

• vgaſse prute novem tergo (1753 – OK-Nik, fol. 130v)

ulica z Mestnega trga:³⁹⁴ iz Placa v gasi

• is plaza u gafsi (1741 – OK-Nik, fol. 22r)

ulica za Škofijo:³⁹⁵ za škofijo v gasi

• Sa Skoffio u gafsi (1740 – OK-Nik, fol. 15r)

Ulica Sv. Florijana:³⁹⁶ Svetiga Florjana gasa

• Svętiga Florjava (sic!) gafsa (1787 – razglas)

Ulica Sv. Nikolaja:³⁹⁷ Sniklavška gasa

• S' Niklavška gafsa (1787 – razglas)

Ulica Sv. Jakoba:³⁹⁸ Svetiga Jakoba gasa

Svętiga Jakoba Gafsa (1787 – razglas)

uličica proti Grajskemu hribu:³⁹⁹ gasca pruti grajskimu hribu

• Gafza pruti grajskimu hribu (1787 – razglas)

uličica proti Ljubljani:⁴⁰⁰ gasca, katera od pamastra Pragerja k Lublanci pele⁴⁰¹

• do gafze, katęra od Pamastra Pragerja k' Lublanzi peęle (1787 – razglas)

Velika cesta:⁴⁰² Velka cesta – gl. tudi Cesta

• vęłka zęęsta (1787 – razglas)

Vicedomska ulica:⁴⁰³ Fištamska gasa, Fištanska gasa – gl. tudi Gosposka ulica
Fištamska gasa:

³⁹⁴ Ena od uličic, ki vodijo z Mestnega trga. – Oklicanca, ki sta leta 1741 oba živel v tej ulici – trgovec Raimund Raimundi in Marija Elizabeta, vdova trgovca Jurija Erazma Weissa –, nista dokumentirana niti v mestnih davčnih knjigah in urbarjih (Suhadolnik in Anžič, *Mestni trg*) niti v popisu prebivalstva leta 1754 (Šturm (ur.), *Ljubljanske družine*).

³⁹⁵ Verjetno današnja Dolničarjeva ulica, lahko tudi nekdanji Lingarjeva (današnja Mačkova) ali Ribiška. Jurij Kramar, leta 1740 že pokojni oče neveste Mice Kramer, ki je živel v tej ulici, ni znan iz mestnih davčnih knjig in urbarjev (Suhadolnik in Anžič, *Mestni trg*).

³⁹⁶ Pozneje Florijanska ulica, danes Gornji trg (Valenčič, *Zgodovina*, str. 22 in 227).

³⁹⁷ Ulica pred stolno cerkvijo Sv. Nikolaja, v razglasu iz leta 1787 z nemškim imenom *Domgasse*, danes Ciril-Metodov trg (Valenčič, *Zgodovina*, str. 26, 62 in 227).

³⁹⁸ Nekdanja ulica na prostoru poznejšega trga Sv. Jakoba, ki je nastal po letu 1774, po požaru in porušenju jezuitskega kolegija (Valenčič, *Zgodovina*, str. 24), danes Levstikov trg.

³⁹⁹ Danes Ulica na Grad, za cerkvijo sv. Florijana proti Grajskemu hribu. Ulični seznam iz leta 1877 ima novo ime Ulice (sic!) na grad in staro ime Drugi Reber (Valenčič, *Zgodovina*, str. 62), ki ga srečamo v seznamu iz leta 1848: Za sv. Florijanam ali drugi reber (prav tam, str. 43).

⁴⁰⁰ Danes uličica Za čreslom med Trubarjevo in Petkovškovim nabrežjem, poimenovana po usnjarski obrti (Valenčič, *Zgodovina*, str. 67).

⁴⁰¹ Stavbenik Lovrenc Prager je bil lastnik hiše na sedanji Trubarjevi cesti št. 14 (Suhadolnik, *Šentpetrsko predmestje*, str. 197), na vogalu ulice Za čreslom.

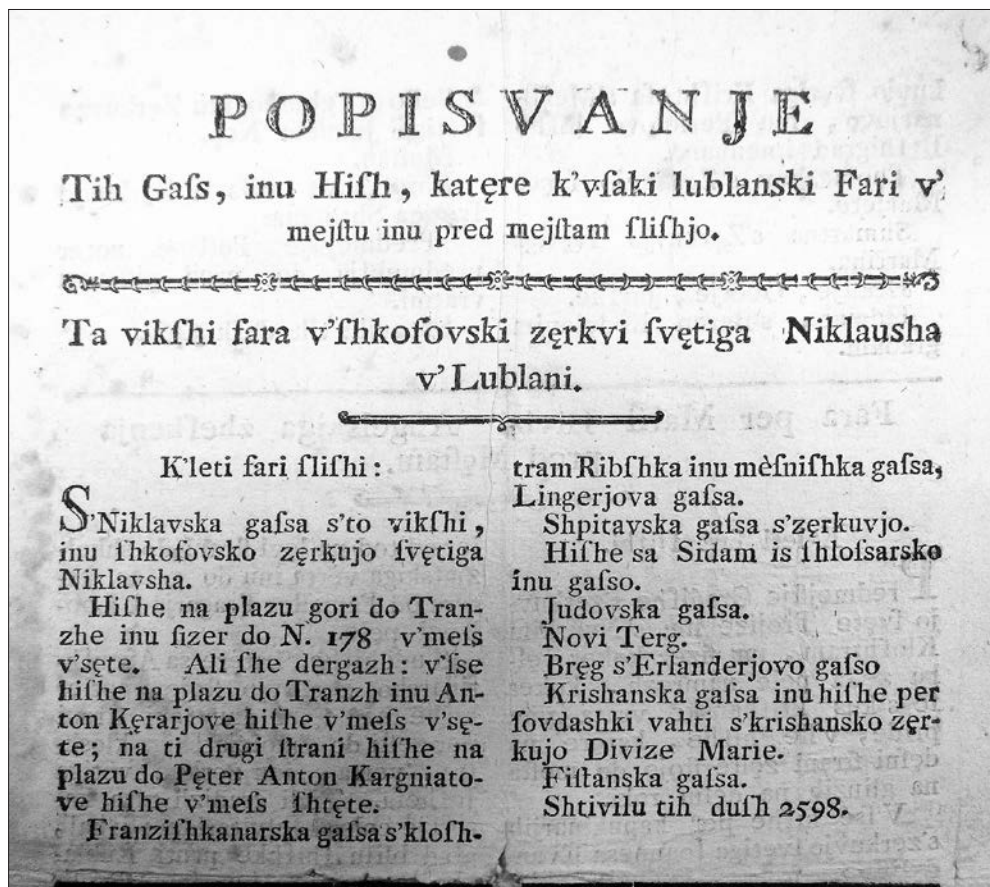
⁴⁰² Rimska cesta (Valenčič, *Zgodovina*, str. 28).

⁴⁰³ Današnja Gosposka ulica (do Novega trga), kar je bilo že v 18. stoletju njeno drugo ime (Valenčič, *Zgodovina*, str. 26 in 28).

³⁹¹ Na območju nekdanjega samostana klaris, ki je stal na vogalu Cankarjeve in Slovenske ceste, na lokaciji sedanjega poslopja Banke Slovenije (Höfler, *Gradivo*, str. 117). Ni gotovo, ali gre za eno ulico ali dve in za kateri.

³⁹² Glede na omembo pristave v isti ulici (*u Landtschaubtmanove perſtave od Noveh Nun u gafse iſt:*) v edini znani omembi ulice iz leta 1740 gre za uličico, ki je vodila proti zahodu vzdolž uršulinskega samostana in vrta ter je vrisana na Florijančičevem zemljevidu Ljubljane iz leta 1744 (Florijančič, *Deželopiſna karta*, list 3, danes Ulica Jospine Turnograjske).

³⁹³ Ena od ulic na območju mestnega predela Novi trg, prejkone Križevniška. Zdravnika dr. Sigmunda Jožefa Petermana, ki je ob poroki leta 1753 živel v tej ulici, ne najdemo ne med hišnimi posestniki (Suhadolnik in Anžič, *Novi trg*) ne v popisu prebivalstva leta 1754 (Šturm (ur.), *Ljubljanske družine*), je pa njegova vdova Ana Marija Terezija od okoli leta 1778 imela hišo v Križevniški ulici, danes h. št. 7, ki je bila do tedaj last baronov Mordaxov (Suhadolnik in Anžič, *Novi trg*, str. 115).

Začetek slovenskega dela razglasa o novi župnijski razdelitvi Ljubljane iz leta 1787 (SI ZAL LJU 489, Mesto Ljubljana, splošna mestna registratura, Reg. I, šk. 45, fasc. 33, fol. 314r).

- v fiftamske gafse (1741 – OK-Nik, fol. 24v)
- Fiftanska gasa:
- Fiftanska gafsa (1787 – razglas)

Za zidom:⁴⁰⁴ Za zidam, Za zidan

- Sa Sidam (1738 – OK-Nik, fol. 5Ar), Sasidam (1750 – OK-Nik, fol. 98v), Sidam (sic!) (1750 – OK-Nik, fol. 100r) Sa Sidan (sic!) (1754 – OK-Nik, fol. 131v), in Civitate Safidam (1772 – OK-Pet, pag. 197), Hifhe sa Sidan (1787 – razglas)

Zgornje Poljane:⁴⁰⁵ Gorne Polane

- na gornih Polanah (1782 – OK-Pet, s. p., 27. 9. 1782)

Žabjak:⁴⁰⁶ Žebjek, Žabjek, Žabjak, Žajbjek

Žebjek:

- Schebieck (1581 – knjiga mestnih izdatkov)⁴⁰⁷

Žabjek:

- Schabiekh (1581 – knjiga mestnih izdatkov),⁴⁰⁸ Shabjek (1787 – razglas)

- ex Schabiek (1709 – MM-Pet, pag. 106)

- na Jhabjeko (1737 – OK-Nik, fol. 1r), na Shabieku (1738 – OK-Nik, fol. 5Av), na Shabjeki (1740 – OK-Nik, fol. 15r), na Shabieke (1755 – OK-Nik, fol. 141r)

Žabjak:

- Schabiackh (1582 – knjiga mestnih izdatkov),⁴⁰⁹ in Schabiag Parochia^e Civit: (1780 – OK-Pet, s. p., 9. 11. 1780)

Žajbjek:

- ex Shaibiek (1730 – MM-Pet, pag. 78)

Židovska ulica: Judovska gasa, Judova gasa
Judovska gasa:

- u Judouske gafse (1738 – OK-Nik, fol. 6v), v:

⁴⁰⁴ Danes Cankarjevo nabrežje, ulica je dobila ime po mestnem obzidju, ki je potekalo od Čevljarskega do Špitalskega mosta, današnjega Tromostovja (Valenčič, *Zgodovina*, str. 15–16).

⁴⁰⁵ Območje od današnjega Krekovega trga do Ambroževega trga (Valenčič, *Zgodovina*, str. 9).

⁴⁰⁶ Iz obdobja 1581–1635 so vse omembe znane iz nemških virov, tu pa upoštevane samo prve tri (SI ZAL, LJU 488, Mesto Ljubljana, rokopisne knjige, imenska kartoteka k Cod. I in XIII, Ljubljana – Žabjek).

⁴⁰⁷ SI ZAL, LJU 488, Mesto Ljubljana, rokopisne knjige, imenska kartoteka k Cod. I in XIII, Ljubljana – Žabjek. Prim. Valenčič, *Zgodovina*, str. 19, op. 31).

⁴⁰⁸ Prav tam.

⁴⁰⁹ Prav tam.

Judoufke gaſse (1738 – OK-Nik, fol. 8r), u Judouski gaſsi (1739 – OK-Nik, fol. 11v), V=Judoufke gaſse (1740 – OK-Nik, fol. 18r), vJudoufke gaſse (1742 – OK-Nik, fol. 32v), vJudouski gaſsi (1787 – OK-Pet, s. p., 14. 9. 1787)

- is Judouske gaſse (1747 – OK-Nik, fol. 73v)
- Judovska gaſsa (1787 – razglas)

Judova gasa:

- u Judovi gaſse (1739 – OK-Nik, fol. 13v), u judove gaſse (1740 – OK-Nik, fol. 15v), u Judovi gaſsi (1740 – OK-Nik, fol. 20r), v: Judove gaſse (1748 – OK-Nik, fol. 80v), vJudove gaſse (1750 – OK-Nik, fol. 103v), v: Judovi gaſse (1751 – OK-Nik, fol. 111v)

- konz Judova^e gaſse (1754 – OK-Nik, fol. 132v)

5. SVETNE JAVNE ZGRADBE

Balovž, gl. Igrišče

cesarski ali dvorni špital:⁴¹⁰ cesarski špital, casarski špital, cesarski špetal

cesarski špital:

- uzeſarſkim Shpitallo (1738 – OK-Nik, fol. 6r), v Ceſsarkim (sic!) Shpittalo (1738 – OK-Nik, fol. 38v), ú Ceſsarskim Spittalu (1747 – OK-Nik, fol. 71v)

casarski špital:

- v: Caſsarskim Shpitallo (1739 – OK-Nik, fol. 12v)

cesarski špetal:

- vca^eſsarskem Shpetallo (1742 – OK-Nik, fol. 30r), v: Ca^eſsarskim Shpetallo (1745 – OK-Nik, fol. 63v)

deželna hiša (Lontovž):⁴¹¹ Lontovž, Londhaus, Lontavž, Lantaus

Lontovž:

- u Londtoushe (1738 – OK-Nik, fol. 4r), v Lontoufhe (1740 – OK-Nik, fol. 21v), vlontoufhe (1740 – OK-Nik, fol. 21v), v Lontoufho (1759 – OK-Nik, fol. 184r)
- per Lontoufhe (1748 – OK-Nik, fol. 76Ar)
- pred Londtousham (1743 – OK-Nik, fol. 35v), pred Lontousham (1744 – OK-Nik, fol. 43v)

Londhaus:

- pred Londthausam (1747 – OK-Nik, fol. 71r)

Lontavž:

- pred Lontausham (1748 – OK-Nik, fol. 78r)

Lantaus:

- blisu Landtaufa (1749 – OK-Nik, fol. 90v)

Igrišče (Balovž):⁴¹² polovž

- pret Polousam (1755 – OK-Nik, fol. 147v)
- sa pollousam (1756 – OK-Nik, fol. 176v)
- v Gradiſho v Polouso (1758 – OK-Nik, fol. 179r)
- ex sa Polousham jub N°. 71 parochia^e B. V. M. annunciate (1787 – OK-Pet, s. p., 6. 2. 1787)

Kamaun, Komun – gl. Tranča

kasarma, kasarna – gl. vojašnica

kruhna kamra, krušna kamra – gl. mestna kruharna

lazaret pri Sv. Petru:⁴¹³ lazaret, lazeret

lazaret:

- ex Lasareth (1696 – MM-Pet, pag. 36)
- de Lazaretho (1703 – MM-Pet, pag. 66)

lazeret:

- ex Lazereth (1696 – MM-Pet, pag. 37)

Lontovž gl. deželna hiša

mestna hiša (Rotovž):⁴¹⁴ Rotovž, Ratavž, Rotavž Rotovž:

- ú Rottousho (1744 – OK-Nik, fol. 51r)
- per Rotoushe (1757 – OK-Nik, fol. 164v)
- na plaz sraum Rotousha (1759 – OK-Nik, fol. 182v)

Ratavž:

- Sraun rathausha (1754 – OK-Nik, fol. 134v)

Rotavž:

- blisu Rotausha (1757 – OK-Nik, fol. 161v)

mestna kruharna:⁴¹⁵ hrušna kamra, krušna kamra, kruhna kamra

hrušna kamra:

- nad hrusna Kamra (1718 – OK-Pet, pag. 126)

krušna kamra:

- pod Kruschno Kamro (1715 – OK-Pet, pag. 89)
- na Kruſhne Camre (1737 – OK-Nik, fol. 1r)
- per: kruſhne kamre (1738 – OK-Nik, fol. 5Ar)
- pred kruſhno kamro (1739 – OK-Nik, fol. 11v)
- bliſo kruſhne Camre (1740 – OK-Nik, fol. 18r)
- Sraun krushne kamre (1743 – OK-Nik, fol. 38r)

kruhna kamra:

- od kruhne kamre zheſs (1743 – OK-Nik, fol. 39r)
- na kruhni kamri (1744 – OK-Nik, fol. 46v)

⁴¹⁰ Stavba na Vodnikovem trgu (Suhadolnik in Anžič, *Mestni trg*, str. 72–73).

⁴¹¹ Danes palača Slovenske akademije znanosti in umetnosti na Novem trgu (Suhadolnik in Anžič, *Novi trg*, str. 25–26 in 122–124).

⁴¹² Stanovsko zabavišče oziroma igralnica na mestu današnje Drame ob Igriški ulici, opuščeno po letu 1774 s preureditvijo redute, stavba porušena po potresu 1895 (Mal, *Stara Ljubljana*, str. 119).

⁴¹³ Na mestu poznejše šentpeterske vojašnice na današnjem Vrazovem trgu (Suhadolnik in Budna Kodrič, *Šentpetersko predmestje*, str. 105–106, 274–275 in 325).

⁴¹⁴ Danes Magistrat na Mestnem trgu 1 (Suhadolnik in Anžič, *Mestni trg*, str. 21–25).

⁴¹⁵ Stavba na Starem trgu 4 (Suhadolnik in Anžič, *Stari trg*, str. 15).

- pred kruhno kamro (1750 – OK-Nik, fol. 101r)
- blisu kruhne kamre (1740, OK fol. 19v)

meščanski špital:⁴¹⁶ burgarski špetal, purgerski špital, purgarski špital, mestni špital
burgarski špetal:

- uburgarskim Spettalu (1740 – OK-Nik, fol. 17r), ú burgarskim Shpetalu (1749 – OK-Nik, fol. 93v)
- purgerski špital:
- vpurgarskim Shpittallo (1749 – OK-Nik, fol. 84v)
- purgarski špital:
- v purgarskemo Spitalo (1755 – OK-Nik, fol. 148v), v' purgarskimo Spitallo (1755 – OK-Nik, fol. 140v),), v' purgarskim Spitalo (1755 – OK-Nik, fol. 141r), vpurgarskimo Spitalo (1755 – OK-Nik, fol. 148v)
- mestni špital:
- vmeftnim Spittallo (1745 – OK-Nik, fol. 52v)

Novo zidanje/zidajne – gl. Tranča

pošta:⁴¹⁷ pošta

- na pošhte (1738 – OK-Nik, fol. 6r), na poshti (1746 – OK-Nik, fol. 57v)

proviantna hiša na Poljanah pod Gradom:⁴¹⁸

proviont pod Gradam, proviant za Gradan, profiantarska hiša pod Gradam
proviont pod Gradam:

- na Proviontu pod gradam (1773 – OK-Pet, s. p., 23. 5. 1773)
- proviant za Gradan:
- na Provianth sa gradan (1784 – OK-Pet, s. p., 19. 1. 1784)
- profiantarska hiša pod Gradam:
- v profiantarski hishi pod gradam (1787 – OK-Pet, s. p., 14. 9. 1787), Podgradam v Profiantarski hišji (1787 – OK-Pet, s. p., 3. 12. 1787)

Rotovž gl. Mestna hiša

Stara šola (v meščanskem špitalu):⁴¹⁹ stara šula

⁴¹⁶ Na današnji Stritarjevi ulici na mestu Kresije, ukinjen leta 1811 (Höfler, *Gradiivo*, str. 119).

⁴¹⁷ Za ta čas neznana lokacija, pozneje se kot pošta omenja več hiš (prim. Suhadolnik in Anžič, *Kongresni trg*, str. 51).

⁴¹⁸ Vojaško oskrbovališče (skladišče za živež) in pekarna na Strelški ulici med letoma 1764 in 1787 (Suhadolnik in Budna Kodrič, *Poljansko predmestje*, str. 73, 215–216; Vrhovnik, Slovenska imena, str. 147).

⁴¹⁹ Omemba v oklicni knjigi leta 1742 staro šolo določno postavlja v Špitalsko ulico. Gre za mestno nemško šolo, ki je delovala v meščanskem špitalu, kar med drugim dokazuje učiteljevo bivanje v špitalski stavbi po ljudskem štetju iz leta 1754 (Šturm (ur.), *Ljubljanske družine*, str. 90) in oblastno poročilo o stanju trivialnih šol iz leta 1761, po katerem je bila prva od dveh ljubljanskih šol v meščanskem špitalu, druga pa na Zabjaku (SI AS 7, Deželno glavarstvo na Kranjskem, politični oddelek, šk. 75, Lit. T–4, vol. 1–2, Ausweis etc., 17. 9. 1761). O šoli v meščanskem špitalu v 17. in 18. stoletju gl. tudi: Gruden, Šola pri sv. Nikolaju, str. 7–8, 14 in 19.

- per ftari fhulle (1738 – OK-Nik, fol. 5Av), per ftare Shulle (1741 – OK-Nik, fol. 26v)
- pred ftaro shullo (1738 – OK-Nik, fol. 6r), u Shpetauski gałsi pred ftaro Shulo (1742 – OK-Nik, fol. 28v)
- blifu ftare Shulle (1740 – OK-Nik, fol. 19r), blifo ftare fhulle (1746 – OK-Nik, fol. 60v)
- Sraun ftare Shulle (1741 – OK-Nik, fol. 23r)

Tranča:⁴²⁰ Tranča, Dranča, Kamaun, Komun, Novo zidanje/zidajne

Tranča:

- ex Tranza (1715 – MM-Pet, pag. 160), penes Trantscha (1774 – OK-Pet, s. p., 23. 8. 1774)
- sraven tranzhe (1738 – OK-Nik, fol. 5r), Sraun Tranzhe (1741 – OK-Nik, fol. 23r)
- per tranzhe (1738 – OK-Nik, fol. 5Av), per Tranzhi (1748 – OK-Nik, fol. 77v)
- pred Tranzho (1739 – OK-Nik, fol. 9r)
- blifo tranzhe (1740 – OK-Nik, fol. 20v), blifu tranzhe (1741 – OK-Nik, fol. 26r)
- pod tranzho (1743 – OK-Nik, fol. 36r)
- gori do Tranzhe (1787 – razglas), do Tranzh (1787 – razglas),

Dranča:

- blifo dranzhe (1753 – OK-Nik, fol. 124v)

Kamaun:

- Pod Khamaunam (1611 – razglas)⁴²¹

Komun:

- pred Communam (1738 – OK-Nik, fol. 2v)

Novo zidanje:⁴²²

- blifo Noviga Sidania (1752 – OK-Nik, fol. 120v), blis noviga Sidanja (1758 – OK-Nik, fol. 172r),
- Novo zidajne:
- blisu noviga Sydaina (1756 – OK-Nik, fol. 160v)
- pret novem Sidainam (1753 – OK-Nik, fol. 127r)
- per novemo Sidaino (1755 – OK-Nik, fol. 146r)
- Sraven noviga Sidaina (1758 – OK-Nik, fol. 170r), sraum Noviga Sydaina (1759 – OK-Nik, fol. 185r)
- Novo zidanje al Tranča:
- od noviga sidanja al tranzhe (1787 – razglas)⁴²³

⁴²⁰ Leta 1788 porušena stavba s podhodom v ulici Pod Trančo na stičišču Starega in Mestnega trga. Ime Tranča prihaja od mestne ječe za najhujše hudodelce, ki je bila v nadstropju. Do leta 1494 je tu ali za stavbo stala stara mestna hiša (rotovž), od tod ime Komun, ime Novo zidanje pa očitno po nadomestni stavbi, ki je leta 1632 zamenjala prvotno Trančo. Suhadolnik in Anžič, *Stari trg*, str. 39–40; Kos, *Srednjeveška Ljubljana*, str. 11–13; Valenčič, *Zgodovina*, str. 15 in 30.

⁴²¹ V.[rhovec], Slovenski listič, str. 254. – Izvirnik danes ni v evidenci. Lokacijo je opredelil tudi Vrhovec: »Kamaun zvala se je Tranča«. Desetletje pozneje beremo v mestnih urbarjih 1620–23 »Vndter dem Comaun« (Fabjančič, Nekaj o ljubljanskih uličnih imenih, str. 45).

⁴²² Prim. dvojno poimenovanje v tiskanem seznamu ljubljanskih ulic iz leta 1787: »te hišje od noviga sidanja al tranzhe« (Valenčič, *Zgodovina*, str. 27).

⁴²³ V nemški različici razglasa: *vom Neugebäu*.

Vicedomski dvorec:⁴²⁴ Fištamija, Feštamija, Vicštamija, Purg, Purg(a), Purk(a), Purka
Fištamija:

- ufištamie (1739 – OK-Nik, fol. 9r), ú Fištamij (1742 – OK-Nik, fol. 28v), v: Fištamije (1742 – OK-Nik, fol. 34r)
- pred fistamia (1738 – OK-Nik, fol. 5v), pred fištamio (1742 – OK-Nik, fol. 33v), pred fistamijo (1745 – OK-Nik, fol. 54v), pret Purko al Fistamio (1759 – OK-Nik, fol. 183r)
- blisu fistamie (1742 – OK-Nik, fol. 28r), blifo fištamije (1756 – OK-Nik, fol. 156r)
- sraven fištamie (1750 – OK-Nik, fol. 100r)

Feštamija:

- pred feštamie (1740 – OK-Nik, fol. 16r)
- ù Feštamije (1751 – OK-Nik, fol. 113v), ù festamije (1752 – OK-Nik, fol. 113v)

Vicštamija:

- pred vizštamio (1744 – OK-Nik, fol. 50v)

Purg:

- penes Purg in Civitatensis Parochiae (1773 – OK-Pet, ps. P., 22. 9. 1773)

Purg(a)/Purk(a):

- v: purg (1753 – OK-Nik, fol. 125v), v' Purke (1753 – OK-Nik, fol. 128v), v' Purge (1755 – OK-Nik, fol. 148v)

Purka:

- pret Purko al Fistamio (1759 – OK-Nik, fol. 183r)

vojašnica v Šentpetrskem predmestju:⁴²⁵ Kasarma, Kasarna

Kasarma:

- in Cařsarma (1743 – MM-Pet, pag. 323)

Kasarna:

- ex Cařsarna (1779 – MM-Pet, pag. 691)
- infra Kasarnam (1784 – OK-Pet, s. p., 4. 5. 1784)

6. CERKVENE ZGRADBE IN ZGRADBE V CERKVENI LASTI

avguštinska cerkev Marijinega Oznanjenja:⁴²⁶

avguštinarska cerkev

- sa Auguřhtinarsko zęrkuvjo (1787 – razglas)

avguštinski samostan:⁴²⁷ patri avguštinarji, patri

avguštinerji, črni menihi

patri avguštinarji:

- pred PP: Auguřtnarie (1740 – OK-Nik, fol. 15r), pret PP. Auguřtnari (1755 – OK-Nik, fol. 145v), pred P. P. Augustinarjeh (1758 – OK-Nik, fol. 172r), pred P. P. Augustinariam (1758 – OK-Nik, fol. 178r)

- Sa PP: Augustinarje (1744 – OK-Nik, fol. 49r),

- blifo PP: Augustinarjou (1753 – OK-Nik, fol. 122v), blisu PP. Augustinariou (1755 – OK-Nik, fol. 147r)

patri avguštinerji:

- Sa PP: Auguřtiner (1745 – OK-Nik, fol. 52v), Sa Pater Augustineriah (1753 – OK-Nik, fol. 126v)

črni menihi:

- Sa zhernemi Menihe (1738 – OK-Nik, fol. 5Ar), Sa zherne Menihe (1739 – OK-Nik, fol. 9v), Sa zhernemi Menihi (1739 – OK-Nik, fol. 14r), Sa zherni Menihi (1741 – OK; fol. 25r), Sa zhernimi menihi (1741 – OK-Nik, fol. 26v)

bratovska hiša – gl. hiša bratovščine sv. Rešnjega telesa

franciřkanski samostan:⁴²⁸ patri franciskanarji, patri franciskanerji, patri franciskajnarji, franciskani, klořter

patri franciskanarji:

- pred PP: franciřcanarie (1737 – OK-Nik, fol. 1r)
- blifso PP Franciřcanarjou (1740 – OK-Nik, fol. 19r)

patri franciskanerji:

- pret PP. Franciscanerie (1754 – OK-Nik, fol. 139r)

patri franciskajnarji:

- Sraum PP: Franziskainarjah (1759 – OK-Nik, fol. 184v)

franciskani:

- pred franciskanie (1741 – OK-Nik, fol. 24r)

klořter:

- Franzijhkanarska gařsa s'klořhtram (1787 – razglas)

hiša bratovščine sv. Rešnjega telesa:⁴²⁹ bratovska hiša

- Meshnar v' Bratouske hiřhe (1757 – OK-Nik, fol. 167r)

⁴²⁴ Deželnokneřji dvorec na mestu današnjega rektorata univerze na Kongresnem trgu, poruřen po potresu 1895, do leta 1747 sedeř vicedomskega urada za Kranjsko (Suhadolnik in Anřiř, *Novi trg*, str. 23–24).

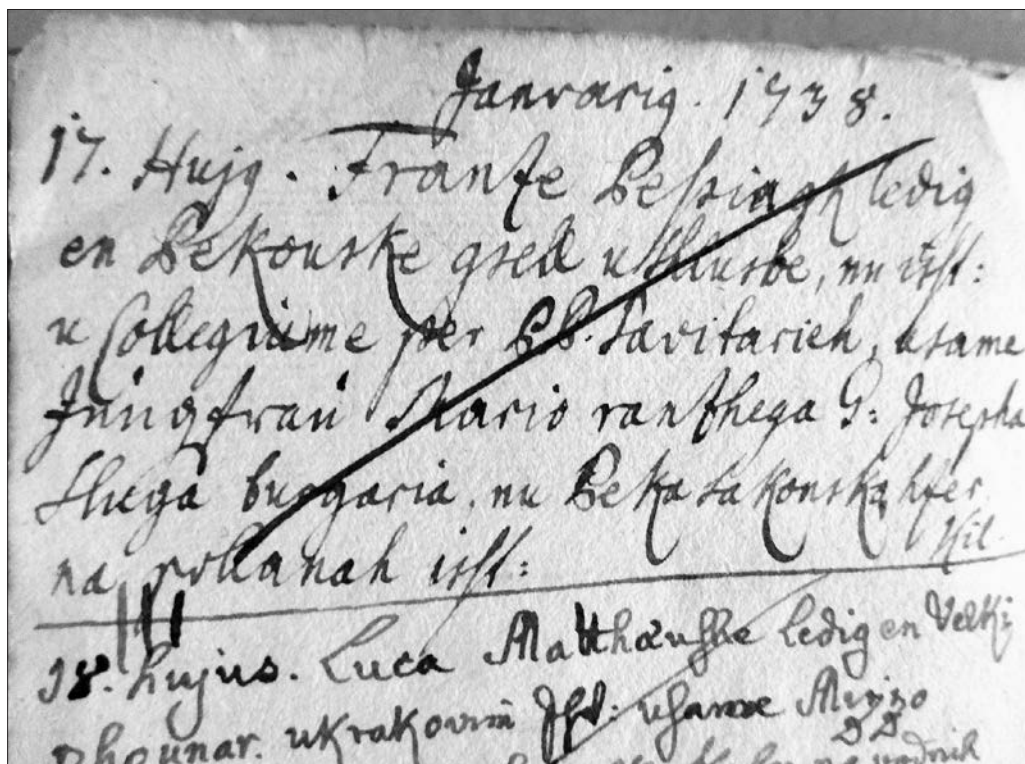
⁴²⁵ Neznana lokacija pred letom 1754, ko so t. i. novi lazaret preuredili v řentpetrsko vojařnico. Danes stavba medicinske fakultete na Vrazovem trgu (Suhadolnik in Budna Kodriř, *řentpetrsko predmestje*, str. 105–106 in 274–275).

⁴²⁶ Danařnja franciřkanska cerkev na Preřernovem trgu. Avguřtinska do razpusta samostana 1782, franciřkanska od 1784, župnijska od 1785 (Höfler, *Gradivo*, str. 116–117).

⁴²⁷ Danařnji franciřkanski samostan na Preřernovem trgu (gl. prejřnjo opombo).

⁴²⁸ Samostanska stavba na današnjem Vodnikovem trgu je bila po preselitvi franciřkanov v razpuřeni samostan avguřtincev eremitov (1784) v letih 1788–1790 prezidana v licej, ob potresu 1895 pořkodovana in v letih 1902–3 odstranjena, cerkev Marijinega Vnebovzetja pa poruřena že leta 1786 (Höfler, *Gradivo*, str. 121).

⁴²⁹ Bodisi oratorij sv. Rešnjega telesa na mestu današnjega stolnega župniřa na Ciril-Methodovem trgu bodisi kaka druga hiša stolne bratovščine sv. Rešnjega telesa, v kateri je stanoval meřnar. Meřnar iste bratovščine je namreř leto prej, 1756, v oklicni knjigi naveden kot stanujoř na Poljanah: *S. R. Telleřa bratouřbine Mesnar na Pollanah Ist.* (OK-Nik, fol. 158v). O bratovřcini in oratoriju gl. Lavriř, *Ljubljanske baročne bratovřbine*, str. 297–298.

Prva slovenska omemba ljubljanskega jezuitskega kolegija leta 1738 v slovenski oklicni knjigi stolne župnije Sv. Nikolaja (NŠAL, ŽA Ljubljana – Sv. Nikolaj, Razne knjige, šk. 30, oklicna knjiga 1737–1759, fol. 3v).

hiša Schillingove kuratne ustanove (beneficija) pri Sv. Petru:⁴³⁰ Stiftenga

- v Stiftenga (1783 – OK-Pet, s. p., 18. 1. 1783)

jezuitski kolegij:⁴³¹ (patri) zavitarji, patri jezuviti, patri jezuvitarji, patri jezvitariji, patri jezuitariji, patri jezuitariji

(patri) zavitarji:

- u Collegiume per P. P. Savitarieh (1738 – OK-Nik, fol. 3v), per PP: Savitarieh (1741 – OK-Nik, fol. 25v),
- pred PP: Savitarie (1739 – OK-Nik, fol. 10r), pred Savitarie (1739 – OK-Nik, fol. 14r),
- blisu PP. Savitariou (1745 – OK-Nik, fol. 63v) patri jezuviti:
- pred PP: Jesuvita^e (1740 – OK-Nik, fol. 18v) patri jezuvitarji:
- pred PP Jesuvitariam (1738 – OK-Nik, fol. 3r), pred PP: Jesuvitarje (1740 – OK-Nik, fol. 15r), pred PP: Jesuvitarije (1750 – OK-Nik, fol. 96v), pred P. P. Jesuvitarjeh (1758 – OK-Nik, fol. 172r)
- per P. P. Jesuvitarij u collegio (1745 – OK-Nik, fol. 54r), per P. P. Jesuvitarij (1754 – OK-Nik, fol. 54r)

- na starem terg bliso PP: Jesuvitarjou (1744 – OK-Nik, fol. 49r)

patri jezvitariji:

- pred PP: Jesvitarie (1747 – OK-Nik, fol. 73v)

patri jezuitariji:

- per PP. Jesuitarih (1746 – OK-Nik, fol. 58r), per PP. Jesuitariah v' Collegiume (1754 – OK-Nik, fol. 134v)

- pret PP. Jesuitare (1759 – OK-Nik, fol. 185v)

patri jezuitariji:

- pred PP: Jesuiterie (1754 – OK. fol. 134v), pret PP. Jesuiterie (1755 – OK-Nik, fol. 145v)

kapucinski samostan:⁴³² (patri) kapucinarji, (patri) kapucinerji, (patri) kopcinariji, kapucinarski kloster (patri) kapucinarji:

- Sa Capucinarie (1737 – OK-Nik, fol. 1v), Sa P.P. Capucinarje (1739 – OK-Nik, fol. 13r), Sa P. P. Capuzinarij (1745 – OK-Nik, fol. 54r), Sa Kapucinariam (1752 – OK-Nik, fol. 121r), sa P. P. Cappuzinariam (1758 – OK-Nik, fol. 180r), sa Capucinarjami paro: civit: (1784 – OK-Pet, s. p., 26. 6. 1784)
- bliso PP: Capucinarjou (1754 – OK-Nik, fol. 134v)

⁴³⁰ Suhadolnik in Budna Kodrič, *Šentpetrsko predmestje*, str. 256–257.

⁴³¹ Pri Sv. Jakobu na današnjem Levstikovem trgu, razpuščen z ukinitvijo jezuitskega reda leta 1773, naslednje leto pogorel v požaru in bil odstranjen (Höfler, *Gradivo*, str. 122).

⁴³² Na današnjem Kongresnem trgu na mestu parka Zvezda, razpuščen leta 1810 in do kongresa 1821 povsem porušen (Höfler, *Gradivo*, str. 117).

132r), blisu PP Capucinariou (1745 – OK-Nik, fol. 56r)

- pred: Capucinarie (1742 – OK-Nik, fol. 32r), pred PP: Capucinarje (1747 – OK-Nik, fol. 71v), pred Capucinarj (1753 – OK-Nik, fol. 122v), pred P. P. Kapucinarjih (1757 – OK-Nik, fol. 168r), pred P. P. Kappucinari (1758 – OK-Nik, fol. 178r)
 - per kapuzinarjih (1787 – razglas)
- (patri) kapucinerji:
- Sa Capucinerje (1745 – OK-Nik, fol. 55v), sapater Kapucinerie (1753 – OK-Nik, fol. 128v)
 - pret PP. Cappucinerie (1754 – OK-Nik, fol. 136r)
- (patri) kopcinarji:
- sa PP. Kopczinari (1757 – OK-Nik, fol. 162r), sa PP. Kopczinarje (1757 – OK-Nik, fol. 162v)
- kapucinarski kloster:
- s' kapuzinarskim Klosttram (1787 – razglas)

klariški samostan:⁴³³ gospe klarisarce, (te) stare nune

gospe klarisarce:

- pred GG: Clarijsarzami (1738 – OK-Nik, fol. 2v), pred Gospemi Clarijarzhi (1742 – OK-Nik, fol. 32v)
 - blifo GG: Clarijsarz (1738 – OK-Nik, fol. 8r), blifo GG: Clarijsarz v S. Petra farre (1755 – OK-Nik, fol. 150v), blisu Gospa Clarijsarz (1757 – OK-Nik, fol. 161v)
 - prute G: G: Clarijsarizam (1754 – OK-Nik, fol. 132r)
 - pret GG. Clarijsarze (1754 – OK-Nik, fol. 137r)
- (te) stare nune:
- pred ftaremi Nunami (1737 – OK-Nik, fol. 2r), pred ftarimi Nunnami (1745 – OK-Nik, fol. 52v),
 - blifu teh ftareh Nun (1740 – OK-Nik, fol. 20v), blifso ftareh Nunn (1745 – OK-Nik, fol. 56v)
 - preke ftašem Nunam (1742 – OK-Nik, fol. 29v)
 - prute ftašem Nunnam (1742 – OK-Nik, fol. 33r)
 - per starih Nunah (1757 – OK-Nik, fol. 162v)

Križanke (komenda križniškega oz. nemškega viteškega reda):⁴³⁴ Križenke, Križanke, Križanija, Križenija

Križenke:

- ukrižhenkeh (1737 – OK-Nik, fol. 2r), v: Križhenkeh (1741 – OK-Nik, fol. 22r), vkrižhenkeh (1742 – OK-Nik, fol. 34r), vkrišhenkih (1755 – OK-Nik, fol. 144r)
- pred Križhenki (1738 – OK-Nik, fol. 6v), pred Križhenke (1739 – OK-Nik, fol. 9v)

Križanke:

- vkrižhankeh (1743 – OK-Nik, fol. 40r)
- pred Križhanke (1744 – OK-Nik, fol. 44r)

⁴³³ Na lokaciji sedanega poslopja Banke Slovenije, na vogalu Cankarjeve in Slovenske ceste, razpuščen leta 1782 (Höfler, *Gradiivo*, str. 117).

⁴³⁴ Samostan križniškega reda v Križankah je bil ukinjen po drugi svetovni vojni (Höfler, *Gradiivo*, str. 121–122).

Križanija:

- vkrižhanie (1742 – OK-Nik, fol. 28r), vkrišhanije (1742 – OK-Nik, fol. 31v), ú Krishanie (1746 – OK-Nik, fol. 58r), u Krishanje (1746 – OK-Nik, fol. 60r), vkrižhanije (1753 – OK-Nik, fol. 122r), v' Krishanije (1753 – OK-Nik, fol. 128r)
 - pred Krishanio (1738 – OK-Nik, fol. 5r), pred Križhanijo (1750 – OK-Nik, fol. 96v)
 - blisu Krishanie (1744 – OK-Nik, fol. 48v), blisu Krishanje (1748 – OK-Nik, fol. 75v)
- Križenija:
- v Kriseni (1757 – OK-Nik, fol. 166r)
 - pred Križhenio (1752 – OK-Nik, fol. 129r)

križevniška cerkev Device Marije: križanska cerku Divice Marije

- s' krishansko zęrkujó Divize Marie (1787 – razglas)

Marijino Oznanjenje, cerkev in župnija:⁴³⁵ Devica

Marija angelskiga češenja, Annunciata B. V. M. na štengah, Divica Marija pred mostam

Devica Marija angelskiga češenja:

- Fara per Marii Divizi Angelskiga zhefhenja pred Meřtam (1787 – razglas)

Annunciata B. V. M. na štengah:

- parochia Annunciata^e B. V. M. na řtengah (1788 – OK-Pet, s.p., 1. 1. 1788)

Divica Marija pred mostam:

- fare divize Mariae pred mořtam (1789 – OK-Pet, s. p., 3. 10. 1789)

samostan bosonogih avguřtincev

(diskalceatov):⁴³⁶ patri diskalceati, patri diskalciaiti, řkolcjatski klořter

patri diskalceati:

- blifo PP. difcalceatou (1738 – OK-Nik, fol. 6v), blisu PP: Discalceatou (1738 – OK-Nik, fol. 7v), blisu PP: Discalceato (1750 – OK-Nik, fol. 102v), bliso Pater Discalceatov (1755 – OK-Nik, fol. 141v)

- prute PP: difcalceatam S: Petra farre (1742 – OK-Nik, fol. 31v)

- per PP: Difcalceatih (1745 – OK-Nik, fol. 49r)

patri diskalciaiti:

- Sa PP: Difcalciate (1743 – OK-Nik, fol. 41v)

řkolcjatski klořter:

- do řkolcjatřkiga kloshtra (1787 – razglas)

⁴³⁵ Nekdanja avguřtinska cerkev Marijinega Oznanjenja na današnjem Preřernovem trgu, od leta 1784 frančiřkanska in od 1785 řupnijska cerkev v upravi frančiřkanov (Höfler, *Gradiivo*, str. 116–117).

⁴³⁶ Na Ajdovřćini ob Slovenski cesti, med sedanjima Dalmatinovo in Tavčarjevo ulico, ukinjen leta 1784, nato deřelna bolniřnica, poslopje poruřeno po potresu 1895 (Höfler, *Gradiivo*, str. 118; Valenćić, *Zgodovina*, str. 28).

Štiški dvorec:⁴³⁷ Štiški hof, Šetiški hof
Štiški hof:

- v: Jhittihkim hoffo (1740 – OK-Nik, fol. 21r)
- Šetiški hof:
- vJhetishkem hoffo (1742 – OK-Nik, fol. 28v), ú
ShettiJhkim hoffu (1745 – OK-Nik, fol. 54v)

Sv. Elizabeta – gl. špitalska cerkev

Sv. Florijan, cerkev:⁴³⁸ Sveti Florjan, Šenflorjan
Sveti Florjan

- per S: Florianu (1738 – OK-Nik, fol. 2v), per S:
Floriani u rebri (1738 – OK-Nik, fol. 5r), per S:
Floriano (1738 – OK-Nik, fol. 7v)
- blisu S: Floriana (1740 – OK-Nik, fol. 17v), blifo
S: Floriana (1743 – OK-Nik, fol. 37r), blisu Suetiga
Floriana (1752 – OK-Nik, fol. 118r)
- nad S. Florianam (1754 – OK-Nik, fol. 133v)
- pret S. Florianam (1755 – OK-Nik, fol. 139r)
- Šraun S. Floriana (1756 – OK-Nik, fol. 156r)
- sa S. Florianam (1756 – OK-Nik, fol. 158v)⁴³⁹
- MeJhnar S. Floriana (1757 – OK-Nik, fol. 162v)
- Svętiga Florjava (sic!) gařsa s´ zęrkuvjo (1787 –
razglas)
- Šenflorjan:
- pret Šhn= Florianam (1754 – OK-Nik, fol. 134v)

Sv. Jakob, cerkev in župnija:⁴⁴⁰ fara svetiga Jakoba v
Lublani, Sveti Jakob

- Fara Jvetiga Jakoba v´ Lublani (1787 – razglas)
- pruti Jvętimu Jakobu (1787 – razglas)

Sv. Janez Evangelist, kapucinska cerkev:⁴⁴¹ sveti
Joanes Evangelist

- s´ zerkuvjo Jvętiga Joannesa Evangelifta, inu s´
kapuzinarskim Kľoftram (1787 – razglas)

Sv. Janez Krstnik, cerkev in župnija v Trnovem:⁴⁴²
Sveti Janez

- Fara Jvętiga Jannefa v´ Ternovim (1787 – razglas)

Sv. Jernej, cerkev v Spodnji Šiški⁴⁴³

⁴³⁷ Dvorec cistercijanskega samostana v Stični na današnjem
Levstikovem trgu, ob ukinitvi samostana leta 1784 prešęl na
verski sklad (Suhadolnik in Anžič, *Stari trg*, str. 20 in 168).

⁴³⁸ Na današnjem Gornjem trgu, podružnica stolne župnije Sv.
Nikolaja, od leta 1785 podružnica novoustanovljene župnije
Sv. Jakoba (Höfler, *Gradivo*, str. 119).

⁴³⁹ Po uličnem seznamu z nemškimi in slovenskimi imeni iz leta
1848 se je ulica, navedena med Florijansko (Sv. Florjana uli-
ce) in Rebrijo, imenovala Za sv. Florijanam ali drugi reber
(Valenčič, *Zgodovina*, str. 43).

⁴⁴⁰ Župnija s sedežem v nekdanji jezuitski cerkvi, ustanovljena
leta 1785 (Höfler, *Gradivo*, str. 122).

⁴⁴¹ Samostanska cerkev na današnjem Kongresnem trgu na me-
stu parka Zvezda, opuščena z ukinitvijo samostana 1810 in
do kongresa leta 1821 popolnoma porušena (Höfler, *Gradivo*,
str. 117).

⁴⁴² Od 1785 samostojna župnija, prej podružnica stolne župnije
Sv. Nikolaja (Höfler, *Gradivo*, str. 120).

⁴⁴³ Podružnica župnije Šentvid (Höfler, *Gradivo*, str. 110).

- Jpodna JhiJhka s´ zerkuvjo Jvetiga Jerneja (1787 –
razglas)

**Sv. Jožef, cerkev bosonogih avguštincev
(diskalceatov):**⁴⁴⁴ Sveti Jožef

- do [...] zerkve Jvętiga JofJhefa (1787 – razglas)

Sv. Jurij, kapela na Gradu:⁴⁴⁵ Sveti Jur(ij)

- Grad s dvema Zęrkvami Svętiga Jurja, inu Jvęte
Rofalię na hribu (1787 – razglas)

Sv. Krištof, cerkev za Bežigradom:⁴⁴⁶ Sveti Krištof

- per S: Chriřtopho (1742 – OK-Nik, fol. 31r)
- s´ Zęrkuvjo Jvętiga Kriřhtofa (1787 – razglas)

Sv. Nikolaj, stolnica: S. Miklavž, S. Meklavž,
Šmeklavž, Šemklavž, Šemeklavž, Šmiklavž,
Šemiklavž, Senklavž, Šenklavž, Šenmeklavž,
Šenmeklovž, Sveti Nikolaus, Šmaklavž, Šenmiklavž,
Šenmeklavž, Šenmeklovž, Sveti Niklavž

S. Miklavž:

- per S. *Miclaushu V= lublani* (1566 – Trubar)⁴⁴⁷

S. Meklavž:

- pred S: Meklausham (1739 – OK-Nik, fol. 8v),
Šmeklavž:

- pred Šmeklausham (1744 – OK; fol. 43r), pred
Šhmeklausham (1746 – OK-Nik, fol. 62v)

- ú Šmeklaushe (1744 – OK-Nik, fol. 44v)

- blifu S. Meklausha (1740 – OK-Nik, fol. 20r)

Šemklavž:

- v: Šemklaufho (1746 – OK-Nik, fol. 61r)

- Sa Šhemklausham (1745 – OK-Nik, fol. 55v)

- pred Šhemklausham (1744 – OK-Nik, fol. 43r)

- blifo Šhemklausha (1747 – OK-Nik, fol. 37r)

Šemeklavž:

- ù Šhe Meklaushe (1749 – OK-Nik, fol. 92r)

- blisu Šhemeklausha (1755 – OK-Nik, fol. 145v)

Šmiklavž:

- pred Šmiklausham (1750 – OK-Nik, fol. 180v)

Šemiklavž:

- v Šhemiklaushe (1755 – OK-Nik, fol. 147r)

Senklavž:

- Sa Senklausham (1742 – OK-Nik, fol. 30v)

Šenklavž:

- blifo Šhen=klaufha (1755 – OK-Nik, fol. 150v)

Sveti Nikolaus:

- Sa S: Nicolausam (1742 – OK-Nik, fol. 30v)

- pred S. Nicolausam (1748 – OK-Nik, fol. 81r)

- blifo S. Nicolausa (1755 – OK-Nik, fol. 148r)

⁴⁴⁴ Samostanska cerkev na Ajdovščini, po ukinitvi samostana
(1784) skupaj s samostanom prezidana v deželno bolnico,
porušeno po potresu 1895 (Höfler, *Gradivo*, str. 118).

⁴⁴⁵ Še obstoječa, zdaj obnovljena (Höfler, *Gradivo*, str. 120).

⁴⁴⁶ Podružnica župnije Sv. Petra, pri njej od 1779 mestno poko-
pališče, večkrat predelana stavba porušena leta 1958 (Höfler,
Gradivo, str. 113).

⁴⁴⁷ ZRC SAZU, ISJFR, Lastnoimenska kartoteka, geslo Ljub-
ljana, Trubar, Psalter 1566, bVIa.

- S: Nicolausa zerkue (1750 – OK-Nik, fol. 95v)
Šmaklavž:
- Sa Smaklausham (1748 – OK-Nik, fol. 75v)
Šenmiklavž:
- pret Shn Miklausham (1753 – OK-Nik, fol. 128r),
pred Shn=Miklausham (1753 – OK-Nik, fol. 128r),
pret Shen Miklausham (1755 – OK-Nik, fol. 141r)
Šenmeklavž:
- pred Shen Meklausham (1754 – OK-Nik, fol. 134v)
Šenmeklovž:
- pret Shen Mekloufham (1756 – OK-Nik, fol. 152r)
Sveti Niklavž:
- v'jhkofovski zerkvi fvetiga Niklausha v' Lublani (1787 – razglas)
- s' to vikfhi, inu jhkofovsko zerkujo fvetiga Niklavsha (1787 – razglas)

Sv. Peter, župnija, cerkev in predmestje: S. Peter, S. Petra fara/fara S. Petra, Svetiga Petra fara, fara Svetiga Petra pred mestam, fara S. Pjetra, Sveti Peter, Št. Peter

S. Peter:

- od S: Petra (1591 – KM-Nik, pag. 52)
S. Petra fara/fara S. Petra:
- S: Petra farre (1739 – OK-Nik, fol. 9r), fare S: petra (1754 – OK-Nik, fol. 131v)
- u S: Petra farri (1746 – OK-Nik, fol. 67r), vfarre S. Petra (1756 – OK-Nik, fol. 156r), v S: Petra farre (1743 – OK-Nik, fol. 37r)
Svetiga Petra fara:
- v=Suetiga Petra farre (1744 – OK-Nik, fol. 42v), v: Svetiga Petra farre (1744 – OK-Nik, fol. 45r)
- Suetiga Petra Farre (1752 – OK-Nik, fol. 118r)
fara Svetiga Petra pred mestam:
- Fara fvetiga Petra pred Mestam (1787 – razglas)
Sv. Pjetra fara:
- S: Pietra farre (1745 – OK-Nik, fol. 63v)
Sveti Peter:
- per Suetemo Petro v' faroushe (1750 – OK-Nik, fol. 150r)
- do fvetiga Petra (1787 – razglas)
Št. Peter [župnija]:
- karje pod St. Peter [...] flifhalu (1787 – razglas)

Sv. Rozalija, cerkev pod Gradom:⁴⁴⁸ Sveta Rozalija (na hribu)

- blifjo S: Rosalia^e (1744 – OK-Nik, fol. 49r)
- ù rebri pod S: Rosalio (1749 – OK-Nik, fol. 85v)
- Meshnar S. Rosalia^e (1758 – OK-Nik, fol. 179r)
- Grad s dvemi Zerkvami Svetiga Jurja, inu fvette Rofalię na hribu (1787 – razglas)

⁴⁴⁸ Podružnica stolne župnije Sv. Nikolaja pod Gradom, kratek čas od 1785 do porušenja naslednje leto podružnica novo-ustanovljene župnije Sv. Jakoba (Höfler, *Gradiivo*, str. 119; Lavrič, *Cerkev sv. Rozalije*, str. 237).

Sv. Trojica, uršulinska cerkev:⁴⁴⁹ Sveta Trojica

- s' zerkuvjo fвете Trojize inu s' Nunskim Kľofhtram (1787 – razglas)

škofjski dvorec: Škofija

- uskoffie (1738 – OK-Nik, fol. 6v), u Shkoffie (1740 – OK-Nik, fol. 17r), v: Shkoffije (1741 – OK-Nik, fol. 24r), vshkoffije (1742 – fol. 31r)
- pred skoffio (1739 – OK-Nik, fol. 11v), pret Shkoffio (1758 – OK-Nik, fol. 173r)⁴⁵⁰
- od shkoffie zhefs (1739 – OK-Nik, fol. 10r)
- srauen Skoffie (1755 – OK-Nik, fol. 140r), Sraum Shkoffie (1758 – OK-Nik, fol. 178v)
- blifjo Shkoffije (1756 – OK-Nik, fol. 154r), blisu Skoffije (1755 – OK-Nik, fol. 148v)
- Sa Skoffio (1740 – OK-Nik, fol. 15r)
- penes Skofiam (1784 – OK-Pet, s. p., 27. 5. 1784)

špitalska cerkev sv. Elizabete:⁴⁵¹ [špitavska] cerku

- Shpitavska gafsas s' zerkuvjo (1787 – razglas)

Štiftenga – gl. hiša Schillingove kuratne ustanove (beneficija) pri Sv. Petru

uršulinski samostan:⁴⁵² (te) nove nune, gospe uršlinarce, gospe uršulinarce (v kloštru), gospe uršelinarce, gospe uršulinerce, mlade gospe uršulinarce, nunski klošter (te) nove nune:

- pred temi Novemi Nunami (1738 – OK-Nik, fol. 2v), pred Novim nunami (1741 – OK-Nik, fol. 22v), pred novem Nunnami (1743 – OK-Nik, fol. 38r), pred novemi Nunami (1744 – OK-Nik, fol. 51r)
- blisu Noveh Nun (1738 – OK-Nik, fol. 5Ar), blisu teh Noveh Nun (1741 – OK-Nik, fol. 25v)
gospe uršlinarce:
- blifu GG: Vrfhlinarz (1740 – OK-Nik, fol. 15r)
gospe uršulinarce:
- per Gospeh Vrfshulinarzhah ù Cloftru (1751 – OK-Nik, fol. 112v)
- blifjo GG: Vrfulinarz (1751 – OK-Nik, fol. 109r), blisu GG: Vrfulinarz (1753 – OK-Nik, fol. 124r)
- pred GG: Vrfulinarzami (1744 – OK-Nik, fol. 45v), pred GG: Vrfulinarzame (1744 – OK-Nik, fol. 45v)
- per Gospeh Vrfshulinarzhah (1750 – OK-Nik, fol. 101v), per Gospeh Vrfshulinarzhah (1750 – OK-Nik, fol. 103v)
- pred G: Vrfulinarzami (1742 – OK-Nik, fol. 30r), pred Gospeh Vrfshulinarzhah (1747 – OK-Nik, fol. 69r), pred GGospeh (sic!) Vrfshulinarzhah (1747

⁴⁴⁹ Cerkev uršulinskega samostana na Kongresnem trgu.

⁴⁵⁰ Leta 1877 je bilo uvedeno uradno ulično ime Pred škofijo in odpravljeno leta 1952 (Valenčič, *Zgodovina*, str. 62 in 227).

⁴⁵¹ Nekdanja cerkev ob Špitalski, danes Stritarjevi ulici, na mestu Kresije, profanirana in prezidana leta 1831 (Höfler, *Gradiivo*, str. 119).

⁴⁵² Še delujoči samostan ob Slovenski cesti.

– OK-Nik, fol. 69v), pret GG. Vrfularze (1753 – OK-Nik, fol. 130v)

• prute GG: Vrfularzam (1755 – OK-Nik, fol. 151r)

• Sraven GG. Urfulinarzah (1757 – OK-Nik, fol. 164r), sraum Gospesh Vrsulinarzeh (1758 – OK-Nik, fol. 179r)

gospe uršelinarce:

• per Gospesh Vrsellinarzah (1746 – OK-Nik, fol. 65r)

gospe uršulinerce:

• blisu GG. Urfulinerz (1754 – OK-Nik, fol. 139r)

mlade gospe uršulinarce:

• sraum teh Mladeh Gospesh Vrfhulinarzeh (1757 – OK-Nik, fol. 169r)

nunski kloster:

• s'zèrkuvjo švete Trojize inu s'Nunskim Klošhtram (1787 – razglas)

župnišče pri Sv. Petru: farovž

• per Suetemo Petro v' faroushe (1750 – OK-Nik, fol. 150r)

7. ZASEBNE HIŠE IN DVORCI⁴⁵³

Abondijev dvorec (pristava) ob Tržaški cesti:⁴⁵⁴

Posovčov grad

• na Pofsouzovim gradu is Sunei Shrange (1786 – OK-Pet, s. p., 2. 6. 1786)

• do pofšovzhoviga grada (1787 – razglas)⁴⁵⁵

Amonova hiša v Rožni gasi: gospe Amonovke hiša

• v Roshne gafsi ranze gospe Amonouke Hifhe (1758 – OK-Nik, fol. 178v)

Antingarjeva hiša za avguštinci: Antingarjeva hiša

• sa PP. Augustinarie v G. Antingariove Hifhe (1758 – OK-Nik, fol. 175v)

Antonova hiša v Predmestju: Antonova hiša

• ex Suburbio Sub. No. 89 v Antonovi Hifhi (1787 – OK-Pet, s. p., 10. 2. 1787)

Auersperg – gl. Turjaški grofovski dvorec in Turjaški knežji dvorec

Baroniusova hiša na Cesti pred Križevniškimi

vrati: doktor Baroniusova hiša, Baroniesova hiša

doktor Baroniusova hiša:

• v Doctar Baroniusove Hifhe (1756 – OK-Nik, fol. 159r), v' Doctar Baroniufove Hifhe (1757 – OK-

Nik, fol. 161r), Sunei Krishanskeh urat v' Doctar Baroniufsove Hifhe (1757 – OK-Nik, fol. 165r)

Baroniesova hiša:

• na zheste Shlahtniga Gspuda v Baroniesove Hifhe (1757 – OK; fol., 168r)

Bebarjeva hiša pod Gradom: Bebarjeva hiša

• v Bebarjeve hishe pod Gradom (1784 – OK-Pet, s. p., 29. 12. 1784)

Blagajeva hiša na Starem trgu: graf Blagajova hiša

• vgraff Blagajjove Hifhe (1753 – OK-Nik, fol. 121v)

Brecljeva hiša: gospud Breclnova hiša

• v' gospud Brezel nove Hifhe (1758 – OK-Nik, fol. 178r)

Brezaričina hiša na Zgornjih Poljanah: Brežarčena hiša

• in Bresharzhene hishe in Super: Pölland (1773 – OK-Pet, s. p., 15. 5. 1773)

Bulovčeva hiša: Bulovčova hiša

• v Bulouzhove Hifhe (1757 – OK-Nik, fol. 167v)

Cargnatijska hiša na Mestnem trgu:⁴⁵⁶ Anton

Kargniatova hiša

• na plazu do Pēter Anton Kargniatove Hifhe (1787 – razglas)

Coppinjeve hiše za avguštinci: Copponive hiše

• Sa zhernemi Menihi u Copponiveh hishah (1739 – OK-Nik, fol. 14r)

Čadeževa hiša na Cesti: Čadežova hiša

• sunei Krishenskih na Zheste v Zhadeshove

Hifhe (1758 – OK-Nik, fol. 175r)

Čebulova hiša v Špitalski ulici: Čebulova hiša

• v Shpitauski gafsi v g: Zhebulove Hifhe (1758 – OK-Nik, fol. 178r)

Detelova hiša za patri avguštinci: Detelava hiša

• u Detelau Hifi retro P. P: Aug. (1782 – OK-Pet, s. p., 1. 2. 1782)

De Werthova hiša v Križevniški ulici: De Wertova hiša

• v' Krishanske Gafse v' de Werthove Hifhe (1758 – OK-Nik, fol. 169r)

Domicljeva hiša na Poljanah

• in Pelondt in in Domicelnovech Hifshah (1717 – OK-Pet, pag. 110)

Dudičeva hiša pred avguštinci:

• pred P: P: Augustinarie v G. Duditschove Hifhe (1758 – OK-Nik, fol. 178r)

Elefantenwirt:⁴⁵⁷ Elefantenvirt

• apud Elefanten Wirth in via regia (1783 – OK-Pet, s. p., 8. 7. 1783)

Engelshauserjeva hiša: graf Engelshauserjeva hiša

• u Graff Engelshauferiove hishe (1758 – OK-Nik, fol. 111r)

⁴⁵³ Razen za pomembnejše stavbe (dvorce) in nekatere specifične (gostilne) niso identificirane natančne lokacije, ampak je navedeno samo območje, kot je sporočeno v citiranem viru oziroma ugotovljeno iz drugih virov na podlagi lastništva.

⁴⁵⁴ Nekdanji dvorec v predmestju Gradišče pri tržaški mitnici, katerega lastnik je bil med letoma 1767 in 1794 odvetnik dr. Jožef Possaviz (Šmole, *Graščine*, str. 63; prim. Stopar, *Grajske stavbe*, str. 131). Šentpetrska oklicna knjiga ga leta 1769 določneje postavlja na Lepi pot: *apud Dnum Doctorem Pofsoviz na Leipem poto* (OK-Pet, pag. 6).

⁴⁵⁵ Nemška ustreznica v razglasu se glasi: *bis inklusive des Dokt. pofšovitzischen Schloßfel.*

⁴⁵⁶ Danes Stari trg 1 (Suhadolnik in Anžič, *Stari trg*, str. 137).

⁴⁵⁷ Gostišče Slon ob današnji Slovenski cesti (danes hotel Slon), po katerem je dobila ime Slonova ulica, prvič izpričana leta 1797 kot *Slonova gassa*, današnja Čopova ulica (Valenčič, *Zgodovina*, str. 28; Suhadolnik in Anžič, *Kongresni trg*, str. 75; prim. Staroslav, *Gostilne v stari Ljubljani*, str. 36).

Erberjeva hiša za kapucinskim vrtom: Erbarjova hiša

- Sa Capucinarskem Vertam u Erbarioure hishe (1739 – OK-Nik, fol. 10v)

Erbergova/Erberičina hiša na Cesti: Erberčena hiša

- na Cejste v' Erberzhene hifhe (1758 – OK-Nik, fol. 169v)

Erbergova/Erberičina hiša na Bregu: baron Erberčina hiša

- na Brego v' Baron Erberzhine hifhe (1756 – OK-Nik, fol. 160v)

Ettlova hiša na Starem trgu: Ettelnova hiša

- v Ettelnove hishe na Starem Tergo (1757 – OK-Nik, fol. 164r)

Franketova hiša pri Sv. Rozaliji: doktor Franketova hiša

- v Doctor Franketovi hishi sraun Svete Rosalie Parochiae Civitatis (1784 – OK-Pet, s. p., 24. 7. 1784)

Garzarolljeva hiša na Poljanah: Garzarolova hiša

- ex Polland sub N° 39 v Garzarolovi hifhe (1787 – OK-Pet, s. p., 13. 1. 1787)

Gladikova hiša za kapucini: Gladikova hiša

- Sa PP. Capucinerie v' Gladikove hifhe (1757 – OK-Nik, fol. 165r), v Gladikove Hifhe sa P. P. Cappucinarie (1757 – OK-Nik, fol. 167v)

Goldšmidova hiša Za zidom: Golčmedova hiša

- Sa Sidam v golzhmedove hishe (1757 – OK-Nik, fol. 162r)

Gradiškova hiša v Kravji dolini: Gradiškova hiša

- V Gradijlov Hifi in Kravja Dolina (1781 – OK-Pet, s. p., 26. 9. 1781)

Hannova hiša Za zidom: Honova hiša

- sa Sydam v' G. Honove hifhe (1752 – OK-Nik, fol. 120r), v' honove hishe sa Sidam (1759 – OK-Nik, fol. 181r)

Hirschenwirt:⁴⁵⁸ Hiršenvirt/Hiršenbirt

- per Hirshen Wirto (1757 – OK-Nik, fol. 167r)

Kajzarjeva hiša pred Škofijo (1758 – OK-Nik, fol. 178v): Kajzarjova hiša

- v Gospud Kaisharjove Hifhe pred Shkoffio

Kamrarjeva hiša na Žabjaku: Kamrarjova hiša

- na Schabieko v Kamrariove hifhe (1757 – OK-Nik, fol. 165r)

Kerrerjeva hiša na Mestnem trgu:⁴⁵⁹ Anton Kerarjova hiša

- na plazu do Tranzh inu Anton Kerarjove hifhe (1787 – razglas)

Kleplatova hiša na Poljanah: Kleplotova hiša

- v Kleplotove hishe in Poelland (1784 – OK-Pet, s. p., 29. 12. 1784)

Kmetovkina hiša na Zgornjih Poljanah:

Hmetovkena hiša

- ú Hmetoukene hishe in Sup: Pölland (1773 – OK-Pet, s. p., 23. 5. 1773)

Knajdllova hiša v župniji Sv. Petra: Knajdelnova hiša

- v' Knaidelnove hishe paroch. S. Petri (1785 – OK-Pet, s. p., 23. 7. 1785)

Knezova hiša na Starem trgu: Knezova hiša

- v Knesove hifhe na Starem Tergo (1757 – OK-Nik, fol. 160v)

Konarjeva hiša v Predmestju: Konarjova hiša

- in Konariove hifhi in Suburbio (1781 – OK-Pet, s. p., 22. 6. 1781)

Kontova hiša: Kontova hiša

- Sa menihe ú Kontove hishe (1785 – OK-Pet, sa. P., 4. 1. 1785)

Kopačeva hiša v Predmestju: Kopačova hiša

- v Koppatschove hishe in suburbio (1784 – OK-Pet, s. p., 4. 11. 1784)

Križanova hiša onstran Šušarskega mostu:

Križanova hiša

- zheft Jhuftarski mojt u Krishanove hishi (1755 – OK-Nik, fol. 48v)

Krznarske hiše pri bosonogih avguštincih:

Karznarske hiše

- apud Discalceatos ú Karsnarskich hischah (1715 – OK-Pet, pag. 89)

Kuharjeva hiša v Križevniški ulici: Kuharjova hiša

- v Krishenske Gafsi v Kuharjove Hifhe (1758 – OK-Nik, fol. 178v)

Kukova hiša na Mestnem trgu: Kukova hiša

- v G. Kukovi hifhe na plazu (1758 – OK-Nik, fol. 180r)

Kukova hiša na Poljanah: Kukova hiša

- in Polland ú Kukovi Hishe (1787 – OK-Pet, s. p., 3. 1. 1787)

Lahovše na Mestnem trgu:⁴⁶⁰ Lahovše (na Placu)

- na plazzo ulahoufhah (1737 – OK-Nik, fol. 1v), u=Lahoushe na plazu (1739 – OK-Nik, fol. 11r)
- vlahoufhe (1738 – OK-Nik, fol. 3v), ulahoufhe (1738 – OK-Nik, fol. 4v), u Lahoushe (1738 – OK-Nik, fol. 5Av), vlahousho (1742 – OK-Nik, fol. 34r), v Lahouse (1757 – OK-Nik, fol. 168v)

- na plazu bliso Lahousha (1753 – OK-Nik, fol. 127v)

- in Lachousche in Civitate Labacenfi (1773 – OK-Pet, s. p., 24. 4. 1773)

Laternarjeva hiša na Poljanah: Lahtirnarjova hiša, Laternarjova hiša

Lahtirnarjova hiša:

- ex Polland ú Lahtirnarjove hishe (1786 – OK-Pet, s. p., 17. 6. 1786)

⁴⁵⁸ Neidentificirana lokacija. Ne gre za gostilno »pri Jelenu« na začetku Resljeve ceste pri Zmajskem mostu, ki je dobila ime po lastniku Jalnu z začetka 19. stoletja, obstajala pa je vsaj že leta 1782 (Suhadolnik in Budna Kodrič, *Šentpetrsko predmestje*, str. 171–172; Staroslav, *Gostilne v stari Ljubljani*, str. 25).

⁴⁵⁹ Danes Stari trg 2 (Suhadolnik in Anžič, *Stari trg*, str. 138).

⁴⁶⁰ T. i. Rakovčeva hiša, ena največjih stavb ljubljanske meščanske arhitekture z notranjim dvoriščem (Mestni trg 17, Cankarjevo nabrežje 25).

T. i. Rakovčeva hiša na Mestnem trgu 17 – nekdanje Lahovše, ki so dobile ime po rodbini Lah pl. Lachenheim (foto: B. Golec, marec 2022).

Laternarjova hiša:

- in Pölland ú Laternarjovi hishi (1787 – OK-Pet, s. p., 4. 5. 1787)

Lectarjeva hiša na Poljanah: Lectarjova hiša

- in Polland ú Leztarjove hishe (1785 – OK-Pet, s. p., 2. 4. 1785)

Ledrerjeva hiša na Poljanah: Ledererjova hiša

- ex Pölland, inq. in Ledererjove hishe (1785 – OK-Pet, s. p., 9. 5. 1785)

Lichtentalova hiša pri Križankah: Liehentalava hiša

- pred Krišhenio v Liehtentalave Hišhe (1758 – OK-Nik, fol. 170v)

Ložarjeva hiša na Zgornjih Poljanah: Ložarjova hiša

- na gornih Polanah u Losharjovi hishi (1782 – OK-Pet, s. p., 27. 9. 1782)

Ložarjeva kajža v Gradišču: Ložarjava kajža

- u Gradišhe v Ložharjave kajšhe (1787 – OK-Pet, s. p., 1. 2. 1787)

Merzenheimova hiša na Gosposki ulici:

Merzenheimova hiša

- v Gospud Merzenhaimove hišhe in Herrn gajßen (1758 – OK-Nik, fol. 169r)

- v G. Merzenhamove hišhe na novem Tergo (1758 – OK-Nik, fol. 175v)⁴⁶¹

⁴⁶¹ Ista Merzenheimova hiša v Gosposki ulici, v kateri sta leta 1754 živela oba v oklicih omenjena delodajalca ženinov, pl.

mesarjeva hiša na Ribjem trgu: eniga mesarja hiša

- eniga Meßaria hisha (1575 – Trubar)⁴⁶²

mestna hiša na Cesti: (gmajn) mestna hiša

- na cešte v' mestni hišhe (1755 – OK-Nik, fol. 142v), na ceiste v' gmein meštne hišhe (1758 – OK-Nik, fol. 171v), v gmein mestne Hišhe na Zeste (1758 – OK-Nik, fol. 176r)

mestna hiša blizu Tranče: (gmajn) mestna hiša, gmajn mejstna hiša

(gmajn) mestna hiša:

- blisu noviga Sydaina v' gmein Meštne hišhe (1756 – OK-Nik, fol. 160v), v Mestni hišhe sraum Noviga Sydaina (1756 – OK-Nik, fol. 160v)

gmajn mejstna hiša:

- blisu noviga Sydaina v' gmein meštne hišhi (1756 – OK-Nik, fol. 160v)

mestna hiša, imenovana pri Bildemanu, na

Mestnem trgu:⁴⁶³ mejstna hiša per Bildemanu

- v' Meštne hišhe per bildemanu (1757 – OK-Nik, fol. 163v)

mestna hiša v Trnovem: mestna hiša

Marotti in grof Purgstall (Šturm (ur.), *Ljubljanske družine*, str. 25–26).

⁴⁶² ZRC SAZU, ISJFR, Lastnoimenska kartoteka, geslo Ljubljana, Trubar, Katehismus z dvejma izlagama 1575, 189.

⁴⁶³ Prvi ljubljanski hotel »Pri divjem možu« (zum Wilden Mann), blizu Magistrata, danes Ciril-Metodov trg 21, začel delovati leta 1736 (Suhadolnik in Anžič, *Mestni trg*, str. 31–32 in 83; prim. Staroslav, *Gostilne v stari Ljubljani*, str. 9).

• v Ternovim v Meftni Hifhe (1758 – OK-Nik, fol. 177r)

Mežurkana hiša: Mežurkana hiša

• ú Mejhurkane hishi (1742 – OK-Nik, fol. 30v)

Mikuličeva hiša pri Sv. Florijanu: Mikuličova hiša

• per S. Floriano v' G. Mikulizhove hifhe (1757 – OK-Nik, fol. 167r)

Milharčičeva hiša pri avguštincih: Milharčičova hiša

• pred P. P. Augustinariam v' Gospud

Milharzhizhove Hifhe (1758 – OK-Nik, fol. 180r)

Mulejeve hiše na Poljanah: Muleove hiše

• ex Pölland v Muleovih hifhah (1787 – OK-Pet, s. p., 6. 10. 1787)

Nadlarjeva hiša pod gradom: Nadlarjeva hiša

• in Nadlarjeve hishi pod Gradam (1786 – OK-Pet, s. p., 28. 6. 1786)

Obrezova hiša v Gradišču:

• in Gradišhe u Obresatovi hishi (1787 – OK-Pet, s. p., 2. 6. 1787)

Pekovša/Pekovska hiša v Predmestju: Pekouša hiša

• in Suburbio u Pekoushi hishi (1781 – OK-Pet, s. p., 28. 4. 1781)

Petermanova/Petermanč(i)na hiša na Starem trgu: Petermončna hiša

• v Petermonzhne Hifhe na ftarmo tergo (1758 – OK-Nik, fol. 174v), na ftarmo Tergo v Petermonzhne Hifhe (1758 – OK-Nik, fol. 178v)

Petrovkina hiša pred Špitalskimi vrati: Petravke hiša

• in Petrauke hifsi ante portam hospitalensem (1717 – OK-Pet, pag. 116)

Pilgramova hiša: Pilgromova hiša

• v' G. Pilgromove hifhe (1755 – OK-Nik, fol. 151r)

Pillichgrätzova/Billichgrätzova hiša:⁴⁶⁴ Piligracova hiša, barona Pilihrgraca hiša

• v Piligrasove Hifhe (1757 – OK-Nik, fol. 162r)

• v Gnadliviga gospuda Barona Pillichgraza Hifhe (1759 – OK-Nik, fol. 184v)

Pintarjeva hiša v Krakovem: Pintarjeva hiša

• v Krakoum v Pintarjeve Hifhe (1759 – OK-Nik, fol. 185r)

Piškurjeva hiša v Gradišču: Piškurjava hiša

• v Pišhkurjave Hifhe in gradišhe (1782 – OK-Pet, s. p., 5. 9. 1782)

Podrožnik, dvorec:⁴⁶⁵ gradič (pod Rozenpaham), Gruberjav grad

Gradič (pod Rozenpaham):

• v: gradizhu sub Rosenpach (1783 – OK-Pet, s. p., 30. 8. 1783)

• v Gradizhu pod Rosenpaham (1784 – OK-Pet, s. p., 19. 6. 1784)

⁴⁶⁴ Na mestu dela današnje Kresije, proti škofijskemu dvorcu (Suhadolnik, *Živilski trg*, str. 8–9; prim. Šturm (ur.), *Ljubljanske družine*, str. 61).

⁴⁶⁵ Na mestu današnje Vile Podrožnik, zgrajene po drugi svetovni vojni (Stopar, *Grajske stavbe*, str. 132–135).

Gruberjav grad:⁴⁶⁶

• v gruberjaumu grad sub Rosenbach (1784 – OK-Pet, s. p., 16. 4. 1784)

Pomarančarjeva hiša v Hrenovi ulici:⁴⁶⁷

Pomorančarjeva hiša

• v' hribove gafse v' Pomoranzharjove hishe (1785 – OK-Pet, s. p., 23. 7. 1785)

Poscheva hiša na Ribjem trgu: Pošova hiša

• pri Poshoui hyshi (Trubar – 1575)⁴⁶⁸

• Sa Poshouo hisho (Trubar – 1575)⁴⁶⁹

Posovčov grad – gl. Abondijev dvorec (pristava) v Gradišču in Lepi pot

Pragerjeva hiša v Šentpeterskem predmestju:

pamaster Progarjeva hiša

• od Pamaftrove Progarjeve hifhe (1787 – razglas)

Puchenthalova hiša (v predmestju): Puhentalava hiša

• v Jamnikov prištav Sraven Puhentalave hise

paroch: civitatis (1784 – OK-Pet, s. p., 16. 4. 1784)

Puchfinkova hiša v Šentpeterskem predmestju:

Puhfinkova hiša

• per Puhfinkovi hifhi (1787 – razglas)

Rasternova hiša pri Tranči: g. Rastnarja hiša

• v' Gnadloviga G. Rastnaria hifhe Sraven noviga Sidaina (1758 – OK-Nik, fol. 170r)

Rösselwirt za kapucinarji:⁴⁷⁰ Reselvirt/Reselbirt

• per Refselwiro Sa PP. Capucin: (1758 – OK-Nik, fol. 169r)

Sanetova hiša: Sanetova hiša

• v Sanetove hifhe (1756 – OK-Nik, fol. 155r)

Savinškova hiša v Židovski ulici: Savinškova hiša

• v Savinjhikovi hifhi vjudouski gafsi (1787 – OK-Pet, s. p., 14. 9. 1787)

Slivarjeva hiša: Slivarjeva hiša

• v Gospud Slivariove Hische (1757 – OK-Nik, fol. 163r)

Smrekarjeve hiše na Cesti: Smrekarjeve hiše

• v Smrekariovih hifhah na Ceifte (1757 – OK-Nik, fol. 164v)

Spreizerjeva hiša na Poljanah: Spreizerjeva hiša

• na Pollanah v' Spreizeriove hifhe (1758 – OK-Nik, fol. 169v)

Steinhoffnova hiša:⁴⁷¹ Steinhoffnova hiša

• u Stainhoffnove hishi (1749 – OK-Nik, fol. 91r), v Stainhoffnove Hische (1757 – OK-Nik, fol. 162v)

⁴⁶⁶ Jezuit Gabrijel Gruber je dvorec kupil leta 1774, v lasti njegove družine je ostal do prodaje leta 1787 (prav tam, str. 133).

⁴⁶⁷ Poimenovanje po nekem trgovcu z južnim sadjem.

⁴⁶⁸ ZRC SAZU, ISJFR, Lastnoimenska kartoteka, geslo Ljubljana, Trubar, Katehismus z dvehma izlagama 1575, 189.

⁴⁶⁹ Prav tam.

⁴⁷⁰ Gostilna »Reselbirt« (»zum weissen Rössel«) na sedanji Wolfovi ulici 12, na mestu Oražnovnega doma (Staroslav, *Gostilne v stari Ljubljani*, str. 33; prim. Suhadolnik in Anžič, *Kongresni trg*, str. 58, 169–170 in 190–191).

⁴⁷¹ Sredi 18. stoletja sta v stolni župniji izpričani dve Steinhoffnovi hiši, ena na Mestnem trgu in druga v predmestju Gradišče (prim. Šturm (ur.), *Ljubljanske družine*, str. 104 in 168–169).

Steinhoffnova hiša v Predmestju: Steinhoffnava hiša

- v Steinhoffnav Hifchi in Suburbio (1781 – OK-Pet, s. p., 7. 7. 1781)

Sternwirtova hiša za kapucini:⁴⁷² Sternwirtova hiša

- v Jhthern Wirtove Hifhe sa P. P. Capucinarje (1758 – OK-Nik, fol. 174r)

Strassoldova hiša na Novem trgu: graf

Strassoldova hiša

- v graff: Jtrafoldo hifhe Na Novim tergo (1743 – OK-Nik, fol. 40r)

Šajtove hiše na Cesti blizu bosonogih avguštincev:

Šajtave hiše – gl. tudi Ajdovščina

- U Schaitavich hifhas (sic!) prope P. P. Difcal. in via regia (1782 – OK-Pet, s. p., 26. 7. 1782)

Šelonkine hiše proti bosonogim avguštincem:

Šelonkene hiše

- vJhellonkeneh hifhah prute PP: difcalceatam S: Petra farre (1742 – OK-Nik, fol. 31v)

Šrajeva hiša v župniji Sv. Jakoba: Šrajova hiša

- v Jhrajovi hifhi parochia^e S. Jacobi (1787 – OK-Pet, s. p., 13. 1. 1787)

Tišlarjeva hiša na Dolenjski (Karlovski) cesti:

Tišlarjova hiša

- do tišhlarjove hifhe (1787 – razglas)

Turjaški grofovski dvorec:⁴⁷³ Terjaški hof, grafa

Ignaci Auersperga hof, graf Ignaci Auersperški hof, landshaubtmanov hof, grafa Ignaci Auersperg hiša Terjaški hof:

- uterjajhkim hoffo (1738 – OK-Nik, fol. 5r), vterjajhkim hoffo (1739 – OK-Nik, fol. 8v), ú Terjaskim hoffu (1743 – OK-Nik, fol. 35r) grafa Ignaci Auersperga hof:

- v: graffa Ignati Aversperga hoffo (1742 – OK-Nik, fol. 33v)

graf Ignaci Auersperški hof:

- ú Graff Ignati Aversperskim hoffu (1746 – OK-Nik, fol. 58v)

landshaubtmanov hof:

- u Landtshaubtmanovem hoffu⁴⁷⁴ (1746 – OK-Nik, fol. 65v)

grafa Ignaci Auersperg hiša:⁴⁷⁵

- v' Graff Ignati Aversperg hifhe (1753 – OK-Nik, fol. 123r)

Turjaški knežji dvorec:⁴⁷⁶ Firšt Auerspergov hof,

Firšt Auersperški hof, Firštov hof, Fürštov hof, Ferštov hof

Firšt Auerspergov hof:

- vfirJht Averspergovim hoffo (1742 – OK-Nik, fol. 31v), v: firsh=Averspergovimo hoffo (1753 – OK-Nik, fol. 123v)

Firšt Auersperški hof:

- ú firsh=Aversperskim hoffu (1743 – OK-Nik, fol. 40v)

Firštov hof:

- vfirJhtovem hoffo na novim tergo (1751 – OK-Nik, fol. 109r), v' Firshovim hoffo (1753 – OK-Nik, fol. 127v), v: firshovim hoffo (1753 – OK-Nik, fol. 129r), v FirJhtoumo Hoffo (1758 – OK-Nik, fol. 171r)

Fürštov hof:

- v' fürJhtovem hoffo (1753 – OK-Nik, fol. 127r)

Ferštov hof:

- v' Fershtoumo Hoffo (1757 – OK-Nik, fol. 164v)

Vahtarjeva hiša na Spodnjih Poljanah: Vahtarjova hiša

- na Spudneh Pollanah v Vahtariove hifhe (1758 – OK-Nik, fol. 170v)

Vertezova hiša za bosonogimi avguštinci:

Vertezova hiša

- Sa PP: Difcalciate v Wertesou hifhe (1743 – OK-Nik, fol. 41v)

Vidmarjeva hiša na Starem trgu: doktorja/doktorja Vidmarja hiša

- v Jhlahtniga Gosp: Doctarja Vidmarja Hifhe na Starmo Tergo (1758 – OK-Nik, fol. 179r), na Starmo tergo v Shlahtniga Gospuda Doctorja Vidmarja Hifhe (1758 – OK-Nik, fol. 180r)

Weinachtova hiša na Starem trgu: Wainohtova

hiša, Weinahtova hiša

Wainohtova hiša:

- v=Wainohtove hifhe (1744 – OK-Nik, fol. 48v), ù Wainohtovi hishi na Jtarem tergo (1748 – OK-Nik, fol. 83r)

Weinahtova hiša:

- v weinahtovi hifhe (1755 – OK-Nik, fol. 143v)

Wisenthalova hiša na Bregu: Bisentalova hiša

- na Brego v' Bisenthalove hifhe (1757 – OK-Nik, fol. 164v)

Zalerjeva hiša v Predmestju: Salerjova hiša

- ex suburbio v salerjove hifhe (1787 – OK-Pet, s. p., 1. 2. 1787)

Zergollernova hiša na Mestnem trgu:⁴⁷⁷ gospud Cergola hiša

- ú Gnadt Gospud Zergolla hifhe [...] na plazo (1753 – OK-Nik, fol. 123v)

⁴⁷² Glede na lokacijo skoraj brez dvoma gostilna Zlata zvezda (»Zum Goldenen Stern«), izpričana s tem imenom od konca 18. stoletja, sicer gostilna že v tridesetih letih 18. stoletja, danes Wolfova ulica 8 (Suhadolnik in Anžič, *Kongresni trg*, str. 58 in 166; Staroslav, *Gostilne v stari Ljubljani*, str. 34).

⁴⁷³ Auerspergov dvorec ali Turjaška palača na Gosposki ulici, danes Mestni muzej Ljubljana (Suhadolnik in Anžič, *Novi trg*, str. 20–21 in 105).

⁴⁷⁴ Med letoma 1742 in 1759 je bil kranjski deželni glavar Anton Jožef grof Auersperg (Klun, Reihenfolge der Landeshauptleute, str. 84).

⁴⁷⁵ Lahko tudi katera druga hiša v lasti grofa Ignaca Auersperga.

⁴⁷⁶ Na mestu današnje Narodne in univerzitetne knjižnice (Turjaška ulica 1) nad Novim trgom in Gosposko ulico, porušen po potresu 1895 (Suhadolnik in Anžič, *Novi trg*, str. 35–36).

⁴⁷⁷ Danes Mestni trg 8 (Suhadolnik in Anžič, *Mestni trg*, str. 94–95).

8. DRUGI OBJEKTI IN MIKROLOKACIJE

(Auerspergova) pristava: Marof

- hortularis Illmi Principis na Maroffe uftanvaine (1787 – OK-Pet, s. p., 26. 1. 1787)

Bormesova pristava v Gradišču/ na Cesti za

Balovžem: žlahtniga gerspuda Bormesa perstava, Vornisova pristava

žlahtniga gerspuda Bormesa perstava:

- v Gradišho žlahtniga Gerspuda Barmesa Perftsave (1758 – OK-Nik, fol. 174r)

Vornisova pristava:

- na ceifte v G. Worniove prištavi sa pollousam (1758 – OK-Nik, fol. 176v)

brv na Poljanah: brv

- na Pollanah pret Bervio (1758 – OK-Nik, fol. 158v)

cegelnica – gl. opekarna

Codellijev vrt v Gradišču: Codelov vrt

- u Codellovem vertu u gradishe (1750 – OK-Nik, fol. 104r)

Čebulova svilarna ob Ljubljani:⁴⁷⁸ (g.) Čebulova fabrika, židana fabrika

(g.) Čebulova fabrika:

- u Zhebulove fabrike (1738 – OK-Nik, fol. 3r), u G: Zhebulove fabrike (1738 – OK; fol. 5v), uzhebulove Fabrike (1739 – fol. 10r) židana fabrika:
- is žhidane fabrike (1741 – OK-Nik, fol. 25v)
- na žhidani fabrike per G: Zhebullo vdello (1748 – OK-Nik, fol. 76Ar)

Eberlova pristava na Cesti: Eberlova pristava

- na Ceiste v Eberlove Prištave (1759 – OK-Nik, fol. 181r)

Erbergova pristava: pristava gnadl. baron Erberga

- vprištave Gnadl: Baron Erberga (1746 – OK-Nik, fol. 62v)

Fornaža (steklarna): Farnaža, Fornaza

Farnaža:

- ex domo Vitrearia, vulgo Far= Nasha dicta (1589 – KM-Nik, pag. 21)

Fornaža:

- in der Fornascha (1592 – KM-Nik, pag. 60), de Fornafha (1592 – KM-Nik, pag. 60) in fornassa (1595 – KM-Nik, pag. 130)

Forstlechnerjev mlin na Poljanah: Foršlehnerjev/Foršlehnerjev malen, Forstlechnerjev malen

Foršlehnerjev malen:

- na polanach u g: Forshlechnariomo malno (1738 – OK-Nik, fol. 3r), u vorfshlechnarjaumu Malehnu (1783 – OK-Pet, s. p., 28. 4. 1783)

Foršlehnerjev malen:

- na Forshlechnerjumo Mallno [...] vfarre S. Petra

⁴⁷⁸ Manufaktura Jerneja Čebula, delovala od zgodnjih tridesetih let 18. stoletja do leta 1754 ali malo dlje na neidentificirani lokaciji, v eni večjih hiš ob Ljubljani (Šorn, Svilarke manufakture, str. 105–109), bodisi v Šentpetrskem bodisi v Poljanškem predmestju.

(1756 – OK-Nik, fol. 156r)

Forstlechnerjev malen:

- v Forstlechnariomo Malno (1781 – OK-Pet, s. p., 15. 7. 1781)

glavna stražnica pred Križevniškimi vrati:⁴⁷⁹

sovdaška vahta, velka vahta

sovdaška vahta:

- per sovdashki vahti (1787 – razglas)
- velka vahta:
- in civitate [...] per velke vahti (1788 – OK-Pet, s. p., 3. 1. 1788)

Gradaščica, potok: Malalablaneca, Gradašica

- Mallalablaneza oder Gradašchiza (1689 – Valvasor II, str. 155)

Inharjeva pristava pri bosonogih avguštincih:

Inharjeva pristava

- a Inhariove pristave penes discalceatos (1715 – OK-Pet, pag. 94)

Jama pred kapucinarji:⁴⁸⁰ Jama pred kapucinarje

- v Jame pred Kapucinarje paroch. civit. (1782 – OK-Pet, s. p., 6. 7. 1782)

- per Kovazh u Jame (1786 – OK-Pet, s. p., 7. 1. 1785)

Jamnikova pristava zraven Puchenthalove hiše:

Jamnikova pristava

- v Jamnikov prištav Sraven Puhentalave hise paroch: civitatis (1784 – OK-Pet, s. p., 16. 4. 1784)

jezujski vodnjak: zavitarska štirna, jezuitarska šterna – gl. tudi vodnjak na Starem trgu zavitarska štirna:

- Sdraven Savitarske Stirne (1757 – OK-Nik, fol. 162r)

jezuitarska šterna:

- pret Jesuitarsko Shterno (1759 – OK-Nik, fol. 182r)

kapucinski vrt: kapucinarski vrt

- Sa Capucinarskem Vertam u Erbariove hishe (1739 – OK-Nik, fol. 10v)

Kleplatova pristava na Spodnjih Poljanah:

Kleplatova pristava

- u Kleplatavi Prištavi in infer: Pölland (1784 – OK-Pet, s. p., 1. 1. 1784)

kolezijski mlin: kolezeški mlin

- v Kolleseskem malleno (1755 – OK-Nik, fol. 144r)

križevniška pristava: križenski majerhof

- na Križhenskim Mayrhofo (1739 – OK-Nik, fol. 11r)

Lipica:⁴⁸¹ Lipica

- gegen oder bey Lippiza ligendt (1691)⁴⁸²

⁴⁷⁹ Valenčič, *Zgodovina*, str. 24.

⁴⁸⁰ V starem obmestnem jarku na območju današnjega Kongresnega trga (Vrhovec, Slovenska imena, str. 148).

⁴⁸¹ Lokacija pred Nemškimi ali Križevniškimi vrati, proti ali na sedanjem Borštnikovem trgu; ime najverjetneje po drevesu. Neznani vir iz leta 1691 govori o pristavi z vrto pred Nemškimi vrati, ki stoji proti oziroma pri Lipici (Mal, *Stara Ljubljana*, str. 191).

⁴⁸² Gl. prejšnjo opombo.

- ex Sub lipiza (1729 – MM-Pet, pag. 73)

Mačkova pristava: Mačkova pristava

- v Mazhkove pristave (1785 – OK-Pet, s. p., 126. 7. 1785)

Martinova pristava v mestni župniji: Martinova pristava

- ex Martinove prištave parochia^e civitatensis (1757 – OK-Pet, pag. 5)

mesnice ob Ljubljani:

- Vlublanici pod Mešnjizami (1575 – Trubar)⁴⁸³

mestna pristava na Cesti: mestna perstava

- v mestne pristave na ceste (1755 – OK-Nik, fol. 142v)

mestna pristava pri Franciških vratih: mestna pristava

- v mestne Prištavi prope portam PP. Francijs. (1781 – OK-Pet, s. p., 23. 6. 1781)

mestna pristava pri Pisanih vratih: mestna perstava

- sunej Pijsanih urat v Mestne Perštave (1758 – OK-Nik, fol. 178r)

mitnica na Lepem potu:⁴⁸⁴ šranga

- na Pofsouzovim gradu is Sunej Shrange (1786 – OK-Pet, s. p., 2. 6. 1786)

mitnica na Poljanah: šranga

- per Schrangij in Polland (1786 – OK-Pet, s. p., 16. 2. 1786)

mitnica pod zvonarno v Karlovškem predmestju: šranga pod zgonarijo

- pot Sgonario per Shrange (1758 – OK-Nik, fol. 170v)

mitnica pri bosonogih avguštincih: šranga

- penes P. P. Discal. officialis in šhranga (1757 – OK-Pet, pag. 7), in šhranga penes PP: Discalceatos (1757 – OK-Pet, pag. 24)

mitnica v Kurji vasi/pred Pisanimi vrati: pod šrango, šranga, šranga pod Kurjo vas, šranga per Kurje ves, šranga zunej pisaneh vrat/pred pisanimi vrati

- ex Pod Shrange prope Kurja vafš (1771 – OK-Pet, pag. 121)
- ex Shrange versus Infer: Carn. (1774 – OK-Pet, s. p., 20. 1. 1774)
- Sunej Pijsanech urat na Shrange pod Kurjo vafš (1780 – OK-Pet, s. p., 31. 12. 1780)
- Na Shrange per Kurje vefš (1782 – OK-Pet, s. p., 11. 5. 1782)
- na Schrangij pred pijsanimi urati (1784 – OK-Pet, s. p., 2. 1. 1784)

nakladniški urad na Bregu: aušlak

- na aushlaku [...] na bregu (1742 – OK-Nik, fol. 31r), na bregu u Aushlaku (1745 – OK-Nik, fol. 57v), v=aushlako na bregu (1747 – OK-Nik, fol.

- 69v), na Aushlaku na bregu (1751 – OK-Nik, fol. 105r), na Aufhlaku (1752 – OK-Nik, fol. 121r), na aufhlako (1756 – OK-Nik, fol. 157v)

opekarna v Krakovem: cegunca

- per zegunze vkrakovim (1739 – OK-Nik, fol. 8v)

opekarna v Trnovem: cegunca

- per zegunze vternovim (1754 – OK-Nik, fol. 136v)

opekarna: Cegelnica

- Od Zegelnice (1598 – KM-Nik, pag. 171)

Padarska pristava: Padarska pristava

- v Padarski Prištavi Paroch. civitatis (1784 – OK-Pet, sd.p., 1. 1. 1784)

Pauerjeva pristava v Blatni vasi: Simon Pauerova pristava

- u Simon Pauerovi Prištavi in Blatna vafš (1784 – OK-Pet, s. p., 13. 8. 1784)

Paumeistrova pristava: Paumajstrova pristava

- v Paumaistrove Prištave (1756 – OK-Nik, fol. 158v)

Peerova/Peerovkina pristava: Perovkina perstava, zlahtniga g. Pera perstava – gl. tudi pristava mestnega župana

Perovkina perstava:

- u Gospe Peroukni perštavi (1752 – OK-Nik, fol. 121r)

zlahtniga g. Pera perstava:

- v Shlahtniga g: Peera Perštavi (1759 – OK-Nik, fol. 184r)

Pezderčeva pristava v Blatni vasi: Pezderčova perstava

- u Pezderzhou Persthau in Blatna vafš (1782 – OK-Pet, s. p. 23. 8. 1782)

pot v Šentpeterskem predmestju: per poti

- doli per poti (1787 – razglas)

pristava deželnega glavarja (grofa Sauraua) blizu uršulinskega samostana:⁴⁸⁵ landshaubtmanova perstava

- u Landtschaubtmanove perštave od Noveh Nun u gafse (1740 – OK-Nik, fol. 18r)

pristava mestnega špitala pri bosonogih avguštincih: pristava

- ex Pristava seu Vila hospitalis Civici Penes P. P. Discalceator. (1717 – OK-Pet, pag. 113)

pristava mestnega župana (Peera) v Blatni vasi:⁴⁸⁶ g. purgermajster perstava – gl. tudi Peerova/Peerovkina pristava

- v Blatni vafsi Shlahtniga G: Purger Maišter Perštavi (1758 – OK-Nik, fol. 177v)

Smrekarjeva pristava: Smrekarjeva pristava

- u Smrekariu prištave (1751 – OK-Nik, fol. 110v)

⁴⁸⁵ Med letoma 1734 in 1742 je bil kranjski deželni glavar Korbinijan grof Saurau (Klun, Reihenfolge der Landeshauptleute, str. 84).

⁴⁸⁶ Od leta 1749 do smrti 1762 je bil ljubljanski župan Matevž Franc Peer (Fabjančič, *Zgodovina ljubljanskih sodnikov*. 4. zvezek, str. 34).

⁴⁸³ ZRC SAZU, ISJFR, Lastnoimenska kartoteka, geslo Ljubljana, Trubar, Katehismus z dvejma izlagama 1575, 190.

⁴⁸⁴ Prim. »na lepim pote außer der Schranken« (1787 – OK-Pet, s. p., 25. 2. 1787).

solitrarna v Poljanskem predmestju:⁴⁸⁷ salitarska fabrika

- na Salitarske fabrike (1783 – OK-Pet, s. p., 25. 1. 1783)

solni urad:⁴⁸⁸ solar(i)ja

- Bej dem falzambt /: vulgo Solarja/ (1780 – OK-Pet, s. p., 8. 6. 1780)

studenec v Krakovem: studen(e)c

- ú Krakovem per Jtudenzi (1742 – OK-Nik, fol. 29r)

suknarna na Selu:⁴⁸⁹ landšaftna fabrika, fabrika, fabrika na Seli, faberka, pantelfabrika: landšaftna fabrika:

- na Landtshafftne fabrike (1744 – OK-Nik, fol. 45v)

fabrika:

- na fabrike (1738 – OK-Nik, fol. 7v), na fabrike u S: Petra farri (1746 – OK-Nik, fol. 67r), na Fabrik (1782 – OK-Pet, s. p., 26. 6. 1782)

- ú fabrike (1746 – OK-Nik, fol. 57v)

fabrika na Seli:

- per Fabrike na Selli (1751 – OK-Nik, fol. 112v)

faberka:

- Sello s Faberko (1787 – razglas)

pantelfabrika:⁴⁹⁰

- na Pantelfabriki (1787 – OK-Sv. Peter, s. p., 1. 2. 1787)

svilarna – gl. Čebulova svilarna

škofijski mlin v Vodmatu: škofijski malin, škofijski malen

škofijski malin:

- v Skofiskem Malinu (1752 – OK-Nik, fol. 117v)

škofijski malen:

- v Shkoffükem (sic!) maleno (1782 – OK-Pet, s. p., 31. 11. 1782), ex Skofiskiga malna in Udmath (1784 – OK-Pet, s. p., 10. 1. 1784)
- ex Skofiskiga Malna (1784 – OK-Pet, s. p., 29. 1. 1784)

školcjatski vrt (vrt bosonogih avguštincev):

školcjatski vrt

- do shkolzjatskiga vërta (1787 – razglas)
- per zęfti do shkolzjatzfkgiga kloshtra , vërta , inu zerkve Jvętiga Jofhefa (1787 – razglas)

tobačna apalta: tobarsk opalda, apalta, opalta, opalda⁴⁹¹

tobarsk opalda:

- ú tobarsk opaldi (1741 – OK-Nik, fol. 27r)

apalta:

- per Apalte (1744 – OK-Nik, fol. 42v)
- v: apalte (1746 – OK-Nik, fol. 58r), v=apalte (1754 – OK-Nik, fol. 138r)
- na Apalte (1753 – OK-Nik, fol. 125v)
- is Apalte (1754 – OK-Nik, fol. 141r)
- pret Apalto (1759 – OK-Nik, fol. 182r)

opalta:

- v=oppalte (1744 – OK-Nik, fol. 50r)

opalda:

- is opalde (1758 – OK-Nik, fol. 172r)
- na Opalde (1758 – OK-Nik, fol. 174v)
- sraum Opalde (1758 – OK-Nik, fol. 178v)

»tobačna tovarna« na Glincah: tobakarska fabrika

- ú Tobakarski fabriki Adjunct na Glinzah (1782 – OK-Pet, s. p., 21. 9. 1782)

Tropperjeva pristava na Luži: Troparjova pristava

- na Lushe v Tropariove Priřtave (1756 – OK-Nik, fol. 153r)

vodnjak na Mestnem trgu: šterna, šterna na Placu

- pred řterno (1739 – OK-Nik, fol. 11v)⁴⁹²
- na plazu pred řterno (1744 – OK-Nik, fol. 48r)
- na plazu blisu shterne (1757 – OK-Nik, fol. 165v)

vodnjak na Starem trgu: šterna na Starem trgu – gl. tudi jezuitski vodnjak

- na řtarem tergu per řterni (1744 – OK-Nik, fol. 45r)
- na řtarem tergo pred řhterno (1739 – OK-Nik, fol. 13v), pred řterno na řtarem tergu (1740 – OK-Nik, fol. 14v), na řtarem tergu pred řterno (1740 – OK-Nik, fol. 18r), pred řterno na řtarem tergo (1741 – OK-Nik, fol. 23r)

Wazova pristava: Wazava pristava

- Wazaui priřtavi (1598 – KM-Nik, pag. 179)

Zidanje:⁴⁹³ Zidanje

- vřidanio (1756 – OK-Nik, fol. 151v)

znamenje na Lepem potu: znamine na Lepem potu/poti

- na lepem pottu per Snaminu (1744 – OK-Nik, fol. 43r), na leppem potti per řnaminu (1751 – OK-Nik, fol. 107r)

znamenje blizu Pisanih vrat: znamine zunej

Pisaneh vrat

- Junei piřsaneh vratt blisu Snamina (1750 – OK-Nik, fol. 98r)
- Junei piřsaneh vratt per řnaminu (1751 – fol. 107r)

zvonarna/zvonarni v Karlovškem predmestju:⁴⁹⁴

zgonarija

- blisu řgonarie (1750 – OK-Nik, fol. 101r)

⁴⁸⁷ Delovala med letoma 1774 in 1788 na današnji lokaciji Streliška ulica 18 v Poljanskem predmestju (Suhadolnik in Budna Kodrič, *Poljansko predmestje*, str. 218; prim. Slokar, *Zgodovina solitrarn*, str. 111).

⁴⁸⁸ Neugotovljena lokacija.

⁴⁸⁹ Pri dvorcu Selo zunaj mestnega pomirja. Delovala med letoma 1724 in 1803, sprva kot obrat kranjskih deželnih stanov, od 1747 v zasebni lasti (Šorn, *Začetki industrije*, str. 29, 59 in 116).

⁴⁹⁰ Prim. latinski izraz *panni-fabrica*, na primer leta 1769: *ex Sello penes panni-fabricam vicin. S. Petri* (OK-Pet, s. p., pag. 25).

⁴⁹¹ Neidentificirana lokacija.

⁴⁹² Glede na podatke, da je bila nevesta v službi »per Slaht: G: Tombshzu«, gre za vodnjak na Mestnem trgu, kjer je imel Franc Karel pl. Tomšič leta 1754 nedaleč od rotovža hišo in v njej stalno bivališče (Šturm (ur.), *Ljubljanske družine*, str. 101).

⁴⁹³ Verjetno del škofijskega kompleksa. Tu je namreč leta 1756 po oklicni knjigi prebival zakristijski mežnar stolnice sv. Nikolaja.

⁴⁹⁴ Ena ali dve zvonarni, ki sta tedaj stali ob Karlovski cesti – Samassova in Dimic-Huettererjeva (Golec, Glasbeniki, str. 51).

- pot Sgonario per Shrange (1758 – OK-Nik, fol. 170v)

9. PRIMESTNI TOPONIMI⁴⁹⁵

Barje: Morast

- ex Morast (1772 – MM-Pet, pag. 425)

Bežigrad:⁴⁹⁶ Bežegrad, Bežigrad

Bežegrad:

- Beshegrad (18. stol. – matična knjiga)⁴⁹⁷

Bežigrad:

- s'Žerkuvjo svētiga Kriſhtofa s'Meſhnarjovo, inu Perleſovo hiſho Beſhigrad imenvano (1787 – razglas)

Cekinov grad:⁴⁹⁸ grad blizu Šiške pruti Lublani

- grad blisu ſhiſhke pruti Lublani (1787 – razglas)⁴⁹⁹

Friškovec: Briškavic, Friškovic, Friškavic, Friškovec, Friškovec

Briškavic:

- bey Brischkhawitz« (1517–19 – urbar ſentpeterske župnijske cerkve)⁵⁰⁰

Friškovic:

- Frischcowitz (1587 – mestni sejni zapisniki)⁵⁰¹

Friškavic:

- Frischkhauiz (1605 – knjiga mestnih izdatkov)⁵⁰²

Friškovec:

- Frischkhoeuz (1616 – mestni sejni zapisniki)⁵⁰³

Friškovec:

- Na Friskovz (18. stol. – matična knjiga)⁵⁰⁴

⁴⁹⁵ Poleg območja mestnega pomirja so upoštevane še vasi on-stran njegovih meja, tiste tik ob meji in bližnje, ki so dale ime poznejšim ljubljanskim četrtim: Vič, Šiška in Moste.

⁴⁹⁶ V tem času se je toponim nanašal (samo) na Perlesovo hišo v bližini cerkve sv. Krištofa, o čemer priča razglas iz leta 1787: »Perleſovo hiſho Beſhigrad imenvano«. V ſentpeterski mrliški matici je leta 1773 najbrž ista posest, kjer je tedaj živel gostilničar Jožef Pisel, podložnik gospostva Fužine, označena kot »ex Perleſhoff« in brez hišne številke (NŠAL, ZA Ljubljana – Sv. Peter, Matične knjige, M 1749–1779, pag. 444). Leta 1806 pa beremo o škodi, ki so jo francoske čete povzročile med nastanitvijo na pristavi Bežigrad (*Mayerhof Beſchegrad*) (Fabjančič, Procvit pivovarništva, str. 38).

⁴⁹⁷ Valenčič navaja toponim brez vira med tistimi, ki se v 18. stoletju pojavijo v matičnih knjigah (Valenčič, *Zgodovina*, str. 18).

⁴⁹⁸ Leta 1787 je prišel v last rodbine Szögeny, po kateri je dobil sedanje ime (Šmole, *Graščine*, str. 108; Stopar, *Grajske stavbe*, str. 25–27).

⁴⁹⁹ Nemška ustreznica v razglasu se glasi: *Leopoldsrube*.

⁵⁰⁰ *Gradiivo za zgodovino Ljubljane XII*, XII/4, str. 8.

⁵⁰¹ SI ZAL, LJU 488, Mesto Ljubljana, rokopisne knjige, imenska kartoteka k Cod. I in XIII, Ljubljana – Friškovec. Prim. Valenčič, *Zgodovina*, str. 20, op. 46.

⁵⁰² SI ZAL, LJU 488, Mesto Ljubljana, rokopisne knjige, imenska kartoteka k Cod. I in XIII, Ljubljana – Friškovec.

⁵⁰³ Prav tam.

⁵⁰⁴ Toponim navaja Valenčič brez vira med tistimi, ki se v 18. stoletju pojavijo v matičnih knjigah (Valenčič, *Zgodovina*, str. 18).

Glince: Glinica, Linica, Glinovica, Glince, Glinece

Glinica:

- de uilla Gliniza (1590 – KM-Nik, pag. 35), a Gliniza (1596 – KM-Nik, pag. 122)
- na glinizi (1589 – KM-Nik, pag. 18)

Linica:

- is Linize (1596 – KM-Nik, pag. 123)

Glinovica:

- Na glinouizi (1597 – KM-Nik, pag. 148)

Glince:

- *Gleintz* (*ſonſt* Glinze) (1689 – Valvasor II, str. 118)
- na glinzah (1738 – OK-Nik, fol. 5Av)
- na glinzheh (1738 – OK-Nik, fol. 5Av), na Glinzeh vic. B. M. V. in Rosenbach (1783 – OK-Pet, s. p., 25. 1. 1783)
- is Glinz is Soſſeske Divize Maria is Roſhenpoha v ſhenpeterske farre (1758 – OK-Nik, fol. 174v)
- do moſta na glinzih (1787 – razglas), do moſta na glinzih per zęsti (1787 – razglas)

Glinece:

- na Glinezah S. Petra fare (1755 – OK-Nik, fol. 143r)

Jama pri Sv. Krištofu: Jama⁵⁰⁵

- ... *deswegen* Jamma, *welches auf Crainerisch Loch bedeutet, genannt wird* (1689 – Valvasor XV, str. 373)⁵⁰⁶

Kodeljevo, dvorec:⁵⁰⁷ Turn, Turèn, Pod turnam, baron Kodelov grad

- Turn (1679 – Valvasor, sl. 264; 1689 – Valvasor XI, str. 579), Turèn (1689 – Valvasor XI, str. 579)
- apud perillustrem dominum Codeli Pod Thurnam (1717 – OK-Pet, pag. 112)
- Udmat, s' Baron Kodęlovim Gradam (1787 – razglas)

Morast – gl. Barje

Moste:⁵⁰⁸ Moste, Muste

Moste:

- is Moſta (1589 – KM-Nik, pag. 16)
- Moſtah (1787 – razglas)

⁵⁰⁵ Ker tu ni bilo naselja, se lahko vse omembe Jame v matičnih in oklicnih knjigah nanašajo samo na Jamo v Šiški, na primer *is Jame* (1591 – KM-Nik, pag. 48), *na Jami* (1593 – KM-Nik, pag. 87).

⁵⁰⁶ Valvasorjev vir o turškem taborjenju na Jami pri Sv. Krištofu, na Jami v Šiški in na Poljanah pod Gradom leta 1472 danes ni v evidenci (Jug, *Turški napadi*, str. 14–15). O lokaciji pri Sv. Krištofu, imenovani Turška jama, in tamkajšnji vsakoletni otroški igri v spomin na dogodek, ki je potekal na velikonočni ponedeljek, zadnjič v letu razširitve pokopališča 1875, gl. Steska, *Turška jama*, str. 139–140.

⁵⁰⁷ Zunaj mestnega pomirja, tik ob meji (*Historischer Atlas*, *Landgerichtskarte*, Bl. 31, Laibach). Starejše ime Turn ob Ljubljanci, v rokah rodbine Codelli od leta 1700 do konca druge svetovne vojne (Stopar, *Grajske stavbe*, str. 57).

⁵⁰⁸ Zunaj mestnega pomirja.

Muste:

- de villa Mufta (1590 – KM-Nik, pag. 43)
- de pago Mustah (1631 – KM-Pet, pag. 23)
- is Mufta (1596 – KM-Nik, pag. 143), ijs Must (1629 – KM-Pet, pag. 7), is must S. Petra farre (1756 – OK-Nik, fol. 157v)

Podturn (Tivolski grad):⁵⁰⁹ Pod Turnam, Pod Turnom, gradič Turn

- pod Turnam (1595 – KM-Nik, pag. 109)
- Pod Turnom (1679 – Valvasor, sl. 355; 1689 – Valvasor XI, str. 584), Pod Turnam (1689 – Valvasor XI, str. 584)
- gradizh turn, kateri je enkrat Jefvitarjam flifhal (1787 – razglas)

Rakovnik:⁵¹⁰ Rakonik, Rakanik, Rajkanik, Rakovnik**Rakonik:**

- Rakhonikh (1547 – mestni sejni zapisniki),⁵¹¹ Rakhonikh/Rakhonik (sredi 16. stol. – opis pomirja)⁵¹²

Rakanik:

- Rakhanigkh (1568–69 – mestni sejni zapisniki)⁵¹³

Rajkanik:

- Raikhanikh (1570 – mestni sejni zapisniki)⁵¹⁴

Rakovnik:

- is Rakovnika (1591)⁵¹⁵
- ex Rakounikh (1707 – MM-Pet, pag. 91)
- pod rakounikam S: Pietra farre (1745 – OK-Nik, fol. 63v)
- bliſo rakounika (1755 – OK-Nik, fol. 142r)

Rožnik, pri Ljubljani:⁵¹⁶ Roženpoh

- Meſnarjou Sin is Roſhenpoha (1589 – KM-Nik, pag. 16), is Roſenpoha (1591 – KM-Nik, pag. 58)
- is Sofſeske Divize Maria is Roſhenpoha v ſhenpeterske farre (1758 – fol. 174v)

Spodnja Šiška:⁵¹⁷ Šiška, Inferiori Šiška, Spudna Šiška, Spodna Šiška, Šišca
Šiška (pred cerkvijo sv. Jerneja)

- in villa [...] in sclauonico appellatur Chisschia ante ecclesiam sancti Bartholomei dicte ville (1370 – listina)⁵¹⁸

Inferiori [Spodnja] Šiška:

- de uilla Inferiori Shifhka (1590 – KM, pag. 32)

Spudna Šiška:

- v=Spudne ſhishke S. Vita farre (1752 – OK-Nik, fol. 115r), v´ Spudne Shiske (1753 – OK-Nik, fol. 123r), v´ Spudni Siski (1758 – OK-Nik, fol. 179v)

Spodna Šiška:

- ſpodna ſhifhka s´zerkuvjo ſvetiga Jerneja (1787 – razglas)

Šišca:

- is ſhishze s. Jerneia ſofſeske (1759 – OK-Nik, fol. 181v)

Šiška:⁵¹⁹ Šiška – gl. tudi Spodnja Šiška

- de Villa Shifhka (1590 – KM-Nik, pag. 14), de Shifhka (1590 – KM-Nik, pag. 33)
- Schiska, *oder Unterkheutch* (1689 – Valvasor II, str. 124)
- *in der Schischka einen Hof* (1689 – Valvasor XI, str. 669), *in der Schifchka, und wird ebenso Jamma benamft* (1689 – Valvasor XV, str. 373)
- V Siski (1590 – KM-Nik, pag. 26), v=ſhifhke (1737 – OK-Nik, fol. 1r), S: Petra farre ushifhke (1738 – OK-Nik, fol. 2v), vſhifhke (1738 – OK-Nik, fol. 2v), S. Petra Farre, v: ſhifhke (1748 – OK-Nik, fol. 83v), u schiski (1750 – OK-Nik, fol. 100r), S. Petra farre vſhifhke (1755 – OK-Nik, fol. 144v)
- iſſhifhke (1588 – KM-Nik, pag. 1), is ſhifhke (1590 – KM-Nik, pag. 43), is Sishke (1753 – OK-Nik, fol. 123v), is Schiske (1758 – OK-Nik, fol. 176v)

Tivolski grad – gl. Podturn**Vič:**⁵²⁰ Vič, Bič, Vajč**Vič:**

- de vila Vizh (1589 – KM-Nik, pag. 19), de Villa Wizh (1590 – KM-Nik, pag. 37)
- *Weutſch (ſonſt Nauizhu)* (1689 – Valvasor II, str. 126)
- de vila Nevizho (1594 – KM; pag. 102), na Vizhi (1596 – KM-Nik, pag. 122), de vicu ne Witsche (1600 – KM-Nik, pag. 224), Ne witsche (1600 – KM-Nik, pag. 224), na vizhu u Shempeterski farri (1739 – OK-Nik, fol. 10r), na vizhem (1740 – OK-Nik, fol. 16r), na vizho (1742 – OK-Nik, fol. 34r), na Vizhe (1746 – fol. 62v), na vizu [...] fare S: Petra (1754 – OK-Nik, fol. 131v), na vizho S. Petra farre (1756 – OK-Nik, fol. 155v)
- is Viza (1589 – KM-Nik, pag. 7), iſſ Vitschia (1590 – KM-Nik, pag. 26), Meſnar is Vitſha (1591

⁵⁰⁹ V 16. stoletju nazadnje v rokah Melhiorja Pantaleona, v lasti jezuitov od leta 1601 do razpusta reda 1773, nato poletna rezidenca ljubljanskega škofa, leta 1790 prenesen na študijski sklad (Stopar, *Grajske stavbe*, str. 136–140; Smole, *Graščine*, str. 366).

⁵¹⁰ Na meji mestnega pomirja.

⁵¹¹ SI ZAL, LJU 488, Mesto Ljubljana, rokopisne knjige, imenska kartoteka k Cod. I in XIII, Ljubljana – Rakovnik. Prim. Valenčič, *Zgodovina*, str. 20, op. 46.

⁵¹² Kos, *Srednjeveška Ljubljana*, str. 39.

⁵¹³ SI ZAL, LJU 488, Mesto Ljubljana, rokopisne knjige, imenska kartoteka k Cod. I in XIII, Ljubljana – Rakovnik.

⁵¹⁴ Prav tam.

⁵¹⁵ Žabota, *Protestantizem v Ljubljani*, str. 241.

⁵¹⁶ Meja pomirja je prečkala Rožnik na pobočju pri Apfaltrrejevem stolpu (Kos, *Srednjeveška Ljubljana*, str. 39).

⁵¹⁷ Zunaj mestnega pomirja.

⁵¹⁸ Kosi et al., *Historična topografija Kranjske*, str. 1319.

⁵¹⁹ Zunaj mestnega pomirja.

⁵²⁰ Zunaj mestnega pomirja.

– KM-Nik, pag. 54), s Vizha s Shempeterske Fare (1758 – OK-Nik, fol. 169v), s vizha (1758 – OK-Nik, fol. 178r), is Vizha (1759 – OK-Nik, fol. 181r) Bič:

• is Bizha (1596 – KM-Nik, pag. 133)

Vajč:

• Na Veizi⁵²¹ (1597 – KM-Nik, pag. 148)

Vodmat:⁵²² Vudmat, Udmat

Vudmat:

• de villa Vudmat (1595 – KM-Nik, pag. 114)

Udmat:

• ex pago Udmat (1632 – KM-Pet, pag. 22), ex

Udmat (1632 – KM-Pet, pag. 32),

• Udmat *ligt* ... (1689 – Valvasor II, str. 125),

Udmat (1787 – razglas)

• vudmatho S. Petra farre (1756 – OK-Nik, fol. 157r)

VIRI IN LITERATURA

ARHIVSKI VIRI

NŠAL – Nadškofijski arhiv Ljubljana

NŠAL 2, Škofijski arhiv Ljubljana 2

ŽA Ljubljana – Rudnik, Matične knjige

ŽA Ljubljana – Sv. Nikolaj, Matične knjige, Razne knjige

ŽA Ljubljana – Sv. Peter, Matične knjige, Razne knjige

SI AS – Arhiv Republike Slovenije

AS 2, Deželni stanovi za Kranjsko

AS 7, Deželno glavarstvo na Kranjskem, politični oddelek

AS 309, Zbirka zapuščinskih inventarjev Deželnega sodišča v Ljubljani

SI ZAL – Zgodovinski arhiv Ljubljana

LJU 488, Mesto Ljubljana, rokopisne knjige

LJU 489, Mesto Ljubljana, splošna mestna registratura

ZRC SAZU, ISJFR – Znanstvenoraziskovalni center SAZU, Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša

Sekcija za zgodovino slovenskega jezika: Občnomenska kartoteka, Lastnomenska kartoteka

LITERATURA IN OBJAVLJENI VIRI

Fabjančič, Vladislav: *Knjiga ljubljanskih hiš in njih prebivalcev. I. del. Stari trg; II. del. Novi trg; III. del. Veliki trg; IV. del. Šentpetrsko predmestje; V. del*

Kapucinsko predmestje; VI. del. Predmestje Gradišče. Ljubljana, 1940–1943 [1944] (tipkopis).

Fabjančič, V.[ladislav]: Nekaj o ljubljanskih uličnih imenih in o priimkih iz začetka 17. stoletja. *Kronika slovenskih mest IV*, 1937, str. 40–45.

Fabjančič, Vladislav: Procvit pivovarništva v Ljubljani – 18. in 19. stoletje. *Kronika slovenskih mest V*, 1938, str. 37–42, 95–99, 133–139, 209–221.

Fabjančič, Vladislav: *Zgodovina ljubljanskih sodnikov in županov 1269–1820. 4. zvezek. Župani in sodniki 1650–1785. Ljubljana: Zgodovinski arhiv, 2012.*

Florijančič pl. Grienfeld, Janez Dizma: *Deželopisna karta vojvodine Kranjske. Ljubljana 1744. Faksimile. Ljubljana: Slovenska knjiga, 1995 (Monumenta slovenica, VI).*

Golec, Boris: Glasbeniki in z glasbo povezane osebe v slovenski oklicni knjigi ljubljanske stolne župnije iz let 1737–1759. *De musica disserenda XVII*, 2021, št. 2, str. 45–57.

Golec, Boris: K podobi Ljubljane po kongresu leta 1821. Stavbe in njihovi lastniki v franciscejskem katastru. *Kronika* 69, 2021, št. 1, str. 43–88.

Golec, Boris: *Mestna prisežna besedila v slovenskem jeziku do začetka 19. stoletja. Ljubljana: Inštitut za slovensko literaturo in literarne vede ZRC SAZU, Zgodovinski inštitut Milka Kosa ZRC SAZU, 2009 (Elektronske znanstvenokritične izdaje slovenskega slovstva).*

Golec, Boris: Rodbina Graffenweger in njena vloga v življenju Janeza Vajkarda Valvasorja. *Kronika* 63, 2015, št. 2, str. 233–276.

Golec, Boris: Slovenica iz prve polovice 18. stoletja v metliški poročni matici in ljubljanski oklicni knjigi. *Arhivi* 22, 1999, št. 1–2, str. 133–158.

Golec, Boris: *Slovenska prisežna besedila trških skupnosti in neagrarnih poklicnih skupin do konca predmarčne dobe. Ljubljana: Inštitut za slovensko literaturo in literarne vede ZRC SAZU, Zgodovinski inštitut Milka Kosa ZRC SAZU, 2011 (Elektronske znanstvenokritične izdaje slovenskega slovstva).*

Golec, Boris: Uradovalna slovenika od začetkov do prelomne srede 19. stoletja. *Jezik in slovstvo* 65, 2020, št. 3–4, str. 215–235, 356.

Gradivo za zgodovino Ljubljane v srednjem veku. I. zvezek. Listine 1243–1397. Ljubljana: Mestni arhiv, 1956.

Gradivo za zgodovino Ljubljane v srednjem veku. V. zvezek. Listine iz kodeksov Mestnega arhiva v Trstu 1326–1348. Ljubljana: Mestni arhiv, 1960.

Gradivo za zgodovino Ljubljane v srednjem veku. XI. zvezek. Fevdna knjiga Jamskih 1453–1480. Ljubljana: Mestni arhiv, 1966.

Gradivo za zgodovino Ljubljane v srednjem veku. XII. zvezek. Urbarji 1490–1527. Ljubljana: Mestni arhiv, 1968.

⁵²¹ Zapis napol v gotici.

⁵²² Na meji mestnega pomirja.

- Gruden, Josip: Šola pri sv. Nikolaju in ljubljansko nižje šolstvo po reformacijski dobi. Kulturno-zgodovinska študija. *Carniola* 6, 1915, št. 1–2, str. 1–21.
- Historischer Atlas der österreichischen Alpenländer. I. Abteilung. Die Landgerichtskarte, 4. Teil: Kärnten, Krain, Görz und Triest.* Wien: Adolf Holzhausens Nachfolger, 1929.
- Höfler, Janez: *Gradivo za historično topografijo predjožefinskih župnij na Slovenskem: Kranjska*. Ljubljana: Viharnik, 2015.
- Jug, Stanko: Slovenski »zapovedni list« iz leta 1570 in novi vinski davek. *Glasnik Muzejskega društva za Slovenijo* 23, 1942, str. 74–84.
- Jug, Stanko: Turški napadi na Kranjsko in Primorsko do prve tretjine 16. stoletja. *Glasnik Muzejskega društva za Slovenijo* 24, 1943, str. 1–61.
- Južnič, Stanislav: Slovenska prisega kostelskih puntarjev. *Arhivi* 20, 1997, št. 1–2, str. 171–177.
- Klun, V. F.: Reihenfolge der Landeshauptleute in Krain. V: Klun, V. F.: *Archiv für die Landesgeschichte des Herzogthums Krain. I. Heft*. Laibach: I. Kleinmayr & F. Bamberg, 1852, str. 81–85.
- Kočvar, Vanja: Ljubljana kot prizorišče dedne poklonitve cesarju Karlu VI. leta 1728: Raba javnih prostorov za vladarsko inscenacijo na primeru kranjske prestolnice. *Kronika* 70, 2022, št. 2, str. 285–306.
- Kopriva, Silvester: *Ljubljana skozi čas. Ob latinskih in slovenskih napisih in zapisih*. Ljubljana: Borec, 1989.
- [Kos, Franc]: Dva kratka rokopisa iz 17. stoletja. *Ljubljanski zvon* X, 1890, št. 12, str. 768.
- Kos, Milko: *Srednjeveška Ljubljana. Topografski opis mesta in okolice*. Ljubljana: »Kronika«, 1955 (Knjižnica »Kronike« časopisa za slovensko krajevno zgodovino, Zvezek 1).
- Kosi, Miha – Bizjak, Matjaž – Seručnik, Miha – Šilc, Jurij: *Historična topografija Kranjske (do leta 1500)*. Druga dopolnjena izdaja. Ljubljana: ZRC SAZU, Zgodovinski inštitut Milka Kosa, 2021 (Slovenska historična topografija 1).
- Lavrič, Ana: Cerkev sv. Rozalije na ljubljanskem Gradu. *Kronika* 59, 2011, št. 2, str. 231–246.
- Lavrič, Ana: Ljubljanske baročne bratovščine in njihovo umetnostno naročništvo. *Arhivi* 34, 2011, št. 2 (Zbornik ob sedemdesetletnici dr. Franceta Martina Dolinarja), str. 295–317.
- Mal, Josip: *Stara Ljubljana in njeni ljudje. Kulturno-zgodovinski oris*. Ljubljana: Mestni muzej, 1957.
- Miklavčič, Maks: Predjožefinske župnije na Kranjskem v odnosu do politične uprave. *Glasnik Muzejskega društva za Slovenijo* XXV–XXVI, 1944–1945, str. 3–64.
- Moguš, Milan: *Povijest hrvatskoga književnoga jezika*. Zagreb: Globus, 1993.
- Pipp, Lojze: O zgodovini statistike, ljudskih štetij in popisov prebivalstva. *Kronika slovenskih mest* I, 1934, št. 4, str. 306–310.
- Rupel, M.[irko]: Slovenska pobotnica iz 1743. *Slavistična revija* II, 1949, str. 323.
- Simonič, Franc: *Slovenska bibliografija. I. del: Knjige (1550–1900.)*. Ljubljana: Slovenska Matica, 1903.
- Slokar, Ivan: Zgodovina solitrarn in smodnišnic v Ljubljani in njeni okolici. *Kronika* 9, 1961, št. 2, str. 110–114.
- Smole, Majda: *Graščine na nekdanjem Kranjskem*. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1982.
- Staroslav [Vrhovnik, Ivan]: *Gostilne v Stari Ljubljani*. Ljubljana: Jutro, 1926.
- Steska, Viktor: Tomaž Hren in gornjegrajska sinoda l. 1604. *Čas* VI, 1912, str. 49–57.
- Steska, Viktor: Turška jama pri sv. Krištofu v Ljubljani. *Kronika slovenskih mest* V, 1938, str. 139–140.
- Stopar, Ivan: Grajske stavbe v osrednji Sloveniji. I. Gorenjska, Četrta knjiga. Ljubljana, grad in dvorci. Ljubljana: Viharnik, 1999.
- Suhadolnik, Jože: *Živilski trg in Plečnikove tržnice z okolico v zgodovini. Arhitekturni in zgodovinski oris predela med Ljubljanico, Ciril-Metodovim trgom, Stritarjevo in Kopitarjevo ulico ter arhivsko gradivo Zgodovinskega arhiva Ljubljana*. Ljubljana: Zgodovinski arhiv, 1997.
- Suhadolnik, Jože in Anžič, Sonja: *Kongresni trg z okolico do Prešernovega trga. Arhitekturni in zgodovinski oris mestnega predela in objektov, lastniki hiš in arhivsko gradivo Zgodovinskega arhiva Ljubljana*. Ljubljana: Zgodovinski arhiv, 2009.
- Suhadolnik, Jože in Anžič, Sonja: *Mestni trg z okolico in Ciril-Metodov trg. Arhitekturni in zgodovinski oris predela med grajskim hribom, Cankarjevim nabrežjem, Trančo, Stritarjevo ulico in podgrajskega dela Ciril-Metodovega trga ter arhivsko gradivo Zgodovinskega arhiva Ljubljana*. Ljubljana: Zgodovinski arhiv, 2000.
- Suhadolnik, Jože in Anžič, Sonja: *Novi trg z okolico. Arhitekturni in zgodovinski oris mestnega predela in objektov, lastniki hiš in arhivsko gradivo Zgodovinskega arhiva Ljubljana*. Ljubljana: Zgodovinski arhiv, 2006.
- Suhadolnik, Jože in Anžič, Sonja: *Stari trg, Gornji trg in Levstikov trg. Arhitekturni in zgodovinski oris mestnega predela in objektov, lastniki hiš in arhivsko gradivo Zgodovinskega arhiva Ljubljana*. Ljubljana: Zgodovinski arhiv, 2003.
- Suhadolnik, Jože in Budna Kodrič, Nataša: *Poljansko predmestje. Zgodovinski in arhitekturni oris mestnega predela in objektov, lastniki hiš in arhivsko gradivo Zgodovinskega arhiva Ljubljana*. Ljubljana: Zgodovinski arhiv, 2013.
- Suhadolnik, Jože in Budna Kodrič, Nataša: *Šentpetrsko predmestje. Zgodovinski in arhitekturni oris mestnega predela in objektov, lastniki hiš in arhivsko*

- gradivo Zgodovinskega arhiva Ljubljana. Ljubljana: Zgodovinski arhiv, 2017.
- Šorn, Jože: Svilarke manufakture v Ljubljani (1725–ok. 1800). *Kronika* I, 1953, št. 2, str. 103–111.
- Šorn, Jože: *Začetki industrije na Slovenskem*. Maribor: Obzorja, 1984.
- Štih, Peter: *Castrum Leibach. Najstarejša omemba Ljubljane in njeni začetki. Faksimile s komentarjem in zgodovinskim uvodom = Castrum Leibach. The first recorded mention of Ljubljana and the city's early history. Facsimile with commentary and a history introduction*. Ljubljana: Mestna občina, 2010.
- Šturm, Lovro (ur.): *Ljubljanske družine v 18. stoletju*. Celje: Društvo Mohorjeva družba; Celjska Mohorjeva družba; Ljubljana: Inštitut Karantanija; Slovenska matica, 2018.
- Valenčič, Vlado: *Zgodovina ljubljanskih uličnih imen*. Ljubljana: Zgodovinski arhiv, Partizanska knjiga, 1989 (Zgodovinski arhiv Ljubljana, Gradiva in razprave 9).
- Valvasor, Johann Weichard: *Die Ehre deß Hertzogthums Crain, I–XV*. Laybach – Nürnberg: Wolfgang Moritz Endter, 1689.
- Valvasor, Johann Weichard: *Topographia Ducatus Carnioliae Modernae. Wagensperg in Crain, 1679* (faksimilirana izdaja). Ljubljana: Cankarjeva založba, München: Dr. Dr. Rudolf Trofenik, 1970.
- Verbič, M.[arija]: Slovenski zapovedni list iz leta 1570 – prevod iz nemškega izvirnika. *Drugi Trubarjev zbornik. Ob štiristoletnici slovenske knjige* (ur. Mirko Rupel). Ljubljana: Slovenska matica, 1952.
- Volčjak, Jure: *Ordinacijska protokola Ljubljanske (nad-) škofije 1711–1824. 1. del: 1711–1756*. Ljubljana: Arhivsko društvo Slovenije, 2013 (Viri 36).
- V.[rhovec], J.[anez] [Ivan]: Die erste Häusernummerierung Laibachs. *Mitteilungen des Musealvereines für Krain* 15, 1902, str. 101–108.
- V.[rhovec], J.[anez] [Ivan]: Slovenski listič iz leta 1611. *Ljubljanski zvon* VI, 1886, št. 4, str. 253–254.
- Vrhovnik, Ivan: *Trnovska župnija v Ljubljani*. Ljubljana: [s. n.], 1933.
- Vrhovnik, J.[anez] [Ivan]: Slovenska imena ljubljanskih ulic pred 100 leti. *Izvestja Muzejskega društva za Kranjsko* VI, 1896, str. 116, 147–148.
- Žabota, Barbara: *Protestantizem v Ljubljani od začetkov v dvajsetih letih 16. stoletja do konca dvajsetih let 17. stoletja. Doktorska disertacija* (Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta). Ljubljana, 2019.
- Žnidaršič Golec, Lilijana: *Kapiteljski arhiv Ljubljana. Inventar fonda. 1. zvezek, fasc. 1–60*. Ljubljana: Stolni kapitelj, 2006 (Nadškofijski arhiv, Priročniki 3).
- Žnidaršič Golec, Lilijana: *Urbar ljubljanske komende iz leta 1738. Križanke* (ur. Luka Vidmar). Ljubljana: Srednja šola za oblikovanje in fotografijo, 2018, str. 206–217.

Žontar, Jože: *Struktura uprave in sodstva na Slovenskem od srede 18. stoletja do leta 1848*. Ljubljana: Arhiv Republike Slovenije, 1998.

S U M M A R Y

Slovenian toponymy of Ljubljana up to the first printed list of toponyms from 1787

Early Slovenian toponymy of Ljubljana, the capital of the Republic of Slovenia and formerly of the Duchy of Carniola, has so far only received sporadic research attention. With German and Ecclesiastical Latin being official written languages in the central Slovenian territory and Slovenian remaining marginalized until the nineteenth century, Slovenian toponyms and micro-toponyms did not appear in sources until a very late stage. Whereas only one Slovenian toponym dates back to the Late Middle Ages, the vast majority were first recorded no earlier than the eighteenth century, mainly in the register of banns kept in Slovenian by Ljubljana's cathedral parish. What is more, not even the Slovenian name of Ljubljana was documented in its original form until the second half of the sixteenth century. However, contrary to expectations, it did not first appear in a manuscript source but in one of the earliest books printed in Slovenian (1566).

The question of why the earliest Slovenian toponymy of the capital of Carniola, the central and linguistically the most Slovenian of all historical provinces forming Slovenian territory, was documented so poorly, is closely linked to the question concerning the role that Slovenian played in the practice of official text-writing before the mid-nineteenth century. For a very long time, nearly all Slovenian official texts were intended for oral use, that is, for taking oaths and making public proclamations, and the reasons for their creation were of strictly practical nature. Therefore, Ljubljana toponyms were only recorded in Slovenian when there was no appropriate German or Latin name at hand or when officials wanted to address the broadest possible public audience, especially with church banns and public proclamations issued by the authorities. Barring a few exceptions, until the first half of the eighteenth century, they can only be found as "foreign-language" quotations in official German and Latin texts of secular and ecclesiastical provenance.

This contribution aims to present Slovenian toponyms that were documented over the course of several centuries up to the Josephinian era. The year 1787 was selected as the upper time limit for several

reasons, but above all because it was marked by the publication of the first official German–Slovenian proclamation concerning urban and suburban toponymy and because Slovenian toponyms from that time received much less attention than those for the period from the end of the eighteenth century onwards.

The contribution first presents types of toponymic sources and their explanatory value, then the occurrence of the Slovenian names of Ljubljana and the Ljubljanica River and observations regarding Slovenian toponymy with some of its particularities, and, finally, an overview of all toponyms documented.

The earliest and very isolated pair of Slovenian toponyms related to Ljubljana and its immediate surroundings can be found in late medieval documents. On the other hand, a highly important source for Slovenian toponymy of the city itself is the Slovenian Protestant literature of the second half of the sixteenth century. Although containing only a handful of new (micro)toponyms, these are the earliest Slovenian texts about Ljubljana. A turning point in the quantity of recording Slovenian toponyms came when the Catholic Church introduced the practice of keeping civil registers, which remained in Latin until the Josephinian period. A veritable treasure trove is the first register of births that the Cathedral of St. Nicholas kept for the period 1588–1602, which has so far been largely overlooked in toponymic research. Overall, very few new Slovenian urban and suburban toponyms can be encountered in the seventeenth century—nearly half less than in the sixteenth century and disproportionately less than in the eighteenth century, when new types of sources began to emerge alongside the existing ones. In his monumental work, *Die Ehre deß Hertzogthums Crain* [*The Glory of the Duchy of Carniola*] (1689), the Carniolan polymath J. V. Valvasor vastly expanded the knowledge of Ljubljana's urban and suburban to-

ponymy, above all with the Slovenian names of all the six city gates and two suburbs. The beginning of the eighteenth century brought about a new type of sources—parish registers of banns (that is, notices of proposed marriages), which provide for by far the largest selection of Ljubljana toponymy in the period under discussion. The incomplete series of Latin registers of banns kept by the suburban parish of Sveti Peter starts in 1706, whereas the Cathedral of St. Nicholas has only preserved a single register of banns from the eighteenth century (for the period 1737–1759), which constitutes a prime source having been compiled exclusively in Slovenian. Chronologically the most recent source for the discussion at hand is the printed German–Slovenian proclamation on the new division of Ljubljana and its suburbs into parishes from 1787, which contains a host of street names and allows for the very first direct comparison of German and Slovenian toponyms.

Over the centuries discussed, street names were created and changed independently of respective city and state governments. Whenever necessary, the authorities would use names that were widespread among the population, whereas the official need to use street names arose less frequently. When marking houses and land plots in official files, the authorities resorted to general designations of places and indications of owners and neighbours; localization was also often facilitated with references to major landmarks, especially public buildings, churches, monasteries, city gates, and bridges. Some names of streets and squares from the period discussed have persisted and survived unchanged to the present day, whereas others did not, especially names of less important streets and alleys. Finally, designations also changed due to the disappearance of some buildings and emergence of new ones as well as because of the changed use of buildings or entire areas.

ISSN 0023-4923 (tiskana izdaja)
ISSN 2670-6865 (spletna izdaja)
UDK 94(497.4)